Liber Quintus

Potest etiam dici q̃ in priori mõ reuerẽtia dei cõ
sideratur. Cũ.n.respondet dñs supplendũ ẽ bene-
dicat: quia nos digni nõ sum⁹ benedicere. In 2.
ho reuerẽtia superioris. Cũ.n.respondet: Bene
dicite: supplendũ ẽ vos pater: q̃ minor maiore
presente benedicere nõ debet. deinde maiore ꝗ
sum incheante ceteri coadiuuant ad dicendum
ad notandũ q̃ inferiores coadiutores sũt ꝓposi
tor in oneribus supportãdis. In nõnullis eccle-
sys pueri benedicũt mensas etiã prelator: ꝑ eo
q̃ lectoris officium ẽ benedicere panẽ. Cõueniẽ
tius tamen fit ꝑ platos. exemplo xpi q̃ in emaus
mensam corã duob⁹ discipulis benedixit. Post
oia in quibusdã ecclesys benedicit a sacerdote
panis ppto distribuendus. exemplo christi qui ĩ
deserto quinq̃ panes benedixit: ⁊ ex eis quinq̃
milia hominũ saciauit. de quo pane sub ti. de pa
cis osculu dictum. deinde sacerdos ⁊ aly ad pro
pria reuertunt. Sacerdos quidẽ ad ꝓpria redi-
ens ẽ christus qui legatione peracta in gloriã pa
tris ascendit. Et fideles etiam reuertũtur dũ de
carceris exilio liberati in glorie libertate eripiũt.

Liber quintus de diuinis officys tã noctis quam diurnis in genere incipit. Rubrica.

Egitur in Exodi xxv.c. in fine dñs dixisse ad moysen: Oia fac fm exẽplar q̃ tibi in mõte monstratus est quo circa nos cõformari oportet illi celesti hierusalem q̃ dominũ laudare iubet. ⁊ q̃ sic ait apostolus ad gala. iiij. desursum est ⁊ mater nr̃a est presertim in laudando deũ. Juxt illud: Super muros tuos hierusalem cõstituĩ custodes: q̃ tota die ⁊ nocte nõ cessabũt laudare nomẽ dñi. Et in apoc. iiij. c. habet q̃ aĩalia requiẽ nõ habebãt dicentia: Sanctus sanctus sanct⁹ ⁊c. verũtamẽ militans ecclesia imitare plene inquit triũphãtẽ quia sicut legit in libro sapientie. c. i. Corp⁹ quod corrũpit aggrauat animã. nequim⁹. n. iniquitate nostra ꝓpediente in singulis. xij. dici. horis iugit diuinis insistere laudib⁹: qm̃ necesse hz hõ aliq̃ necessarys corporis intendere. iuxta illud Scr̃. c. iij. In sudore vultus tui viscerĩs pane tuo. l. di. In capite: ⁊ ideo facim⁹ q̃ hõ possum⁹ certis diei naturalis horis deũ laudando. Unde esdras ꝓpheta ꝓpter israeliticũ de babilonica captiuitate reuersum docuit deũ laudare quat in nocte ⁊ quat in die: ut vnũquodq̃ q̃tuor elementorũ ex quibus hõ constat. per cõpetentes horas obsequio se offerat creatoris: viz de nocte in vespis. ĩ cõpletorio in nocturnis. in diluculo. s. in laudib⁹ matutinis De die ho in prima in tertia in sexta in nona horis. Uesptinũ igit officiũ q̃ hõ est cuiuscũq̃ officij inicium ad nocte pertinere probat: q̃ fm Jsidorum li. ethimologiarũ dr̃ a vespa stella q̃ surgit nocte oriente. Unde dauid inquit: Septies ĩ die laudem dixi tibi: ⁊ rursus media nocte surgebaz ad confidendũ tibi ⁊c. Quẽ ordinẽ concilũ agatheñ. ex. de cel. mis. c. i. approbat ⁊ sancta ecclesia seruat: qm̃ nocturnũ officiũ media nocte canitur. Relique ho septẽ canonice hore de die dicunt: videlicet laudes matutine q̃ olim in aurora dicebant: licet hodie cũ nocturnis coniungent. ꝑma. tertia. sexta. nona vespe. ⁊ cõpletoriũ: que septez hore vocant canonice quasi regulares. ex de peniten. ⁊ remis. q̃ in te: quia regularit a sanct⁹ patribus obseruate sunt. Nã canon grece regula dicitur latine. Disse aũt oblatio ꝓpter tanti sacramenti excellentiã quod in eo officit sup alias laudes ẽ. ⁊ est laus ꝑ se. nec sub numero cõprehendit aliax ꝓpter quod ⁊ in hoc opc tractatũ ꝑ se obtinet specialem quãuis nõnulli asseruerũt illã fore de officio tertie siue none: ꝑ eo q̃ his duab⁹ horis solet regularit celebrari. Sane nocturnum officiũ tps miserie quo gen⁹ hũanũ a dyabolo tenebat obsessus repñtat. diurnũ ho nostre redemptionis ⁊ liberationis ꝑ xpm solez iustitie facte temp⁹ significat: qui claritate sue diuinitat⁹ tenebras nostras illuminauit: ⁊ a seruitute dyaboli nos eduxit. Quia ergo tantum bonuz dono septiformis gratie spũs sancti adepti sum⁹. merito septies laudẽ deo cantam⁹. Secũdo q̃ dies naturalis repræsentat vniuscuiscq̃ etatẽ nõ quaz quilibet homo hz sed quã si nõ peccasset haberz Que naturalis dies septẽ hz varietates. pria est ĩfantia q̃ per matutinas laudes repñtat. secunda pueritia q̃ ꝑ primã. tertia adolescẽtia q̃ ꝑ tertiam quarta iuuẽt⁹: q̃ ꝑ sextã. quita senect⁹ q̃ ꝑ nonaz sexta seniũ: q̃ ꝑ vespas. septia ꝛcrepita etas siue finis vite nr̃e: q̃ ꝑ opletoriũ designat In his iõ singulis etatib⁹ creatorẽ nr̃m sup iudicia iustitie sue laudare debem⁹. De infantia btũs nicola⁹ nobis ondit in exẽplũ: q̃ ãrta ⁊ sexta feria ꝛtute abstinẽtie mr̃na vbera nõ suggebat nisi. sel in die. de alys quoq̃ etatib⁹ satis liquet. Tertio q̃ fm salomonẽ septies in die cadit iustus ꝑ negligẽtiã de pe. di. iiij. septies: iõ merito septies: ut ꝑ oĩois vigilantiã resurgẽ valeat: diuinũ dz subsidiũ inuocare. Mrto q̃ numer⁹ septenari⁹ vniuersitat⁹ ẽ. Cetex cũ. xij. hore dici attribuãt ĩ qb⁹ oib⁹ laudãdus eẽt dñs: ãre ĩ q̃tuor tm̃ diei horis ĩ ecclesia psallit. Rñdeo cũ ĩ singul⁹ horis ut ꝑmissũ ẽ diuis iugit insistere laudib⁹ nequeam⁹: quod in alys min⁹ fit. in ꝑma. in tertia. in sexta. in nona horis supplet. In eax nãq̃ qualibet dicunt tres psalmi: ⁊ sic in q̃tuor horis numer⁹ psalmorũ rñdet numero horarũ. Et qlibet psalm⁹ ꝛtinet vsũ octonarios octauã resurrectiõis significãtes. õ q̃ bus sub ti. de opletorio dicet. ꝑ octonari⁹ sigdẽ ĩ his hor⁹ psallim⁹ q̃ õ r̃surrectiõis glia exulta⁹

Kursus in qualibet horaꝝ ipsaꝝ dr̃ ter sup psal
mos gloria pr̃i ꝛc̃. vt quot dici hore nobis ꝑ cor
poris sustẽtatõe ad laborãdũ cõcesse sunt. totiẽs
ꝛ ipsis gloria pr̃i dicat̃: vt ꝑ hoc ĩ dei fuitio om
ni hora nos eẽ mõstrem⁹. Sigdẽ tres glorifica
tiones q̃ sunt ĩ hora p̃ma. idicãs nos eẽ ĩ dei fa
mulatu. ĩ p̃ma. scõa ꝛ tertia horis. ꝛ tres q̃ sunt ĩ
tertia nos ꝓtegũt ĩ q̃rta qnta horis ꝛ sexta. tres
quoq̃ que sunt ĩ sexta nos muniũt contra insi
dias dyaboli: in septia octaua ꝛ nona horis: No
na ꝯo cũ suis glorificationib⁹ nos ꝓtegat. in deci
ma vndecia ꝛ duodecima horis. posset etiã nõ ĩ
õepetẽter dici q̃ sub p̃ma due hore cõprehẽdũt̃
vz ipsa p̃ma ꝛ scõa sub sexta similiter tres. s. ipsa
tertia q̃rta ꝛ qnta. sub sexta similiũ tres. s. ipsa se
xta. septia ꝛ octaua sub nona due: s. ipsa nona ꝛ
decima. vespere ꝯo repñtãt vndecimã ꝛ cõpleto
riũ duodecimã. Sz ĩ p̃missis sex dici horis. vz ĩ
p̃ma tertia sexta nona vesperis ꝛ cõpletorio. iõ
spãliẽ deũ laudam⁹ ꝛ nõ ĩ secũda q̃rta qnta. septi
ma octaua decima: qꝛ ille ĩ aliqb⁹ psalys sunt p̃ui
legiate: put ĩ p̃ncipio tractat⁹ cuiuslibet eaꝝ ostẽ
det̃ ꝓpter qõ merito ĩ illis diuinũ celebrat̃ offi
ciũ. ¶ Nempe ĩ nocte christ⁹ ẽ cõprehẽsus. mane
illusus. ꝛ hora p̃ma gẽtib⁹ tradit⁹ ter flagellat⁹:
ꝛ voce crucifixus. sexta cruci affixus. nona mor
tuus. vndecima de cruce deposit⁹. ĩ duodecima
sepult⁹. Itẽ ĩ nocte spoliauit infernũ mane surre
xit. In p̃ma hora marie apparuit. tertia de mo
numẽto redeuntib⁹ obuiauit. sexta iacobo. nona
petro. Vespera duab⁹ discipulis euntib⁹ ĩ emaus
scripturas aperuit ꝛ se mãifestauit. In completo
rio apostolis pax vobis dixit ꝛ cũ eis manduca
uit. Pas aũt horaꝝ laudes q̃liter absoluere debe
am⁹ oñdit bernard⁹ dicẽs. Fratres mei imolãtes
hostiã laudis iiungam⁹ ꝯbis sensũ sensui affectũ
affectui exultatõez exultatõi. maturitatẽ maturi
tati. humilitatẽ ꝛ humilitati libertatez. Preterea
diutine psalmodie iõ a p̃ma. tertia. sexta. ꝛ nona.
ꝛ nõ ab alys nomẽ sũpserũt vt ꝑ eas dei fuitiuz
agam⁹ qm̃ pr̃familias cõmemorat̃ ĩ euãgelio ex
isse ĩ illis cõducẽ operarios ĩ vineã suã q̃ scãm si
gnificat eccl̃az. Sũt etiã q̃ dicũt morem cantãdi
tertiã sextã ꝛ nonã fuisse a daniele sumptũ. q̃ in
tellecto q̃ nabuchodanosor statuã erexisset quaz
oib⁹ adorãdã p̃ceperat. ĩtrauit domũ suã: ꝛ aper
tis fenestris ter ĩ die genua flectebat ꝯsus hieru
salẽ. qõ Hiero. exponẽs. d. hinc hz eccl̃astica tra
ditio q̃ tres die genua sũt flectẽda. s. ĩ ẽtia sexta
ꝛ nona. In eisdẽ q̃q̃ horis beatã virginẽ laudare
debem⁹. s. ĩ nocturnis siue matutino: quia tali
hora q̃dã stella apparet ĩ celo q̃ tramõtana voca
tur. cui⁹ ductu naute pueniũt ad portũ. ꝛ ipsa be
ata virgo ẽ stella tromõtana: qꝛ si eam digne lau
dauerim⁹ nos q̃ sum⁹ ĩ hoc seculo ducet ad por
tũ salutis. Itẽ ĩ p̃ma. nã tũc apparet q̃dã stella q̃
diana vocat̃ postq̃ seqũt̃ sol. ꝛ ipsa beata virgo
est vere stella diana que verum solez scilicet xp̃z
nobis portauit qui illuminat totum mundũ. Itẽ
in tertia. Nam hora tertia cõsueuimus esurire ꝛ
ipsa portauit panẽ veruz scilicet christũ cũ quo ẽ
omnis societas. Itez in sexta: quia illa hora ma
gis feruet ꝛ calefacit sol: ꝛ ipsa laudanda ꝛ rogã
da est vt nos frigidos calefacit in charitate. per
solez christuz quez genuit. Item in nona. qa illa
hora sol declinat ad occasum: ꝛ ipsa iuuat nos ꝛ
protegit cum ad occasum idest ad senectutez de
clinamus. Item in vesperis: quia tunc incipit di
es finiri: ꝛ ipsa laudatores suos in hora mortis
defendit. Item in completorio. Nam tali hora
dies est completa: ꝛ ipsa in cõplemento vite no
stre pro nobis intercedit: ꝛ in eterna tabernacula
recipi facit vbi cõpletuz est gaudiuz electorum.
¶ Officiuz beate Marie instituit Urbanus pa
pa cantari: ut dicetur in titulo de tempore aduen
tus. Nocturnale autem officium nobis ad me
moriam reducit tempus ab adam: vsq̃q̃ ad noe.
Matutinale tempus a noe vsque ad abraham.
Prima tempus ab abraham vsque ad moysen.
Tertia a moyse vsq̃q̃ ad dauid. Sexta tempus
a dauid vsq̃q̃ ad aduentũ christi. Nona tẽpus se
quens vsq̃q̃ ad aduentum quando venturus est
reddens vicẽ pro additis. Per vesperas recoli
mus sabbatum idest requiẽ animaruz post exitũ
a corporibus vsq̃q̃ ad diẽ iudicij. Per cõpletori
um vero recolimus repletuz numeruz ꝛ consu
matum gaudiuz sanctorum: quod cõplebitur in
die magne festiuitatis quando benedicti percipi
ent regnum dei. ¶ In hac igitur parte de offici
is ecclesiasticis in genere tractare intendim⁹ vi
delicet de his que in officio cuiuslibet ecclesie
dicuntur. De nocturnis. De laudibus matutinis
De prima. De tertia. De sexta. De nona. De ve
speris: De cõpletorio.

Est autem offici
um hz Isidorus proprius vel cõgru
us actus vniuscuiusq̃q̃ persone fm
mores ciuitatis vel institute professi
onis. Alia nãq̃q̃ habent instituta monachi: alia
canonici. alia heremite: ꝛ sic de reliquis. Et dicit̃
officiũ fm Hieroni. in libro de officys ab efficiẽ
do: quasi efficiũ ab efficio efficis vna littera ĩ aliã
propter decorem sermonis mutata. Unicuiq̃q̃ et
enĩ conuenit suũ efficere officium. Uel hz Isido
rũ officiũ dicitur vt quisq̃q̃ illa agat que nulli. of
ficiant sed oibus prosint. ¶ Ceterum in ecclesia
generaliter nil canendũ aut legendũ est: quod a
sancta romana ecclesia canonizatũ ꝛ approbatũ
expresse aut per patientiam non sit. In primitia
tamen ecclesia diuersi diuersa quisque pro suo
velle cantabat dummodo quod cãtabat ad dei
laudem pertineret. Quedam tamen officia ob
seruabantur ab oibus ab initio cõstituta: vel ab
ipso xp̃o vt ofotio dñica: vel aplis vt symbolus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Succedētib⁹ ho tēporib⁹: quia ecclesia dei ꝓpt
bereses scissa est. Theodosius impator heretico
rū extirpator rogauit damasuz papā ut p aliquez
prudentē ⁊ catholicū viz ecclesiasticū facerz offi
cium ordinari. Unū idez papa ꝓcepit Hiero. ꝓsby
tero tūc in bethleē cū paula custachio ⁊ alys hgi
nib⁹ morāti: qui ꝓus sub septē apostolicis rome
vixerat: q̄ten⁹ officiū ecclesie ordinaret. Jpe nā
q̄ nouerat liguas q̄tuor. hebraicā. grecā. caldai
cam. ⁊ latinā qō ille obtēperat⁹ fecit. Ordinauit
itaq̄ q̄tuz de psalmis in dñica quātū in secunda
feria: ⁊ quantū in tertia feria: ⁊ sic de inceps lege
reē. Euangelia quoq̄ ⁊ epistolas ⁊ cetera q̄ ō no
uo ⁊ veteri test: in ecclesia legunē ꝓter cantū: ma
gna ex pte ordinauit q̄ op⁹ exemplū. idez Hie
romā misit ⁊ a damaso papa canoniçatū ē: ⁊ ꝓce
ptū a cunctis ecclesys obseruari ⁊ approbatū est
ipsi damaso ꝓpter auctoritatē suā quā inēposuit
C. de ve. in. cnu. l. tanta. Consequenē trī btūs gre
gorius ⁊ gelasi⁹ orationes ⁊ cātus addiderunt ⁊
lectionib⁹ ⁊ euangelys. Responsoria coaptauerē
Gradualia ho Tract⁹ ⁊ Alleluya Ambrosi⁹ Ge
lasi⁹: ⁊ Gregori⁹ ad missam cantari instituerunt
Pleriq̄z quoq̄z aly doctores ecclesye aliqua alia
superaddidisse noscunē. Sancti. n. patres nō sīl
oia ad decorē officij ꝓtinentia. sz diuersi diuerē
tēporib⁹ ordinauerūt. Unū ⁊ misse inceptio tres
habuit varietates. Aliquādo. n. a. lectione incho
abat ꝓut fit hodie in sabbato scō. postea Celesti
nus papa ꝓs. ad misse introitū dici instituit. Gre
go. ho introit⁹ cū cantu ordinauit. ¶ Legit in vi
ta beati eugenij q̄ dū adhuc officiū ambrosianū
magisq̄ gregorianū ab ecclesia fuareē. Adrian⁹
papa conciliū conuocauit: vbi statutū est q̄ Gre
gorianū deberet vniuersaliē obseruari: ad quod
karolus impator oēs clericos minis ⁊ supplicys
p diuersas ꝓuincias cogebat libros ambrosiani
officij cōburēs. Beat⁹ ho eugeni⁹ ad conciliuz
quoddā ꝓpter hoc ꝛuocatū veniēs inuenit ipm
conciliū per triduū iā solutū: inducēs dñm papā
q̄ oēs ꝓlatos qui concilio interfuerāt: ⁊ iam per
tres dies recesserāt reuocaret. Concilio igit itez
ꝛgregato oīuz patrū fuit vna snia q̄ missale am
brosianū ⁊ gregorianū sup altare sancti petri apo
stoli ponerenē. plurimoz episcopoz sigillis mūi
ta ⁊ fores ecclesie clauderenē: ⁊ ipsi tota nocte o
rationi insisterent ut dñs p aliqō signū indicaret
quod hoz magis ab ecclesia fuari vellet: sicq̄z p
oia factum est. Mane igit ecclesiaz intrātes vtz
q̄z missale super altare apertū inuenerūt: vel ut a
ly asserunt missale gregorianū penit⁹ dissolutuz
adhuc illucq̄z dispsum inuenerūt. ambrosianum
ho solūmodo apertū sup altare in eodē loco vbi
positū fuerat inuenerūt. q̄ signo edocti sūt dīnit⁹
gregorianū officiū per totū mūdū dispgi. ambro
sianū ho trī in sua ecclesia obseruari deberet: et
sic vsq̄z hodie fuatur. Siquidē tpe karoli imp
atoris officiū ābrosianū ꝓcipue dimissū ē. ⁊ gre
gorianū impiale auctoritate primuz adiuuāte di
uulgatū. Ambrosi⁹. n. multa instituit iuz ritū gre
coz: ut diceē infra vbi de hymnis ageē. ¶ Ut āt
musce mouentes abigaē ⁊ mens orātis serenē
ut digne cū deo loquaē ⁊ ut si mēte nō orauerit
dñs in furore nō irascaē sed miseriaē: iō laudabi
li cōsuetudine inductū est ut sacerdos ante cano
nicaz horaz initio ⁊ in fine dominicā orationem
⁊ ante horas btē marie ⁊ in fi. aue maria rē. vo
ce submissa ꝓmittat. Unū in concilio gerundīn. de
con. di. v. idē semp statutū est ut etiā post singu
las horas dicaē: ne dyabolus de corde sacēdotis
rapiat sīqd boni ibi seminatū ē. Unū i ꝓmitiua ec
clesia p⁹ q̄libet horā alta voce absq̄z alia oīone
dicebaē: qō adhuc ecclia latrañ. dī abfuaē. Qui
dā etiā in fine horaz dicūt: Dñs det nob suā pa
cez. De hac dñica oīoe sub prima ⁊ sub vesperis
dicetur. ¶ Quia ho dñs in euangelo: Sine me
non potestis facere quidq̄: ideo in singulis diur
nis horis sacerdos incipit: Deus in adiutorium
meum intende: ⁊ singule finiuntur per deo grās
⁊ sic initiuz ⁊ finis referunē ad idem. s. ad deuz
qui est alpha ⁊ o. i. principium ⁊ finis. xxxv: dist.
ab exordio. Dicēdo igitur deus in adiutoriū me
um intende: mater ecclesia inuitat hoīes. Juxta
illud venite filij ⁊ audite me: qō ideo introductū
est: qm̄ dum arcba domini ad portandū leuabaē
dicebat moyses: Exurgat de⁹ idest exurge fac ⁊
dissipentur inimici tui ⁊ fugiant qui oderunt te a
facie tua: sic ⁊ sacerdos noster dicit: Deus in ad
iutorium meū intende: hoc est presta mihi auxili
um in resurgendo a peccatis: ⁊ cōtra varios ini
micos qui tuam circundāt ecclesiaz. Per arcbā
enim intelligitur ecclesia que vsq̄z in finē circuu
dabitur a psecutorib⁹ siue aptis siue occultis: sīē
arcba ad inimicis circūdabaē. Orat ergo sacēdos
ne inimici preualere valeāt aliquos a certo fide
lium per astuciaz forsitan separādo. Cū. n. psecu
tio sic iusti a leone. i. a dyabolo impetu. i. manife
ste seruiente. vel a dracone. i. a dyabolo. in insi
dys. i. occulte persequente omnes clamāt. Deus
in adiutorium meū intende. vy. q. i. ℭ. cū ho ꝓte
rea cū fm apm in dei noīe oīa faciēda sint. xxvi
q. vlt. nō obseruetis. merito est ab eo incboandū
¶ Circa hoc notandū est q̄ contingit tribus mo
dis peccare: viz corde: ore: ⁊ opere: ideoq̄z trib⁹
diuersis modis ore incboāt: videlicet ꝛpletoriū
per cōuerte nos de⁹ cōtra peccatū cordis matu
tinum per dñe labia mea apies. cōtra pctm̄ oris
Alie ho oēs dici hore p de⁹ in adiutoriū meū. ꝛ
peccatū operis. Et qm̄ in pctō cordis ⁊ oris ē aliq̄
opis. iō in oībus horis tā diurnis q̄ noctur
nis dicitur Deus in adiutoriuz meum intēde. ꝛ
peccatū operis. Monachi vero dicunt primo in
nocturnis. De⁹ in adiuto: meū inten. postea dñe
labia mea aperis: q̄z sine adiutorio dei: nec cor
nec labia ad ipsi⁹ laudē aperire valēt. Jobā. xv.
Sine me nihil potestis facere. ¶ Interea vero

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

sacerdos cū dicit. De⁹ ī adiutoriū meū intende.
signo crucis se munit ad effugādū illi⁹ ꝗtute q̄lī
bet dyaboli versucia ⁊ potestatē. valde enī timet
signū crucis: vñ chrisostom⁹. Ubicūq; demones
signū crucis viderīt: fugūt timētes baculuz quo
plagaz acceperūt. Stephan⁹ quoq; papa: de cō.
di. v. nunqd ait. nūquid nō oia chrismata. i. sacra
menta que cuz chrismatis vnctione prestanť. sa
cerdotalis ministery crucis figura. i. signo pficiū
tur. Nunquid baptismatis vnda siue cruce sanc
tificata peccata relaxat. ⁊ vt cetera p̄tereamus si
ne crucis signaculo ꝗs sacerdoty grad⁹ ascendit
Baptizand⁹ quoq; signo crucis signať ī fronte
⁊ ī pectore. De pfundo qdez crucis misterio di
cetur ī. vi. pte sub ti. de parasceue. ⁊ hic etiā aliq̄
supponam⁹. ¶ Sane crux dñi multiplicīť fuit in
veteri test. p̄figurata. Legīť siquidez ꝗ moyses
ad mādatū dñi eneuz serpētem erexit ī palo ī de
serto, p signo quē aspiciētes q percussi fuerant a
serpentib⁹ illico sanabātur. qd̄ ipse xp̄s exponēs
ī quit ī euāgilio. Sicut moyses exaltauit serpētē
ī deserto: ita exaltari oportet filiuz hoīs: vt oīs q
credit ī ipsuz nō pereat: sed habebit vitā eternaz
Legīť etiā ꝗ cū ioseph applicuisset manassen ⁊
effraym ad iacob statuēs maiorē ad dextram ⁊
minorē ad sinistrā: vt eis fm ordinem bn̄diceret
Jacob man⁹ cōmutās. i. ī modū crucis cancellās
dextrā posuit sup caput effraym: minores ad si
nistram sup manasse maioris ⁊ dixit. Angelus q
eruit me de cūctis malis bn̄dicat pueris istis ⁊c.
Itē moyses ait. Die ac nocte erit vita nostra pē
dens: ⁊ videbitis ⁊ nō cognoscitis. xp̄us enī no
cte fuit ī cruce pendēs: qr tenebre facte sūt ab ho
ra sexta vsq; ad nonā. Quod etiā die fuerit pen
dens certū ē. ¶ Rursus legīť ezechielis. ix. Eze
chiel audiuit dñm dicētem ad viz vestitū lineis
habētez attramētum scriptoris ad renes trāsiuit
per mediū ciuitatē: ⁊ signa thau ī frontib⁹ virorū
dolētiū ⁊ gemētiuz. Post hec dixit. vij. viris. trā
site per mediā ciuitatē ⁊ percutite oēm sup quē
nō videbitis thau nemini parcet oculus vester.
Item Hiere. Cōgregabo oēs gētes: ⁊ erit eis ī si
gnum thau. Itē alibi. Et erit p̄ncipat⁹ ei⁹ sup hu
merū eius. Christ⁹. n. portauit sup humeros cru
cem ī qua triūphauit. Jobā. quoq; vidit āgelum
ascēdentez ab ortu solis hn̄tes signuz dei viui ⁊
clamabat voce magna quatuor āgelis quib⁹ da
tum est nocere terre ⁊ mari dicēs. Nolite nocere
terre ⁊ mari neq; arboribꝰ quousq; signem⁹ ser
uos dei ī frōtibus eoꝝ. Itē lignū missum in ma
rath aquas dulcorauit amaras: ⁊ ad lignū missū
in iordanē. ferrū qd̄ ī ciderat enatauit. hoc est lig
num vite ī medio paradisi. de quo sapiēs p̄testa
tur. bn̄dictum lignum p qd̄ fit iusticia. qm̄ regna
uit ī ligno deus. Hoc ergo crucis signo se armat
ecclesia ī pectore ⁊ in fronte significās crucis my
steriū eē corde credēdū: ⁊ manifeste ore cōfiten
dū. Per hoc. n. signū cōfundīť ciuitas dyaboli ⁊
triūphat ecclesia terribilis: vt castroꝝ acies ordi
nat. Juxta illud. Terribilis ē loc⁹ iste ⁊c. ⁊ alibi.
Vidi ciuitatē magnā sanctā hieru. nouā ⁊c. Au:
tn̄ dicit. xi. di. ecclesiasticarū ꝗ nulla scriptura no
ui testa. vel veteris docet fideles crucis signacu
lo ī signiri. ¶ Est aūt signū crucis trib⁹ digitis ex
primēdū: qr sub inuocatiōe trinitatis ī primīť. De
qua ꝓpheta ait. Qui appēdit trib⁹ digitis molez
terre. Pollex tn̄ supueniet: qm̄ totā fidē nr̄az ad
deū vnū ⁊ trinū referrim⁹: ⁊ mox post ipsaz inuo
cationē trinitatis pōt dici ꝗsus ille. Fac mecum
dñe signū ī bonū vt videāt qui me oderūt ⁊ con
fundāť: qm̄ tu dñe adiuuasti ⁊ ōsu. es me. Jaco
bite ꝗo asserentes. sicut ⁊ euticiani vnā tātū na
turā. s. diuinā eē ī xp̄o. ⁊ sicut vna est p̄sona vno
tn̄ digito se signare dlcunť: quoꝝ error ī canoni
bus extirpať. xij. di. c. i. ⁊. ij. xxiij. q. iij. qdam. ꝗ.
euticiani. Verū qdam signāt se frōte deorsuz in
quo illud exp̄mīť misteriū qd̄ īclinauit de⁹ celos
⁊ descēdit in terrā. Descēdit quidē vt nos de ter
ra leuaret in celuz. Deinde ī dextra ad sinistram
p̄mo vt eterna q̄ p dextrā tēporalibus que p sini
stram significanť p̄ferendo designent. Scdo ad
notādum ꝗ christ⁹ de iudeis trāsiuit ad gētes.
Tertio qr xp̄s a dextra. i. a p̄re veniens. dyabo
lū q p sinistrā significať ī cruce pemit. Vñ exiui
a p̄re ⁊ veni ī mūdū. Aly ꝗo signū crucis a sini
stra ꝓducūť ī dextrā fulti auctoritate illa. Egres
sus ei⁹ a p̄re excursus vsq; ad iferos r̄cursus ad
sedē dei. Incipiūt. n. se signare a pte supiori que
p̄rem significat ⁊ descēdūt ad iferiorē q̄ mūduz
designat. deide a sinistra pte q̄ infernū ꝓducunt
ad dextrā q̄ celū significat. Nā xp̄s descēdit de
celo ī mūdū: de mūdo ad ifernū: ab iferno ascen
dit ī celū: vbi sedet ad dextram dei p̄ris. Scdo
hoc faciūt ad isinuādū: qr de miseria trāsire de
bem⁹ ī gloriā: ⁊ de vicy q̄ p sinistraz ad ꝗtutes q̄
p dextrā significať: vt legīť ī euāgelio Mat. nā
⁊ xp̄s de morte trāsiuit ad vitā. Tertio qr xp̄s a
tēporalib⁹ ad eēna p fidē crucis nos eleuat. Cōsi
derādū aūt ē ꝗ q a sinistra ꝓducunt ī dextrā se
ipsos ⁊ alios parīť ōsignāt. sz tūc sup illos signuz
crucis a dextrā ī sinistrā ꝓducūť: qr non ōsignāt
eos q̄si vertētes dorsū: sz q̄si facie p̄ntātes. sed ⁊
cū sup alios p̄ncipalīť signū crucis īp̄mūt etiā se
ipsos a sinistra ī dextrā: sz alios a dextra ī sinistrā
cōsignāt. Sane regularīť ī oib⁹ euāgelicis ꝗbus
debem⁹ facē signū crucis vt ī fine euāgely sim
boli dn̄ice oīois. Gla ī excelsis deo. scūs. agnus
dei. bn̄dict⁹ dñs de⁹ israel. magnificat. ⁊ nunc di
mittis. ⁊ ī p̄ncipio horar ⁊ ī fi. misse qm̄ sacerdos
dat bn̄dictōem: ⁊ ēt vbicūq; de cruce vel crucifi
xo mētio fit: q̄ ēt oia stādo fiē ⁊ euāgeliū audire
debem⁹. In omni etiā actu nr̄o signū crucis fa
cere debemus. Unde Ambro. ad omnez actum
incessum ve. man⁹ īpingat ī crucem. Et aduerte
qm̄ crucis figura q̄dripartita ē. vel ꝓpter ātuor
elemēta que in nobis viciata xp̄us sua passione

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

curauit uel ꝓpē homines quos ex q̃tuor ptibus orbis ad se traxit. Juxta illud Si exaltat⁹ fuero a terra oia trahā ad meipsum. uel ⁊ hec q̃dratura ptinet ad moralitatē. licet. n. longitudinē: latitudinē: sublimitatē. ⁊ ꝓfundū. Profūdū ē acumē quod terre infigit. longitudo est inde ad brachia latitudo ē in expansione altitudo seu sublimitas est a brachys vsq; ad caput. Profundū significat fidem q̃ est posita in fundamento. altitudo spem que ē roposita in celo. latitudo charitatē q̃ est ad sinistrā ⁊ ad inimicos extendit. longitudo pseuerantiam q̃ sine fide concludit. de ꝗ dicē i sexta pte sub ti. de parascephe. De signo crucis qō fit i principio ⁊ fine euāgely dictū ē in. iiij. pte sub tit. de euangelio. ¶ Post de⁹ in adiu. me. inten. ⁊c. statim in singulis horis subyciē Gloria pri ⁊ filio Sicut erat ⁊c. quos duos ꝗsus btus Piero. scripsit inē opuscula q pape Damaso misit. ⁊ ipsi⁹ rogatu idem damasus illos in fine psalmoꝝ cātari instituit. ipsum tri ꝗsum Gloria: nicena synadus dr edidisse. Quia. n. dño dixit adhuc te loquēte ecce assuz. iō q̃si iā nos intellexim⁹ exauditos cē gratiaꝝ actiones. trinitati tribuim⁹ dicētes Gl'ria patri ⁊c. ¶ In exequys tamē mortuoꝝ nec de⁹ in adiu. nec gloria pa dicim⁹: qꝛ in illis saluator ex equias imitamur. in quib⁹ hec cessant: put in sequenti pte sub ti. de quinta feria cena dñi dicē Gl'r post vnūquēq; psalmū dr Glo pa. ⁊c. qꝛ ꝗsus iste totius trinitatis simplex laus est. Psalm⁹ nanq; bonā opationē significat: qua finita merito deo gloria danda est que ꝓ oi ope bono laudandus est ⁊ nūc ⁊ semp. sicut laudand⁹ erat in principio quādo ce: ⁊ ter. creauit. Sicut. n. sibi soli laus ē de creatione celi ⁊ terre: sic ⁊ ei soli laus est de oi ope bono nūc ⁊ semp. ¶ In ꝓmisso quidem ꝗsu Sicut erat in prin. ⁊c. multipliciū tempoꝝ varietas demonstrat: viz in sicut erat i pri. preteritū: in ⁊ nūc pñs. in ⁊ semp futuꝝ ⁊ eternus in ⁊ in secula seculoꝝ. longitudo magna. vñ Origen. Quotiens secula seculoꝝ noiat: fortasse licz nobis ignot⁹ tamē a dño statutis aliquis terminus iudicat. Legit q Ildebrand⁹ prior cluniacen. factus papa Grego. dū in minorib⁹ agens legationis officio fungerē. Archi episcopus ebredunen. de symonia accusatū: ⁊ accusatores oīs corrūpentē ita ut ouinci nō possit: miraculose cō ouicit. ꝓcepit. n. illi ut diceret ꝗsum Glor. pat. ⁊c. Ille ꝗo licet expedite diceret Gloria patri ⁊ filio tamē ⁊ spiritui sancto ꝓferre nō poterat. quippe qꝛ in spm̄ scm̄ peccauerat. Reatū ergo suū ꝛfessus ⁊ deposit⁹. mox expedite ⁊ spiritui sancto ꝓnūciauit. ¶ Et nota q Gloria pri dr. xxiij. vicib⁹ in nocturnis festiuitatū. ꝓut Sicē in. vi. pte sub ti. de feris quinta cena dñi: qō fit in bonorē. xij. apostoloꝝ qui fūt. xij. hore diei. i. xpi a ꝗo sole illuminate. ⁊ fūt: xij. hore nocte. i. ecclesiam illūinātes qui dñm glorie in nocte hui⁹ seculi ꝑdicauerunt Tuli⁹ dicit q gloria ē frequēs de aliq̃ fama cuz laude. Ambro. dicit q gloria ē clara cū laude notitia. Aug. dicit in. v. de ci. dei de gloria seculi: q Gloria ē iudiciū boiuz bene de boib⁹ opinatuz Et post gloria pri subyciē alia: ō quo sub ti. de ō ma vr. Hymni quoq; tam ex institutiōe Gelasij pape q̃ ex approbatione conciliorꝝ tholetani ⁊ agatheñ. de con. di. i. de hymnis. ⁊ di. v. cōuenit. i singulis diuinis officys canūt. Est aūt hymnus grece. latine laus dei cū cantico. vel uox hūana i laude dei metrice cōposita. Canticū ꝗo ē exultatio mētis habita de eternis in vocē hūanā prorūpens: qꝛ ꝗo psalmi fūt hymni. vñ ⁊ psalterium dr liber hymnoꝝ: iō in quibusdā ecclesys hymnos nō cantant: qō tamē approbandū nō est: qm̄ nō sine causa fūt a sanctis prib⁹ instituti. ⁊ ꝓterea nō oīs hymn⁹ ps. est ut qñ nil opando deū cum mentis exultatione laudam⁹: ꝓpē quā laudē exprimendā hymn⁹ cantat. Psalmi ꝗo opa bona significāt: ut infra dicit. Illud aūt notādū ē q in diuinis officys hymni ꝑcedūt ps. in nocturnis ꝗo s. in vespis cōpletorio ⁊ laudib⁹ matutinis econuerso. Dicē. n. ptinet ad spūales q habēt gaudiū ꝛscie. nox ad penitētes ꝗ hñt remorsuz ꝛsciētie illos exultatio inducit ad opationē quib⁹ dr. Cātare ei canticū nouū bñ psallite ei in vociferatiōe Istos p opationē oportet venire ad exultatiōez Iccirco in diuinis officys hymni ꝑcedūt ps. In nocturnis ꝗo econuerso. In vespis aūt ⁊ in ꝓma q̃ loco hymni canent ibi dicē. ¶ Rursus stando hymnos cātam⁹ in erectiōe corporꝝ ostēdētes q in laudādo deū ō surszuz erecta habere debem⁹ Verūtamē nisi mēs ꝛsonet ligue certū ē vocem quātūlibet clamorasaz dño nō placere. Dria ē inter ps. hymnū ⁊ cāticū. Nā in ps. opa. in hymno laus. in cantico mētis exultatio intelligit de q̃ dicē sub ti. de laudib⁹ matutinis. De his trib⁹ dicē apostol⁹ ad collo. iij. In ps. ⁊ hymnis ⁊ cātic spiritualib⁹ cātātes ⁊ psallētes in cordib⁹ vrīs dño xciij. di cātātes ⁊ in his trib⁹ varietatib⁹ oē gen⁹ musicoꝝ accipi pōt: ꝓut iā dicē. ¶ In nouo testa. Hilarius pictauenū. eps primus hymnoꝝ carmine florruit. ⁊ post cū Ambro. iōq; hymni ambrosiani dicūtur: qꝛ eis tpe plurimū in ecclesia mediolan. cātari ceperūt. Postea ꝗo i ecclesys occidētalibus quecūq; carmina i dei laudē dicūt hymni vocātur. Aug⁹ dicit i ll. ꝛfessionū q cū Amb. a iustina impatrice arriana pfidia dānata psecutiōem patere⁊: ⁊ intra ecclesiā cū plebe catholica insidys vrgarē instituit hymnos ⁊ psalmos sm morē orētalium decātari: ne ppl's merorisi tedio cōtabesceret q ad oēs fuit postmodū deriuatum ¶ Et aduerte q in quibusdā ecclesys hymnus natalis dñi ⁊ festoꝝ illius septimane sub eodem cātu dicūtur. Ratio est qm̄ sicut membra ad caput: sic sancti se habēt ad christū a quo sicut a capite influētie eterne beatitudinis participare noscūtur. Quia igitur hoc inchoatum existit in ei⁹ natiuitate ⁊ consumatuz in resurrectione: qꝛ tūc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

yrographus dānatōis velet⁹ est ⁊ reseratū celū
q̄ tot annis mānserat clausū. iccirco eo p̄cipue tē
pore solēnitates sanctor̄ sub cātu solēnitatis xp̄i
rōnabilit̄ recolūt̄. Hoc aūt nō cōtigit ī cātu hym
nor̄ paschalis tēporis ī q̄ significat q̄ sanctorum
gloria ī ipsis nōdū totalit̄ est pfecta ppē appetitū
resurrectōis corpor̄ suor̄: ⁊ iō ipsi xp̄o nōdū to
talit̄ cōformāt̄. ¶ Antiphone q̄q̄ in singulis bo
ris ex ĩstitutōe beati Ambrosij dicunt̄ p eo q̄ be
atus Ignati⁹ ēt̄ius a beato Petro antiochenus
ep̄s audisse legit̄ ī tripartita historia sup quēdaz
montē angelor̄ chorōs antiphanos canētes. In
de enī greci p̄mo antiphonas cōposuerūt: ⁊ eas
cū psalmis ī choro q̄si ī chorea cantari ordinaue
runt: q̄ mor̄ ad vniuersas trāsit ecclesias: vt iam
vbiq̄ antiphone decantāt̄. Dicunt̄ aūt antipho
ne respectu ad psalmodiā cui rñdent: sicut ⁊ rñso
ria respectu ad historiā. vñ ⁊ antiphona dr̄ qua
si añ psalmū sonās. Incboat̄ enī añ psalmuz qui
op⁹ significat: ipsa ꝯo significat charitatis copu
lam seu mutuā dilectōem sine qua op⁹ nō pdest
⁊ p quā op⁹ ĩcipit meritorū eē. Recte igit̄ ꝓz ei⁹
tonū melodia psalmi ĩformat̄. q̄ dilectio opa no
stra ĩformat: ⁊ ꝓz hoc dr̄ ab anti q̄ est contra ⁊
phonos q̄ō est son⁹: q̄ psalmos ꝓz melos ei⁹ ĩto
nat̄: ⁊ man⁹ opat̄ ꝓz q̄ charitatis igniculo excita
tur. Psalm⁹ aūt antiphone ĩtermiscet̄ q̄ fideles
p dilectōem opat̄. Uer̄ añ ps ĩperfecte ⁊ post p
fecte dr̄: q̄ charitas ī via ĩperfecta habet̄ seu hic
iniciat̄. sed ī patria p bona opa q̄ hic ex charitate
fiūt pficiet̄: iuxta illud Isa. viuit dñs cui⁹ ignis ī
syon ⁊ camin⁹ ī hierusalē. In p̄cipuis tñ festiuita
tibus etiā añ psalmū pfecte dr̄ ad notādū q̄ ī il
lis pfectiores ī bonis operib⁹ nos exhibē debe
mus. Incboat̄ q̄q̄ ab vno vni⁹ chori ⁊ finitur a
plurib⁹ vtriusq̄ chori. Primo q̄ charitas ab vno
s. xp̄o ĩcipit ⁊ ī mēbris ei⁹ consumat̄. Ab ipso sic
ipse dicit ī euāgelio Io. Mandatū nouū do vo
bis ⁊c. De⁹. n. p̄or̄ dilexit nos: vñ ⁊ nos cōiter di
lectioni ei⁹ cōrñdere debem⁹. Scō ad notādū
q̄ vox p̄dicator̄ q̄ semp ad vnitatem tēdit nos
monet: vt q̄ō vnusq̄sq̄ singularit̄ operādo acq̄
rit alteri p dilectōem porrigat: vt si vnus adiscit
ī scholis ⁊ alter seminat ī cāpo tpe fruct⁹ doctor
seminātī doctrinā porrigat ⁊ sator doctori panē
¶ Ceter̄ antiphona p⁹ psalmos cōiter ab oībus
cātat̄: q̄ de dilectōe cōe gaudiū surgit. Cātat̄ eti
am a duob⁹ chorīs alternatim ad notādñ mutuā
dilectōem siue charitatē q̄ ī paucioribus q̄ duo
bus cōsistere nequit. ¶ Cōiūgit ergo antiphona
duos chorōs: vt charitas p bonū op⁹ coniungat
duos fratres: Isidorus dicit ī li. vi. etbimo. q̄ an
tiphona grece ĩterpretat̄ latine vox reciproca: q̄
duo chori siue de vno ad vnū reciprocando vi
cissim melodiar̄ cant⁹ alternāt: q̄si duo seraphin
duoq̄ testamēta iuicē sibi cōclamātia. Uñ cleri
ci antiphonas cantātes nō vertunt vult⁹ ad alta
re sed se adinuicē versis vultib⁹ respiciūt q̄ ge
nus canendi greci adinuenisse tradunt̄. est itaq̄
antiphona quedā cantilena diuinis laudib⁹ ad re
creationē ĩserta. Nihil enī ampli⁹ charitate recre
at animos: que q̄ modulādo cantat̄ mētis iocā
ditatez significat. iuxta illud ps Psallite sapiēter
tunc enī iocūditas sipida est cū de deo est. Tunc
etiā man⁹ sub pēnis sūt Ezechielis. i. ⁊ in puer.
Beat⁹ vir que inueniet sapiētiā ⁊ qui affluit pru
dentiā: q̄ qui habet iocūditatē mētis de eternis
de facili affluit prudentia. i. bonis operib⁹ q̄bus
sibi puidet in futuro. Uel ꝓz moysen antiphona
est quedā vox qua sibi inuicē angeli collocunt̄.
Sex aūt antiphone q̄ dieb⁹ feriatis añ ps. noctur
nales dicunt̄ de psalmis sumunt̄: ⁊ bonor̄ oper̄
pfectionē vel sex opera misericordie designant:
qm̄ senari⁹ numer⁹ pfect⁹ est. Ille vero que dicū
tur sup bñdict⁹ in laudib⁹: ⁊ sup magnificat ī ve
speris. de euāgelys dier̄ in q̄b⁹ dicunt̄ sumūtur
exceptis illis q̄ ī q̄nta feria dicunt̄: put dicet̄ in
sexta pte sub q̄nta feria secūde dñice. xl. Rur
sus ī quibusdā ecclesys ī fine antiphone fit neu
ma seu iubil⁹: q̄ beat⁹ popul⁹ q̄ scit iubilatōem.
Est aūt neuma seu iubil⁹ ĩeffabile gaudium seu
mentis exultatio habita de eternis. Iōq̄ ī dieb⁹
ieiunior̄: ⁊ afflictionū nō debēt fieri: sicut nec in
luctu citarizari: ⁊ fit neuma in vnica ⁊ finali lr̄a
antiphone ad notādū q̄ laus dei ĩeffabilis ⁊ in
cōprehensibilis ē. ineffabile nāq̄ gaudiū p neu
ma significatū q̄ō hic p̄gustat̄: nec penit⁹ exp̄mi
nec penit⁹ taceri valet: q̄re merito ecclesia ꝓbis
omissis iubilādo cū neuma q̄si ī admiratōem p
silit: ac si dicat q̄ vox que poterit ligua retexere
⁊c. Uerba enī hic nō sufficiūt: nec ĩtellect⁹ capit:
nec amor etiā dicere sinit. Quis enī plene enar
raret q̄ō oculo nō vidit: nec auris audiuit: nec in
cor hominis ascēdit. Neumatizādo ergo expres
sius quodāmodo sine ꝓbis dr̄ quā p ꝓba inuat
quātū fit illō celi gaudiū vbi ꝓba cessabūt: ⁊ ho
mines oīa sciēt. Uer̄ q̄ pfector̄ tm̄ iubil⁹ est in
magis festiuitatib⁹ non tā maiores q̄q̄ etiā mino
res exultāt. ide ē q̄ ī q̄busdā ecclesys ī q̄b⁹ neu
ma nō dr̄. vox nō significatia in vocē significati
uā conuertit̄: q̄ loco iubili ⁊ neume: tropli ⁊ se
quētie decantāt̄. ad q̄s laudes ⁊ minores ⁊ ma
iores passim admittūt̄: ⁊ iō cōiter ab oībus decā
tant̄. In q̄bus antiphonis dicat̄ neuma seu iubi
lus: ⁊ quare hoc potius fit ī tempore paschali di
cetur sub titulo de laudibus matutinis. Iubilus
autem diuersa significat: ⁊ in diuersis locis in eo
dem responsorio sepe fit: prout dicetur ib sexta
parte sub natali. Item de neuma que fit per alle
luya in quarta parte sub alleluya dictum est. Itē
in quibus antiphonis dicatur alleluya in sequen
ti parte sub festo natalis dicetur. Et nota q̄ neu
ma neume sine p. ⁊ in femnino genere est iubil⁹
de quo dictum est: sed pneumatis grece scriptuz
per p in neutro genere est spiritus sanctus. vtrū
que tamē pro femnino sepe ponit̄ in scripturis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Sane neume q̃ in missa fiũt repræsentãt gaudiũ: que potꝰ fieri solẽt in e. ut in kirie⁊ vel in a ut alleluya q̃ in alys vocalibꝰ ad notandũ gaudium spirituale qõ nobis restitutũ est in ptũ ꝓginis cui facta est mutatio buiꝰ nominis eua ĩ aue dicẽte angelo: Aue maria ⁊c. ⁊ ibi mutãs nomẽ eue. Significatio nãq; buiꝰ nois eue mãserat vsq; ad angeli salutationẽ. Illã aũt significationez ade ⁊ eue nascẽtes infantes exprimũt. Nã femina nascẽs ꝓfert e. masculus ꝯo a. vñ ꝯsus Et dicũt e uel a quotq̃t nascũtur ab eua. Ille ergo neume nõ significant dolorẽ quẽ nobis attulit trãsgressio ade ⁊ eua: ꝓut quidã scripserũt. sed gaudiũ nobis in premissa salutatiõe ꝓginis restitutũ Rursus considerandũ est q̃ fere vbiq; in cantu scribit hierusalẽ neuma ꝓducitur: ut celestis hierusalẽ iubilatio figurẽt. exemplũ habẽt in alleluia: Le decet quod cantat dominica. x. pꝰ pẽthe. Idẽ etiã ẽ quotiens alleluya duobꝰ ꝯsibꝰ insignimus ut de stola duplici gaudeamꝰ. Exẽplũ est in alleluya. Pascha nr̃m qõ dr̃ in die resurrectionis ⁊ in alleluya Angelus dñi: qõ dr̃ ĩ sexta feria tũc sequenti. Utrũq; alleluya duos ꝯ versus ꝓut gradualia antiqua ostẽdũt: ⁊ sic ꝯ alys. In quibusdã tamẽ festiuitatibꝰ quidã ꝯsiculi in nocturnis antiphonas p̃cedũt. de quo in p̃cedenti pte sub dñica de trinitate dicẽt. Post ãtiphonas in singulis horis diurnis ⁊ nocturnis ex institutione Damasi pape. psalmi ad ãtiphone simphoniam canũtur: ⁊ significant p̃s. bonã ⁊ diuaz operationẽ. Unde dauid in psalterio decacordo psalmi tibi. In tali. n. instrumẽto psallebat inuẽs q̃ in psalterio spirituali spiritu viuificato p fidez debemꝰ psallere deo decẽ legis mũdata implẽdo. Ipse autẽ Damasus instituit ut chori ĩ duas ptes. diuisi psalmos canerẽt alternatim. Et dicũtur psalmi alternatim ad notandũ alternã scõrũ ad bene operandũ exhortationẽ. Priscis nanq; tẽporibꝰ ꝯfuse ⁊ quasi in chorea dicebant: iõq; sancti patres ordinauerũt ut alternatim diceretur. i. vna ps chori vnũ ꝯsuz ⁊ altera aliũ diceret qõ Beatꝰ ignaseus primꝰ statuisse ferꝯ in ecclesia antioc bena: ꝓ eo qõ in visione audiuit angelos antiphonatim psalmos psallentes: de hoc etiam dictũ est in prima pte sub ti. de ecclesia. Dicũtur etiã alternatim: ad notandũ q̃ alꝯ alteriꝰ onꝰ ferre debet. Psalmos quoq; stando dicimus ad ostendẽdũ q̃ stãtes in bonis opibꝰ vincimꝰ. Dũ enim ppl'us israel cũ amelech pugnabat quãdiu moyses manꝰ leuabat ppl's vincebat. qñ ꝯo manus dimittebat populꝰ vincebat. xxxvij. di. ssqs vult. Eleuatio igit ad standũ significat mẽt nostris deuotionẽ: ut statu corpis mentis affectiõz menstremꝰ: viz nos paratos eẽ siue ad domãdũ carnẽ siue ad exercitũ operis. ¶ Lectiões ꝯo q̃ sunt doctrina nostre in silẽtio ⁊ sedẽdo audimꝰ qñ doctrinã sedẽdo ⁊ quiescendo recipimꝰ. vñ ecclesiasticus: Sapientiã scribe in tpe ocij. ⁊ qui minorat actu percipiet eam. Et item ꝯba sapientie in silẽtio ⁊ quiete discũtur. Et ꝓpheta ait: erit cultus iustitie silentium. v. q. iij. ĩ loco. Sanctos quoq; stantes oramꝰ significantes eos ĩ ꝓpetua letitia fore. Juxta illud stãtes erant pedes nr̃i in atrys tuis hierusalẽ ¶ Sane ĩ diuinis horis sex psalmi dicũtur per quos sex opa misericordie ꝯ notant: quibꝰ in vinea dñi laborãtes intelligere debent: que si pie ⁊ mũdo corpe exerceamꝰ a seruitute dyaboli liberati ad libertatem vite puenienus: ⁊ retributionẽ diurni denarij recipiemus. Uex tamẽ sub tribus glorificationibus dicũtur ad insinuandũ ficẽ sancte trinitatis ad quã diuina sũt opera referendo. In vespis ꝯo quinq; dicunt: ꝓut ibi dicẽt: ⁊ sũt psalmi horax inuariabiles ꝓut sub cõpletorio dicẽt. ¶ Illud quoq; p̃ termittendũ nõ est q̃ vnꝰ atq; idẽ psalmꝰ in varys festiuitatibus cantat: ꝓ eo q̃ ibi ꝯsus ptinẽtes ad illas inueniũtur: ꝯbi gratia. In natiuitate dñi cãtamus psalmũ cructauit: ꝓpter versuz illũ Speciosus forma. Cantamꝰ etiã illum in festo ꝓginũ ꝓpter ꝯsum adducent regi vir ⁊c. ⁊ etiam in festo apostolox ꝓpt ꝯsum: ꝓ patribus tuis ⁊c Item psalmis Quare fremuerũt gẽtes. cantat ĩ natiuitate ꝓpt ꝯsum Dñs dixit ad me. ⁊ in passione dñi ꝓpt ꝯsum Astiterũt reges terre: ⁊ sic de alys. Preterea vnũ ⁊ idez uocabulũ sepe diuersimode accipit. ꝯbi gratia. Hoc nomẽ templũ significat corpus christi: ut ibi: Soluite tẽplũ hoc Aliq̃ significat templũ materiale. inde ẽ q̃ psalmi illum Magnꝰ dñs ⁊c. cãtamus in natiuitate propt ꝯsum illũ Suscepimꝰ deꝰ ⁊c. intelligimus eni ibi de templo corpis. Cantamꝰ etiã eundem psalmũ in purificatione. ⁊ ibi accepimus de mãli templo in quo fuit cadez die presentatꝰ. De psalmodia tam nocturna quã diurna ĩ suis locis dicẽt. ¶ Et nota fm biero. de cõse. di. v. nõ mediocrit: q̃ melior est quiq; psalmox cuz cordis puritate ⁊ sereniuate spũali ⁊ hilaritate decãtatio q̃ totius psaltery cuz anxietate cordis atq; tristitia modulatio. ¶ Postremo notanduz est q̃ psalmi graduales sũt quindicim qui signati sũt p quindecim gradus quibꝰ ascendebat ad tẽpluz salomonis qõ erat in monte. Hos quindecim gradꝰ vocãt qdam canticũ graduũ: eo q̃ in quolibet p̃missox quindecim graduũ singuli psalmi decãtabant. ⁊ hoc ꝯbũ graduũ casus genitiui est. De dictis gradibꝰ dictũ est in prima pte sub ti. de altari. ¶ Significati sũt etiã dicti quindicim psalmi per alios quindecim gradus Eçechielis quibus visuz est ei ascendi in ciuitatẽ dei. de quibꝰ habetur de pe. di. v. dũ sanctã. ⁊ eçechielis: x. vbi prio habẽt de septem gradibꝰ: ⁊ postea de octo. Nẽpe quindenariꝰ numerꝰ constat ex numero septenario. septenarius referꝯ ad vetus testamentum quia antiqui septimũ diem. septimũ mensaz ⁊ septimũ annũ celebrãt. octenarius ad nouũ testamẽtum referꝯ: ꝓpt resurrectionẽ vnicam q̃ octauo

die facta ē. Quindecim ergo psalmos psalmus ostendentes q̃ vtriusq̃ testamēti p̃cepta obsua re debemus p̃mi qnq̃ psalmi qnq̃ corporis sensus p quos peccam⁹ significant. ⁊ ideo in aliquo illoꝝ nō dicit gloria p̃ri: qꝛ illa peccata que p qui que sensus corpis cōmittunt nobis nō deo iputare debemus. sed dr̃ post illos requiē eternam qm̃ in illis p defūctis oram⁹: ac si ds dicat. Oramus domine ne p peccatis illis que cōmittūtur corporis sensibus vita negetur eterna: sed p dei misericordiā requies cōcedat eterna. In sequentibus decē psalmis nobis ⁊ nostris p̃ximis ⁊ cōgregationib⁹ ⁊ p̃latis dei misericordiā iploram⁹ ⁊ gloria p̃ri subiungim⁹: qꝛ qō a catbena peccatoꝝ absoluimur q̃ te deū toto corde pquirimus q̃ tuū decalogū obseruam⁹: non nobis domine nō nobis: sed nomini tuo da gloriā exhibemus.

Rursus numerus de cē ex septenario ⁊ trinario cōstat. Trinari⁹ ad precepta p̃me tabule q̃ ad deū spectāt. septenarius ro ad p̃cepta secūde tabule que ad p̃ximū spectāt referr̃: ac si dicat q̃ decalogus obsuat per deū est. Versiculi etiam in singulis dicunt̃ horis. legitur in libro numeri q̃ dū arcba domini que ecclesiā figurabat ī tabernaculo reponebat̃. dicebat moyses. Reuertē domine ad multitudinem filiorꝝ israel. Sane reuersio domini ad israel nihil aliud est q̃ vt reuerti faceret israel ex toto corde ex se. deus enī cui oē tēpus presens est nō habet ad quos reuertat̃. ⁊ ī telligit̃ reuertere. i. fac nos reuerti ad te. Iuxta illum ergo morē ysiculi dicunt̃. vt si forte mentes nostre cogitādo vana pre nimio psalmoꝝ ope deuiuerūt: audito ysu conuertant̃ ad orientē. i. ad christū qui est nr̃ oriens seu ad mentē ꝗ ysus significationē: qꝛ ab ipse reuersione nomen traxit: nā dicit̃ a verto tis ⁊ inde est q̃ dū ysus dicitur ad orientē siue ad altare nos vertim⁹. Recte ergo ysus q̃ significat fructū boni opis alta ⁊ acuta voce dicit̃ ad exitandū pigros qui ī laudādo deū ⁊ itelligendo diuina torpent vt reuertamur ad cor: vt vꝫ: eo audito omnis cogitatio. q̃ forte videndo tēporalia foras exyt reducat̃ itra nos. Rursus ysus nocturnales significant: qꝛ ab officio psalmoꝝ siue a labore tunc nos ytim⁹ ad officia lectionū siue ad quietez: vt qui psallendo stabat nūc ad lectionē sedeat. Unī ysus dr̃ a ytēdo de hoc dictū est in quarta pte sub ti. de graduali Et nota q̃ in gbusdā ecclesys ī die dñica post p̃mum nocturnū dr̃ iste ysus. Memor fui nocte nominis tui dñe. post ꝗ dicit̃. Media nocte surgebam. post tertiū. Exaltare domine. Prim⁹ sig dē ysus. s. memor fui ⁊c. ad qd ecclesia de lecto suo surrexit ostēdit quo ro tpe surgendū sit notat secūdus. s. media nocte ⁊c. ⁊ ad qd surgēdus sit ostendit qō sequit̃ ad cōfitēdum nomini tuo. Versi quidē nolentes mentiri: quia nō surgunt in media nocte loco hui⁹ ysus ponit illū. Qm̃ tu illuminas lucernā meā domine: Quod tam̃ media nocte surgendū sit ostendit dauid dicēs. media nocte ⁊c. ⁊ alibi. Preueni ī maturitate ⁊ clamaui: qō idē est. nā ī maturitate vnica est dictio Unde ⁊ qdam libri habent ī maturitate: ⁊ sonat ī maturitate quasi tps nō acceptū operi. Alia tamen lra habet p̃ueni in tēpesta nocte: qꝛ tēpestū apud antiquos idē erat quod oportunū a tpe vt a tempestate vocabulo dicto. Unde in antiquis historys sepe ita legit̃. hoc factū est in illa tempestate. i. in illo tpe. vnde ītempestiuū vel ītēpestuꝫ aiunt tempus īopportunū. i. nocturnis actionib⁹ nō opportunū. Tertius aūt ysus. s. exaltare domine ⁊c. manifeste pertinet ad nouum testamentum. in quo saluator noster ꝗm humanitatez fuit exaltatus. quidā tamē dicūt tūc. Ego dixi domine miserere mei: qꝛ ad gloriā que data est tēpore noui testamētinō pueniē nisi p remissionē peccatorū. Sed quer̃it̃ quare ysiculi in nocturnis ante lectiones dicunt̃. in alys ro oris post. s. post capitula. Respondeo in nocturnalib⁹ lectionib⁹ ꝓpter earū vniuersitatē ⁊ magnitudinez sedere solem⁹. Ne igit̃ ꝓpter longā sessionez: aut ꝓpter lassitudinem siue ocium obliuiscamur doctrine domini quā lectiones significāt cogitādo forte ī ania aut dormiendo vel cōfabulādo. iō versum p̃cedēte ad lectiones audiēdas ictamur. In alis ro horis: qꝛ nec tot nec tāte sunt lectiones nō est necesse sedere nec ysiculos p̃mitti. Uel iō in alys horis ysus post lectiones dicunt̃ ad notandum q̃ ꝓpter interualla horaꝝ doctrina domini nō negligit̃. Rursus ysus sepe a pueris cantatur ad notandū seruitiū nostrū cū inocentia p̃stitum domino fore gratū. De ysiculis que in vesperis seu in laudib⁹ dicunt̃ sub illis locis dicet̃. Et vide qꝛ ysus dꝫ notare aut statum temporis aut officij. Statum tēporis notat ysus p̃me. s. exurge christe adiuua nos: vbi cū dicit̃. exurge innuit initium opere. Similiter in ysu tertie. Adiutor meus esto domine ne derelinquas me. cū dicitur ne derelinquas me notat̃ stat⁹ pugne. Similit̃ ī ysiculo sexte. s. dominus regit me ⁊ nihil mihi deerit in loco pascue ibi me colocauit. significat̃ stat⁹ pfect⁹ ⁊ pfectōis. In ysiculo none. s. Ab occultis meis munda me domine: ⁊ ab alienis parce suo tuo. status demonstrat̃ frigescētis dilectionis. Statū quoq̃ tēporis īnuunt ysiculi q̃ in passione ⁊ resurrectōe cātāt̃. Sꝫ ysus vesptinalis officij statū officij insinuant: vt vesptina oratio ⁊c. ⁊ dirigit̃ domine oro ⁊c. Ex gbus verbis colligit̃ q̃ vesptina oro actitat̃. Pⁿ ysum sequitur oro dominica: ⁊ post cā p̃ces: de qb⁹ dicetur sub nocturnis. lectiones quoq̃ ī singulis horis tā nocturnis q̃ diurnis dicūt̃. Et dr̃ lectio qꝛ nō cātat̃ vt psalm⁹ vt hymnus ꝗ legit̃ trn̄. Illic enī modulatio hic solo pnunciatio q̃rit̃. Sigdē lectiones nocturnales sūt doctrina nr̃a: qꝛ p eas docemur opa nr̃a retorquere ad deum. obtinēt ergo vicem lectionum quas doctores facūt ad

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ignaros. per eas quoq; sanctor̃ opera imitamur et earũ cõmemoratione ad dei laudẽ cõpũgimur ⁊ ideo ut premissus ẽ sedẽdo ⁊ in silentio audiũ tur. Lecturus aut lectionẽ ad librũ accedẽs sup gradũ ascendit: qr doctor pfectioni vita vulgos transcendere debet. Et a presbytero vel ep̃o benedictionẽ tanq̃ legendi licentiã postulat dicẽs Jube domine bñdicere: per qõ principat̃ ecclie quodq; nullas nisi a maiore iussus dz in ecclesia legere designat̃: ⁊ dicit domne ⁊ nõ domine: qa solus de⁹ vere dñs est. Vnde ẽ q̃ presbyt̃ seu e/ piscopus nõ a se benedictionẽ largit̃ sed discrete a deo postulat illã dari dicens: Benedictiões p/ petuam tribuat nobis ⁊c. In fine ho dicit: Tu ãt dñe miserere ⁊c. quia tũc sermonẽ ad deũ dirigit qui vere dñs est. Rursus iõ in principio impfecte ⁊ sincopato vocabulo ꝓnũciat: qr tũc ad impfectum viz boies sermonẽ dirigit. Juxta illud pro phete Impfectũ meũ viderũt oculi tui: qõ etiam monachi cõit̃ obseruãt dicẽtes. domn⁹ abbas.

Hac quoq; consideratione famuli dñis seruien/ tes alter genu tm̃. s. sinistr̃ flectere debẽt. p quã ptem corpalis seutus significat̃ que tantũ boib⁹ ⁊ nõ spiritualibus debet̃. sed in ecclia vtrũq; ge nu flectendũ ẽ: nõ alter tantũ ne iudeis assimile mur. Nam ⁊ christo oẽ genu flectet̃ ad Phil. ij. c. et̃ de imu. eccle. decet. Salomon quidẽ ꝓ po/ pulo orans vtrũq; genu in terrã figebat ⁊ man⁹ ad celum expandebat: put legit̃. iij. Reg. c viij. Eadem etiã rõne nõ est inclinandũ principi secu lari facie recta siue secrete sibi loquẽdo siue au/ scultãdo: sed dũtaxat ab aure sinistra capite fleo In fine ho pfecte ⁊ cõplete ꝓnũciat: qr ad pfectus ⁊ pfecto vocabulo dignũ viz ad deũ dirigit sermonẽ. Porro episcopo volenti legere ⁊ dicen ti: Jube domine benedicere null⁹ minor benedi cere dz. xxi. di. deinde. Unde ⁊ in quibusdaz ec clesys nihil ei respondet̃. in alys ho respondet vn⁹ presbyt̃. Ora pro nobis pte pater ad dñm. ⁊ tũc episcopus dicit: Magnificate dñm mecum. Tũc aut episcop⁹ bz pfecte ꝓnunciare: iube dñe benedicere. qm̃ ad deũ qui pfect⁹ est sermonem dirigere intelligit̃. ¶ In nõnullis ho ecclesys e/ piscopo legere volente sacerdos dicit: Jube dñe benedicere. ⁊ ipse ep̃us data benedictione legit. Cum. n. legere lectionem nõ sit sacerdotis vl̃ ep̃i officiũ sed lectoris. si nullus ali⁹ ep̃us uel sacẽdos assit post alius inferioris ordiuis tanq̃ lectur⁹ in pson̄a ecclesie dicere Jube dñe benedicere ⁊ ipe sacerdos vel ep̃us lecturus in pson̄am christi ei reddit bñdictionẽ vel legat absq; Jube dñe bñ/ dicere. In quibusdã ecclesys ipe ep̃us dicit Ju/ be domine ⁊ minor cui volũtarie in hoc se ex hu militate subuelt: benedicit. y. q. vij. nõ suz. y. q. v. mandastis. Lectione finita dicit lector: Cũ autez ⁊c. qõ neq; de lectione est neq; ei ꝛtinuat̃. sz ille ad deũ sermonẽ dirigẽs se excusat: q̃si dicat: do mine peccaui legendo forsan modulate ꝓnũciãt cupidine laudis hũane uel captando ventũ hũa/ ni fauoris. ⁊ audientes sil̃r forte peccauerũt va/ nis cogitationibus intendentes vel a lectione au ditum. auertentes aũt pro sede tu aũt domĩe mi/ serere nostri: q̃ ho respondet̃ a cũctis deo gr̃ias nõ ad tu autem sed ad lectionẽ referr̃. Est. n. vox ecclesie deo gratias exsoluentis ac si dicat: De⁹ pauit nos hbis salutis q̃ sunt cib⁹ anime. ⁊ ꝓ hu iusmodi beneficio: deo gratias supple exsoluim⁹ ¶ Rursus pluralitas lectionũ pluralitatẽ signifi cat predicator̃ qui sũt tpe gratie: sicut ⁊ paucitas in profestis varietatẽ significat tẽpore legis. Hz ⁊ vicissitudines lector̃ sunt successiones legator̃ qui dũ Jube dñe bñdicẽ dicũt. licẽtiaz ꝓficiscen di petũt. ⁊ dum eis bñdicit̃ licẽtia dat̃: in quo in nuitur q̃ nullus p̃dicare debeat nisi missus. quo modo. n. p̃dicabũt nisi mittant̃. Ipsa. n. lectio est initũcte legationis executio. tu aũt domine legati reuersio: vbi in eo q̃ misericordia implorat̃ inui tur ipsum legationis uel p̃dicationis officiũ non sine alicui⁹ leuis culpe puluere pagi posse. Unde Aug⁹: Uerbũ p̃dicatiõis securi⁹ audit̃ q̃s dicat̃. p̃dicator. n. ꝓ terram ambulat: difficile est ei q ꝓ terram ambulat: pedes nullo puluere sordidare ⁊ p̃dicatorem cũ se bñ p̃dicare senserit nulli⁹ spi/ ritu electionis erigi. Et attẽde q̃ sicut in ecclesia duo sunt ordines: sapiẽtes ⁊ insipientes: sic due sunt lectionũ maneries. In illis. n. lectionib⁹ q̃ ad massam legũtur sapiẽtes instruũtur. in his ho q̃ in nocte dicunt̃ insipientes erudiunt̃. vñ ⁊ expo nũtur. ¶ Et nota q̃ terminant̃ lectiones quatu/ or modis. Primo generalit̃: ꝓ tu autẽ. Secundo in aduẽtu ⁊ in natiuitate ⁊ in epiphania lectiões de Isaia finiunt̃ ꝓ hoc dicit domin⁹ conuertimini ad me ⁊c. Qui in natiuitate hoc dicunt mouent̃ ex illo. c. isaie quod tunc legit̃. Primo tẽpore alle luia ẽ vbi dicit̃ ⁊ in omnib⁹ his nõ est aduersus furor me⁹ ⁊ populus me⁹ nõ ẽ cõuersus: ⁊ iõ ec clesia hortat̃ in pson̄a christi populũ petõrem ut cõuertatur. Hoc idẽ etiam fit ꝓpt̃ candẽ causaz in quibusdam ecclesys quãdo legit̃ de hieremia exprobrante duritiã peccator̃ qui ꝓ penitentiam nõ conuertunt̃. Tertio mõ lectiones q̃ leguntur triduo ante pascha de trenis hieremie finiunt̃ ꝓ hierusalem hierusalẽ cõuertere ⁊c. put ibi dicet̃ Quarto lectiones ꝓ defunctis fiunt̃ simpliciter sine altero p̃missor̃. in quibusdã tamẽ ecclesys fi niunt̃ per Beati mortui qui in dño moriunt̃: qõ supponit̃ ex fine cuiusdã sermonis quẽ Aug⁹ de morte cõpilauit. Hoc etiã nota q̃ in tertio noctur no legit̃ euengeliũ de omelie euangelij eiusdem diei: quia tertium nocturnũ desinat̃ temp⁹ gratie in quo euangeliũ recitatũ est. ⁊ in quo euãgelica predicatio celebrat̃: put in ti. de nocturnis dicet̃ ¶ Non est etiã omittendũ q̃ antiquis tẽporib⁹ beliminatis heresibus que veritatẽ trinitatis im pugnabant: sancti patres ad hoc ut sancta trni/ tas magis nota esset ordinauerũt q̃ nona lectio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

semper de trinitate legerē: ⁊ nonū responsoriū similiter de eodē cantāt: ⁊ q̄ etiā in prima feria missa de trinitate diceret. ¶ Quo diutius obstinato ⁊ trinitate cunctis inotescente ecclesiia lectionē de trinitate omisit. Sed rñsoriū de trinitate ⁊ etiā alleluya in missa ī dominicis diebꝰ: vel ꝓpter solitum vsum: vel ꝓpter dulcē cantilenam in plerisq̄ locis retinuit: ⁊ ita nūc improprie vocāt responsoriū: quia lectioni precedēti nō rñdet. Diuturne vero lectiones a quibusdam eo q̄ breues sunt lectiuncule nūcupantur: a plurib⁹ vero capitula eo q̄ vt plurimū de capitib⁹ epistolarū illorū dierum q̄bus dicunt sumūtur. Nec si quidem post psalmos ⁊ antiphonas ī singulis horis dicunt: ꝓut statutū est in cōcilio agatheñ. de cō. di. v. cōuenit: qui modus ad esdra sumptus est: vt p̄missum est ⁊ significāt capitula doctrinā. Ne enī ꝓpter psalmodiā audiētiū animis se fastidium ingerat: sicut iudeis qui mānā fastidiebāt ꝓpter quod deus misit ī eos serpētes ignitos que eos iterficiebāt. ideo p̄mittit capitulū. i. breuis lectio sumpta a nouo vel ve. test. ꝓuocās ad deuotionem que fastidio cōtraria est ⁊ exhortās ad p̄seuerantiam ī bono: iuxta illud. Hortamur vos ne ī vacuum grām dei recipiatis. In nocturnis autē copiosius q̄ diurno officio lectionib⁹ vocamus: q̄ tunc eis aures liberius accōmodamus. Et dicit huiusmōi capitala siue exhortatiōes in plerisq̄ ecclesiis p pastorē ad domesticos ⁊ sciētes: q̄ sicut ligna lignis adiicim⁹ vt ignis magis ardeat: ita ignitis domesticorū cordib⁹ ignita pastorū verba adiiciunt vt magis igniant. Leguntur etiam be lectōes sine iube dñe benedicere: ⁊ absq̄ benedictione: q̄m vt plurimū episcop⁹ vel sacerdos qui vicē christi gerūt: ⁊ quorū officium tanq̄ maiores esse excitare pigris illa legūt: cui⁹ ꝓpriū est licētiā ⁊ bñdictionē dare ⁊ nō peteē nam maior minori benedicit: ⁊ nō econtra. Nocturnales vero lectiones a minoribus leguntur. ideo a superiorib⁹ licentiā ⁊ benedictionē petūt In his etiā diurnis lectionib⁹ nō dicit in fi. Tu autē: sicut fit in nocturnalib⁹: q̄ sacerdos dz esse pfectus: ⁊ q̄ dyabob⁹ suggestionibus de facili ñ succūbat: ⁊ q̄ in breui sermone ⁊ iter familiares vix est qui vent⁹ humani fauoris capteur: ꝓut quādoq̄ fit in nocturnaliu⁹ lectionib⁹: vt premissum est. Respōdetur tñ deo grās ꝓpter causas in nocturnalib⁹ lectionib⁹ assignatā: Ad hoc in capitulis horarū officia diuidētes ꝓpter precedentia laborē p sequentia premiū significam⁹: ideoq̄ p̄cedentia cōsistunt in psalmis: sequētia ī hymnis ⁊ canticis. ¶ Notandū vero est q̄ pulcherrim⁹ mos in ecclesia inoleuit vt quater in die ⁊ quat in nocte p singulas diurne siue nocturne psalmo die horas. lectio vna siue capitulū de veteri siue nouo testamēto dicāt. Quedā tamē ecclesie nō dicunt capitulū in ꝑma nec in completorio. Sed quia ꝓz hoc lectiones nostre non erūt octo: sicut erant ꝓm easdē in veteri testamēto: ꝓut p̄missus est ideo ecclesie ille post ꝑmā legunt in capitulo lectionē in ꝑma ꝑtermissam. Dicit enī aliquis iube domine bñdicere: ⁊ sacerdos bñdicens respōdet regularibus disciplinis ⁊c. que sequūtur. Et ante cōpletorium legūt ꝑtermittendū in cōpletorio. s. Fratres estote sobrij ⁊c. vel legit de dialogo vel huiusmōi: de hoc sub titulo de ꝑma dicetur ¶ Querit autē quare in nocturnalibus siue diurnalib⁹ lectionib⁹ nō ꝓnūciatur autor earum ꝓut fit in his que in missa legunt. ¶ Respondeo hi qui sup lectionibus ⁊ diuinis obsequys insistūt vt sunt ministri ⁊ domestici ecclesie earū auctorē ex ipsis lectionib⁹ agnoscūt: q̄ igitur illi nocturnalib⁹ lectionib⁹ assunt officys nō est necesse nomē auctoris exprimi lectionū. In missa vero ideo exprimit: q̄ ibi conueniūt bubulci operarij: ⁊ agricole: vt si quis eorū forte pro eo q̄ raro talia audit incognitā habet historiam audeat ei⁹ auctorem qui forte nō est ei incognit⁹: vt ex illi⁹ auctoritate firmi⁹ insignant verba lectionis in corde. In q̄busdam tamē nocturnalib⁹ lectionib⁹ quādoq̄ auctor ipsarū exprimit: puta in sermonib⁹ ⁊ omelys Gregorii ⁊ Augustini: ⁊ alior de quo in ꝑhemio septime partis dicet. ¶ Porro in concilio magūtiñ. in burchardo libro. viii. c. laicus. statutū est vt laic⁹ in ecclesia nō recitet lectiones nec alleluya. dicat nisi psalmos tantū ⁊ responsoria sine alleluya. Responsoria quoq̄ post lectiones subliciunt cū enim per lectiōes doctrina. per respōsoria vero bona opera significent. rite post lectiones respōsoria subiciunt: q̄ per bona opera doctrine respōdere debem⁹: ne cū seruo pigro qui pecuniā domini sui abscondit: in tenebras exteriores mittamur. Dicit nāq̄ responsoriū q̄ lectioni respondere idest cōsonare debet: vt si forte lectiones sunt de actib⁹ apostolorū rñsoria sūt similiter de eodē. vñ nouū responsoriū responderi solet noue lectioni: que olim erat de trinitate: ꝓut iam dictū est. Hoc tamē fallit in responsorys de historiis que post euangeliū in nocturnis cantātur que euāgelicis lectionib⁹ nō respondēt de hoc etiā dictum est in quarta pte sub titulo ō graduali. Dicit quoq̄ responsoriū: q̄ vni cantāti. ceteri cōcorditer respōdēt: iuxta illud apostoli corin. i. Ut idipsum omnes dicam⁹ ⁊ non sint in nobis scisma tē. Cantauit enī vn⁹. s. christus ⁊ petrus: ⁊ ceteri eū secuti sunt: vel q̄ chorō illō cantanti versus rñdetur ab vno. Isidorus dicit q̄ italici respōsoria tradiderūt: que inde respōsorii cantus vocāt: q̄ alio desinente alter respondeat. ¶ Porro respōsoria nocturnalia spiritulibus canticis cōparātur. dicūtur enim cantica: q̄ cantant: sunt spiritualia: q̄ ex iubilatione spiritualis mentis ꝓcedunt. Cantantur vero vt recitatione lectionū ad superne patrie cōceptum mentē nr̄m incitent subleuari: quod etiā insinuat gloria pri quod in vnoquoq̄ respōsorio canitur. Ceterum

responsorium ab vno incipit ut ab alys cōcinat
per quod fratris ad fratres exhortatio ad fuien-
dum deo intelligitur. Per ysum vero responso-
ry qui totus ab vno canitur singularis ad deum
deprecatio denotat. Ad hoc responsoriū cantan
do quasi p tubam vocē exaltamus excitādo fra-
tres ad altiora vsq; a deo ad laudem sancte tri-
nitatis pueniamus dicentes Gloria patri ⁊ fi. ⁊c.
Quandoq; autē responsoriuz tres habet ysus:
prout in. vi. parte sub prima dominica de aduen
tu dicet. Responsoriū quoq; post ysuz impfecte
recantat ad notandum q; si in monte .i. in statu
perfectionis saluari nō possum⁹ saltem in segor .i
alia via saluemur. in statu videlicz impfectionis.
Ad hoc semiplene siue pro parte repetit. ad no-
tandū ea que viuētes facimus impfecta ee. Et
fit primo repetitio a remotiori quo ad finez: ⁊ po
stea a minus remoto. ⁊ vltimo Gloria patri ⁊ fi-
lio dicit: prout sub dicta dominica de aduētu di
cetur. In festiuis vero itez totum pfecte repetit:
ad notandū letitiam ⁊ perfeccionem sanctorum.
Orationes similit in singulis horis dicūtur per
quas promissio impetranda est: oratio nāq; peti
tio est. Nam orare petere est: sicut exorare ē im-
petrare. Et fm Grego. veraciter orare ē amaros
in cōpunctione gemitus ⁊ nō cōposita verba so
nare. oratio aūt dei misericordiaz significat que
precedit ⁊ subsequitur hominem in bonis operi
bus: ⁊ ideo dicit in principio misse ⁊ in fine. Est
autē vltima oratio domini ad apostolos benedi-
ctio. Quod orationes in fine dicūtur ab actibus
sumit apostolorz qui quādo disiungebant positis
genubus suis orabāt. Siquidē oraturus sacēdos
populum salutat dicens domin⁹ vobiscū: ⁊ ℟ iō
ut illum animet ad orandum: pro ipso q; ei⁹ oro
sit accepta deo quodq; deus gratiā suā sibi do-
net. oratione aūt finita itez orat dicens: Dñs vo
biscum. de quo sub ti. de prima dicet. Et nota
q; omne officiū pter nocturnū oratione ⁊ benedi
ctione concludit. ad notandū q; dum in hoc secu
lo sumus necesse habem⁹ presbyterorz orationi
bus muniri. Et mos est quādo cū famulis dei fa
miliare habemus colloquiū: cū ab illis separamur
benedictionē ab eis possimis. In nocturnis ho
hoc nō fit quia ibi nō fit separatio: sed matutinum
⁊ matutine laudes de eo ꝯiunctim canunt
Porro licet deus sit vbiq; tamē sacerdos in al-
tari ⁊ in diuinis officys dz ex institutione vigi-
ly pape versus orientem orare. Unde i ecclesys
hostiuz ob occidente habentibus missaz celebrās
in salutatione ad populū se ytit: qr quos saluta-
mus facie ad facie presentam⁹: put in quarta p-
te sub ti. de salutatione dictū est. ⁊ deinde oratu
rus se ad orientē cōuertit. In ecclesys ho hostia
ab oriente habentib⁹: ut rome nulla est in saluta
tione necessaria conuersio: qr sacerdos in illis ce
lebrans semp ad pplm stat cōuersus. Templum
quoq; salomonis ⁊ tabernaculū moysi legūtur
ab oriēte hostia habuisse. Exo. xxxiiy. c. Versus
orientē ergo oram⁹. primo memores q; ille q est
splendor lucis eterne sedētes in tenebris illumi
nauit: qm visitauit nos oriēs exalto. de quo legi
tur: Ecce vir oriens nomē eius. Cui⁹ argumento
in libro sapientie dr. Oportet q; ad ortū lucis ad
orare. nō q; diuina maiestas localiter in oriente
cōsistat que potentialit ⁊ essentialiter est vbiq;
Juxta illud: Celū ⁊ terram ego implebo. ⁊ pphe
ta: Si ascendero in celū tu illic es. si descendero
ad infernū ades. sed qr deuz timētibus orit sol
iusticie qui illuminat oēm hoiez venientē in hūc
mūdum. Secūdo iō ysus orientē oram⁹ ut ani-
mus noster se ad potiora cōuertere admoneat.
Tertio qr qui deū laudare volūt nō debent ad
illū vertere terga. Quarto fm Joānez damas. q
quatuor sequētes orōnes scripsit in quarto libro
canoñ. v. c. ut patriā nostrā nos requirere osten-
damus. Quinto ut christū crucifixū qui verus ē
oriēs: ⁊ ad quē oram⁹ directe respiciam⁹. Sexto
vt venientē iudicē nos expectare monstremus:
Ait. n. sic idē damas. ibidez: De⁹ paradisuz sēm
orientē plantauit. vñ hominē trāsgressuz exulem
fecit: ⁊ ante paradisuz ex occidēte habitare fecit
antiquā igit patriā relinquētes: ⁊ ad ipsaz aspici-
entes deū ad oriētez adoram⁹. Septimo qr do-
min⁹ crucifixus ad orientē respiciebat: iō ⁊ nos
oramus ad eū respiciētes: sed ⁊ ipse in celū assū-
ptus ad orientē sursum ferebat: ⁊ ita ipm aposto
li adorauerūt: ⁊ ita veniet quēadmodū viderūt
eū euntē in celū ipsum igit expectantes ad orien
tem adoram⁹. Daniel quoq; in babilonica capti
uitate. ⁊ iudei sitr ysus templū orabāt. Aug⁹ tam
xi. dist. ecclesiastica: dicit q; nulla scriptura nos
docuit ysus orientē orare. Adhuc stātes oram⁹
sanctos put iam pmissuz ē vbi de psalmis agit
Orandū aūt ē in ecclesia q̄ ad hoc inuēta ē: pro
ut in prima pte sub ti. de ecclia dictū ē. Unde ps. lx
vy. In ecclesiys bñdicite dño deo de fontib⁹ israe
el. ⁊ alibi adorate dñm in aula sancta eius. ⁊ illō
Introibo dñe in domū tuā adorabo ad templuz
sactū tuū in timore tuo. Itē preceptū ē coram alta
ri hoc adorabis. Itē pphēta: Venite adoremus
⁊ pcidam⁹ añ deū plorem⁹ coram dño qui fecit
nos: qr ipse ē dñs de⁹ noster. de⁹. i. creator. dñs
idest redēptor. noster. i. saluator. Sed cū de⁹ sit
vbiq; ut premissuz est: quare poti⁹ in tēplo quaz
alibi est adorādus. Preterea legit Joh: iiy. c. q;
cū mulier samaritana solutionē questiōis que de
loco adoratiōis inter iudeos ⁊ samaritanos se-
pe ytebatur a christo questuisset. Patres inquit
nostri in monte hoc adorauerūt: ⁊ vos dicitis qr
hierosolomis est loc⁹ vbi adorare oportet Rndit
illi ihesus: Mulier crede mihi quia venit hora
quādo neq; in mōte hoc neq; in hierosolimis sup
plendū est trñ adorabitis patrem: sed veri adora
tores adorabūt patrem in spiritu ⁊ veritate: qua
si dicat nō pfero locū in adorando vbiq; adorē

de⁹ dñtaxat ī spū.i. ꝑ spūalib⁹ ⁊ ꝓitate.i.eternis
Unde apl's īquit tu aūt cū oraueritis ītra cubiculū
tuū ⁊ clauso ostio ora pr̄em tuū. Sed licet vbiq;
sit de⁹ adorādus spāliter tm̄ ī ecclesia: aliogn fru
stra tāto studio tātoq; ipendio tēplū dño fieret
nisi grati⁹ ī eo adorari acceptaret. Unde salomon ī
tēplo cōstructo ⁊ dedicato orauit ad dñm: vt q-
cūq; illud ascēderet ꝑ peccatis suis: vel ꝑ q̄cūq;
tribulatōe clamās ad dñm. in his q̄ iuste postula
ret exaudirēt. quā orōis formā sequit ecclesia
in orone quā dicit ī ecclesie dedicatiōe. Assistūt
enī angeli ibi adorantib⁹ vt deuotas eorū orōes
dño offerāt. Ex illud. In cōspectu angelorū psallā
tibi adorabo ad tēplū sanctū tuū ad cōfitendū
nomini tuo dñe. Dic angel⁹ ad tobiā. Ego obtu
li orōnem tuā domino. Requiescūt etiā ibi sanc
torū reliquie: qui nobis deuote deū adorantib⁹
suis ꝓcibus assequamur: qō nos meritis nostris
nō valem⁹. In plateis ho ⁊ in publico more pha
riseorū orare domino ꝓhibemur. Qō ho aposto
lus ad timotheū inquit. Uolo vos orare in oī lo
co leuātes puras man⁹ sine ira ad eternā ptinet
orōnem. In oī enī loco orat qui ꝑ charitatis of-
ficio ⁊ opa bona vbiq; man⁹ cordis mundas ad
deū leuat. Ceterū adorādus est pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ spūs
scūs: qm̄ oēs ⁊ singuli sunt vn⁹ solus ⁊ ver⁹ de⁹
Licet enī alia persona sit pr̄ alia fili⁹ ⁊ alia spūs
scūs: tamē patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti vna est diui
nitas equalis gloria coeterna maiestas. Una igi
tur ⁊ equalis toti⁹ indiuidue trinitatis est oratio
de qua sanc pōt itelligi qō ait dñs. Ueri adora-
tores adorabūt deū in spiritu ⁊ veritate. namq;
qui deū veraciter adorat ipse qdem adorat pr̄em
in spū ⁊ ꝓitate.i. in filio qui de se dicit. Ego sum
via ꝓitas ⁊ vita: ego sum inquit in pr̄e ⁊ pater ī
me est. ideo pr̄ adorandus est in filio ⁊ fili⁹ ī pr̄e
⁊ spūs scūs in vtroq;. Est aūt de⁹ adorandus de
corde puro cōscientia bona ⁊ fide non ficta. De
corde puro nō vt qdam faciunt q in ꝓsperitate
deū glorificāt: sed eū in aduersitate blasfemant.
de qbus ꝓpheta. Cōfitebunt tibi dū benefeceris
eis. si vero nō fuerint satiati murmurabunt. De
cōsciētia bona. nō vt qdam faciūt q cōtra deum
grauissime peccāt: ⁊ postea temere illi sacrificant
de qbus ꝓpheta. Peccatori dixit deus quare tu
enarras iusticias meas: ⁊ assumis testamētū me
um ꝑ os tuū. ly. q. viij. qō testat illud vtiq; testa
mentū de quo ꝓitas ait. Hic est sanguis me⁹ no
ui testamēti. De fide nō ficta nō vt qdā adorant
q recte dicūt sed praue viuūt: qb⁹ dñs īproperat
dicēs Hic popul⁹ labijs me honorat: cor autem
eorū longe est a me. dicūt enī ⁊ nō faciūt. Adoran
dus est itaq; de⁹ corde ꝑ deuotionē. ore ꝑ con-
fessionem: ⁊ opere ꝑ veneratōem. Sunt aūt due
spēs adorationis. s. latria que soli deo debetur ⁊
dulia que qbusdam creaturis adhibet: vt dcm̄
est in quarta pte sub quarta particula canonis su
per ho seruitutis. ¶ Rursus canonice hore in
ipsis horis diei dicende sunt: nec obstat illō psal
mista. Benedicam dominum in omni tempore:
nec illud apostoli. Sine ītermissione orare quo
niam bñdicere dominū in omni tēpore. est illum
semp digna conuersatione laudare. Sine inter
missione orare est oīa in dei laude seu gloria agē
sicut idē apostol⁹ ait. Siue mādūcatis siue bibi
tis siue aliqd aliud faciatis ī gl'a dei facite. xxvi.
q. vltima. nō obseruetis. Ceterū orōnē salutatio
precedit ⁊ sequit ad illam responsio: put sub pri
ma dicet. ¶ Finaliter aūt post orationem dicit.
Benedicam⁹ domino qō sumptū est de aposto
lo vel de psalmo vel de hymno triū puerorum:
vbi dicit. Benedicam⁹ pr̄m ⁊ filiū ⁊c. Et dicitur
quādoq; a pueris qui sunt imperfecte etatis ad
notandū, omnia opera nostra īperfecta esse: iuxta
illud. Imperfectū meum viderūt oculi tui ⁊c. de
con. di. iiij. tulerūt. ⁊ q omnis laus nostra puerilis
⁊ imperfecta est ad cōparationē dei quēz lauda
mus. quicqd hic enī dici pōt minus a laude dei
est ac si dicat ecclesia laudamus: sed laudando
non sufficim⁹: qz supeminētia dei eloquiū nostr
⁊ intellectū superat: quia accedet homo ad cor al
tum ⁊ exaltabit deus: Unde ab omnib⁹ ꝛsequē
ter dicit. Deo gratias. quasi placet sicut pium est
in dei laude superari. Dicit etiaz a pueris ad no
tandū q solū pueri.i. puri a militia digne laudāt
deum ⁊ gratias agunt. Dicit etiā quādoq; a ma
ioribus ad significandū q in eterna beatitudine
cum domino ꝑfecti erim⁹ laudatores: quia ī hac
vita nō possum⁹ esse perfecti. ¶ Rursus p⁹ suf-
fragia dicit alia oratio que misericordiā dei sig
nificat. que precedit ⁊ subsequit hominē in bonis
operibus. Dicit etiā iterū benedicam⁹ ⁊ deo gra
tias: qz sicut dominus postq; iterū post resurrecti
onem suam salutauit discipulos suos benedixit
eis: ⁊ illi gratias referendo illum adorauerūt ita
⁊ presbyter vel alius iterū dicta oratione dicit be
nedicam⁹ domino. ⁊ est subaudiendū cuius mē
bra sumus ⁊ in quo benedicim⁹ ⁊ etiā benedicit
Chorus vero gratias agens dicit deo gratis: qō
sumptum est de apostolo. per quod significat q
vsq; in finē vite nostre innocentiā debemus ser
uare. ⁊ ideo benedicere ei pro beneficijs gratias
extollendo vel benedicamus domino cum deo
gratias est laus finalis ⁊ exultatio ineffabilis: q
erit in gloria cum gratiarū actione: vel deo gra
tis est de cōsumato cursu gratiarū actio. de hoc
etiam dictum est in quarta pte sub titulo de orō
ne nouissima. Sed videt q potius deberet res
ponderi amen.i. fiat seu ita sit. s. q deus sit bene
dictus: sz bene respondet deo gratias: vt notet
q hoc ipsum q deum benedicimus ab ipso deo
habemus. ¶ Porro quia quādiu viuimus in lu
brico positi sumus: ⁊ a demonibus īpugnamur:
quare semper sanctorum suffragia indigemus.
Ideirco in plerisq; ecclesijs in singulis horis post
benedicamus suffragia sanctorum subijciuntur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et nota q̃ quia totũ tempus a natiuitate dñi vsq̃ ad festum purificationis est de infantia saluatoris: ideo ut quidã dicũt nõ debent fieri tunc cõmemorationes presertim de cruce. Juxta illõ Nõ coques hedum in lacte matris sue: nec etiam a dominica de passione vsq̃ in sabbatũ post pentecosten: ut ibi dicet. Hoc etiam sciendum q̃ quia petrus ⁊ paulus in vita ⁊ in morte nõ sunt separati prout cãtat ecclesia: ideo nec in commemorationib⁹ separant̃ que simul fuũt ⁊ cõmunit̃ de vtroq̃. Ultimo notãdũ est q̃ cantãdi vsus a veteri testamẽto sumpsit initiũ: sicut in esdra legitur: de quo in pte secunda sub ti. de cantore: et ita in quarta parte sub ti. de alleluya dictũ est: et ecclesi. c. xlvij. Dedit illis contra inimicos potentiam ⁊ stare fecit contra altare cantores ⁊ in sono eorũ dulces fecit modulos. ⁊ psalmista. Cantate ei canticũ nouũ bene psallite ei in vociferatiõe celebrat̃ itaq̃ ei cantus: ut ostẽdat̃ homines debere referre gratias ⁊ laudes deo dũ manib⁹ ceterisq̃ mẽbris satagũt agere opera quib⁹ valeãt deo placere. Usum tamen cãtandi quidã reprobant: ꝓut dictũ est in ꝓhemio quarte ptis. Ordinem cãtilene in diurnis siue nocturnis horis credit̃ beat⁹ gregorius plenaria ordinatiõe distribuisse cũ multi ⁊ ante ⁊ post cum: oratiões: antiphonas ⁊ responsoria cõposuerũt Et nota scõs hugonẽ de sancto victore q̃ tres sunt species sonorũ qui tres modulos faciũt: fit enim son⁹ pulsu flatu ⁊ voce. pulsus ptinet ad citharam. flat⁹ ad tubam ⁊ organũ. vox vero ad cantũ. Hec genera musicorũ antiqu⁹ populus in laudem dei exercebat. hec aũt consonãtia sonorũ assignari potest cõcordie morũ. si ad pulsus citharę: mannũ opatio. ad flatum organi: mentis deuotio: ad cantũ vocis sermonis exhortatio referant̃. Bernardus inquit: Quid ꝓdest dulcedo vocis sine dulcedine cordis: frangis vocẽ frange ⁊ volũtatem: seruas consonantiam vocũ: serua concordiam morum: exemplum concordes ꝓximo. per volũtatẽ ut ꝑ deo: ⁊ per obedientiã magistro. de organo dictũ est in quarta parte sub ti. de sanctis. Rursus ꝗ triplex genus musicorũ ad triplicem differẽtiam beneficij ecclesiastici referẽ scõm richarduz episcopum cremoñ. in mitrali. Nam ipsus officium ecclesie consistit in psalmis in cantu ⁊ lectionib⁹ Primũ musicorũ genus est q̃ fit pulsu digitorus ut in psalterio ⁊ similib⁹: ⁊ ad id pertinet psalmodia. Juxta illud Laudate eũ in psalterio ⁊ cithara. Dicit̃ enim psalterius a psallin grece qõ ẽ tangere latine. Secundũ est q̃ fit voce. s. humana: ⁊ ad istud pertinẽt lectiões. vnde psalmista Bene psallite ei in vociferatione. Et apostol⁹ lectiones vocem vocauit dicens Ignorãtes ibesus ⁊ vocem prophetarũ que per sabbatũ leguntur. Tertiũ est quod fit flatu sicut in tuba: ⁊ ad istud ptinet cantus. vñ psalmista Laudate eũ in sono tube. Sane rationabiles diuersorũ sonorũ cõcentus: et concordias varietate cõpactam ⁊ bene ordinate ciuitatis vnitatem significat. Suauis vero cãtus fit ex diuersis sed nõ ex aduersis vocib⁹. Rursus cantus in ecclesia letitiam celi significat. voces vero graues acute ⁊ superacute inuũt trib⁹ modis predicandum esse tribus ecclesie ordinibus ꝓpter tricesimus sexagesimũ ⁊ centesimum fructum: uel iuxta tria volumina salomonis significat ordinem incipientiũ proficientiũ ⁊ perfectorũ. de choro dictum est in prima pte sub titulo de ecclesia. Sane statutum est in concilio tholetañ. ⁊ gerundeñ. de conse. di. v. Institutio: ⁊ di. i. altaria. ⁊. xv. di. c. fi. ⁊ tam missę ordo quã psallendi ⁊ ministrandi consuetudo seruet̃ in omnibus ecclesijs qui in ecclesia metropolitana seruatur. Abbatibus quoq̃ uel monachis corã aliorus habentib⁹ non licet publica officia aliter celebrari quam in ecclesia episcopali: quãuis Augustin⁹ dicat. xv. dist. illa. Quod neq̃ contra fidẽ neq̃ contra bonos mores esse conuincit̃ indifferẽter habendũ esse: ⁊ in ecclesiasticis sacramẽtis fit de iure consuetudo seruande de consecratiõe dist. iij. de cena extra de cele. mis. c. penultimo. xi. di. catholica.

De nocturnis. Rubrica.

Licet ecclesiastica officia a vesperis inpiancit. Juxta illõ De vespera in uesperam celebrabitis sabbata vestra extra de feriis. c. v. quia tamen ordo conueniens est ut a tenebris procedam⁹ i lucem ⁊ non econuerso: ideo a noctis officio inchoemus. Tempus autẽ nocturnũ significat vitam nostram in peccatis: Nocturnũ officiũ nostri exilij seruitium: laus matutina penitentie suffragiũ per quã tendimus ad lucis gaudiũ ⁊ libertatis. Uel tempus ante nocturnũ significat .emp⁹ ante legem mortis in quo oẽs silebant a laudibus dei. Tempus nocturnũ significat tẽpus legis date moysi. Tempus laudis matutine significat tẽpus gratie a resurrectione vsq̃ ad finem mundi in quo tempore deum laudare tenemur de bonis nature que in illa hora nobis contulit creando. de bonis gratie que in illa nobis cõtulit r̃surgendo. ⁊ de bonis glorie que in ea nobis dabit resuscitando. Sane nocturnale officium media nocte canit̃ ꝓpter quinq̃ rõnes. Primo q̃ ꝑmogenita egipti de nocte interfecta sunt. ⁊ ꝑmogenita israelis saluata. vt igit̃ dñs fuet nobis ꝑmogenita nostra. i. hereditatẽ regni celestis quã nob ꝑmogenit⁹ dei filius acq̃siuit: iõ ei canim⁹ officiũ nocturnale ne sim⁹ sicut esau q̃ pro edulio lenticule rufe pdidit ꝑmogenita sua. vij. q. i. c̃ꝗ piculosus. ⁊. q̃ dei fili⁹ fuit media nocte nat⁹. iuxt̃ illud sapie. c. xix. dũ mediũ silẽtiũ tenerẽt oia ⁊ nox ⁊c̃ vsq̃ a regalib⁹ sedib⁹ vẽit ihs fi. tu. ut ergo ipi⁹

natiuitati grati sim⁹ cū de nocte laudau⁹:⁊ gratias de ipsi⁹ natiuitate agim⁹. Tertio q̃ christus in hac hora captus ⁊ illusus est a iudeis. ea etiam hora spoliauit ifernū large nocte accipiēdo. s. aīa lucē mane ꝯo surrexit: media etiā nocte ad iudicii venturus asserit. Dū statutū fuit vt in die vigiliarū pasche aīa noctis mediū dimittere nō licet populos expectātes christi aduentū: vt dicet i sexta pte sub sabbato sancto. Ideo hac hora deum laudam⁹ gratias agentes de ipsi⁹ captione ⁊ patrū liberatione: ei⁹ etiā aduentū solicite expectantes. Quarto vt noctes delictoꝝ nostroꝝ illuminarent: Unde paulus ⁊ sylas in vinculis existentes media nocte orātes hymnū cunctis audientibus dixisse memorant: vbi terremotu facto repente: ianua sponte patefacta est: ⁊ coꝝ vincula illico sunt soluta. Quito ꝓpē carnis illecebras psallendo ⁊ orādo edomandas: q̃ sicut dicitur eccles. xxy. Vigilia honestatis domat carnes. Sciendū aūt est q̃ in primitiua ecclesia ministri ecclesie ter de nocte iterpollatim surgebāt ad diuinū officiū celebrandū. tria in hoc tēpora designantes: vz tps ante legē. tps sub lege: ⁊ tpus grē. Surgebāt enī ꝑmo circa ꝑmū somnū q̃n vulgus solet ire dormitū. secūdo circa mediā noctē. ⁊tio paululū aīa diē: sic ordinātes officiū vt nocturne finite ⁊ lectōes cū suis respōsoryis plecte eēnt ꝑ usq̃ lucesceret apparēte ꝯo aurora pulsatis campanis cātabāt: Te deū laudau⁹ ⁊ matutinas laudes. Ad ꝑmā nocturnā pōtifex solū ⁊ ministri ecclesie surgebāt q̃ sine inuitatorio cantabat. ꝓ eo q̃ nullus ad hāc inuitabat. Et vocabat vigilia: q̃ habuit initiū a pastorib⁹ vigilias noctis super greges suos seruātib⁹. In ꝓcipuis tamen solēnitatib⁹ ppl's tota nocte i dei laudib⁹ psistebat: sed illud sublatū est: ⁊ ieiuniū loco illius vigilie ordinatū: ꝓut dicet in sexta pte sub quarta feria ⁊tie ebdomade de aduētu. Ad secūdaz nocturnā surgebant ministri simul ⁊ coniugati tā mulieres q̃ viri que cū iuitatorio dicebat ad significādū angelos liuitantes pastores ad videndū regē natū. Ad tertiā surgebāt oēs cōiter. ſz postea algescente charitate cum oēs tam ministri ecclesie q̃ populus surgere ad nocturnū officiū pigritarēt. statutum est vt omnes media nocte surgeret: iuxta illud ꝓpbete. Media nocte surgebā ⁊c. ⁊ totum noctis officium continue cantarēt. ⁊ plures adhuc illa hora surgūt. Quia vero q̃daz nocturnis delicys plusq̃ dei seruicys vacātes institutionez huiusmodi nō seruabāt cōsequenter statutuz est vt saltē tempore vltime nocturne omēs surgant. Potest etiā dici q̃ quatuor sunt ecclesie hostes: superiores. i. demones malignātes inferiores. i. homines aduersantes. Interiores. i. concupiscētie carnales ⁊ exteriores. i. illecebres seculares de primis inquit apostolus. Non est nobis collectatio aduersus i carnē ⁊ sanguinē sed aduersus spiritualia nequitie in celestib⁹. de secundis psalmista. Supra dorsum meum fabricauerūt peccatores, plongauerūt iniquitatem sibi. de tertys apostolus: Caro concupiscit aduersus spiritū. spirit⁹ aūt aduersus carnem. de quartis Io: Nolite diligere mūdū neq̃ ea que sunt in mūdo: q̃ q̃quid est in mūdo aut est concupiscentia carnis aut oculorū aut superbia vite. Aduersus hos quatuor hostes. rectores ecclesie debent quatuor noctis vigilias solicite custodire. naz pastores custodiebant vigilias noctis supra gregem suam videlicet conticinū: gallicinū: intēpestum ⁊ antelucinum in quibus obesse ciuitatis custodes vigilant alternatim. Primam ergo vigiliā custodire debent contra fallatias primorū hostium. secūdam contra versutiā secūdorū. tertiam contra tertias quartam contra quartas. Et ideo nocturnū officium in quatuor est partes distinctū. s. in tres nocturnos ⁊ matutinas laudes: quod per quatuor noctis vigilias contra dictas quatuor hostium persecutiones antiquitus ecclesia decantabat.

Porro in memoriam illius laudabilis consuetudinis ⁊ deuotionis antiquorum in tempore estiuali celebrat ecclesia nocturnū officium in tēpore prime nocturne licet quandoq̃ tempestiuius quod quidam vigilias sub antiquo nomine vocant: ⁊ specialiter in festiuitatibus beatorū iohannis baptiste petri ⁊ pauli: ⁊ assumptionis beate marie q̃ne sunt precipue illius temporis solēnitates: ⁊ hoc facere incipiunt in ipo festo beati iohānis hic in crepusculo ꝓ eo q̃ ipse fuit finis veteresta. ⁊ initiū noui. Romani etiam adhuc in precipuis festiuitatibus totius anni in sero dicūt tres psalmos ⁊ tres lectiones quos vigilias vocant ⁊ in nocturnis idem repetūt: ⁊ totū officiū matutinum perficiūt. Rursus in memoriam dicte deuotionis antiquorū ter in nocte surgentiū: tres nocturnos dicimus. q̃ ⁊ inde nomen ⁊ originem habuerūt. Et nota q̃ nocturna ne ponit ꝓ hora sed nocturni noꝝ pro officio: vel nocturna ne est collectio psalmorū q̃ dicuntur ante lectiones in dominica vel in ꝓfestis dieb⁹. Nocturne in plurali dicunt tempora in quib⁹ psalmi cantant. nocturne noꝝ dicunt voce psalmi ⁊ nouē lectiones cū suis responsoryis in solēnitatib⁹. Vane ꝓ nocturnas excubias dyaboli vitam⁹ insidias: ⁊ ideo nocte surgentes currim⁹ cāpanis auditis ad ecclesiā veluti exercit⁹ ad militiā audito clangore tubarum. Aulam igit regiam in ecclesiā ingredientes ad altare inclinamus qui quasi regem milites adoramus. eterni enim regis milites sum⁹ Inclinantes autem trinam facim⁹ orationem dicentes ter pater noster ⁊c. sermonem ad patrem ⁊ filium ⁊ ad spiritum sanctum dirigentes: cum ad patrem loquimur ad medium altaris intentione cordis ⁊ statu corporis nos presentamus propter patris potentiam ⁊ nostram perseuerantiam cum ad filium loquimur ad sinistrā altaris partē nos cōuertim⁹ propter ipsius exinanitionē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

⁊ nostri lapsus offensionē cū ad spiritū sanctum
ad altaris dextrū transimus propē ipsi⁹ benigni
tatem ⁊ nostrā gratie cōsecutionē. Quidā tamē
ad hoc habent speciales orationes. deinde qdaz
psalmos graduales incipiūt. de quib⁹ dictū est ī
prohemio bm⁹ ptis. Sacerdos itaq; nocturnum
incboans officiū a dño qui est alpha ⁊ o.i. princi
pium ⁊ finis ⁊ bonoꝝ largitor oīuz incipit. Et q̄
niam scriptū est Job:xv. Sine me nihil potestis
facere.etiam os apire petit ante oīa fiducialiē ab
eo q̄ dicit aperi os tuū ⁊ ego adimplebo illud ut
ei os aperiat ad digne ipsum laudandū dicens:
Dñe labia mea aperies:⁊ os meū ⁊c.qr nō ē spe
ciosa laus dei in ore peccatoris:nisi ipe in laudē
dei suiipsius os apire digneē. Juxta ꝓpbetā.iij.
q.viij.ℊ.quod testaē. Quare tu enarras iustitias
meas ⁊ assumis testamentū meū per os tuū. finit
etiam hoc officiū in ipso deo dū dicit Deo grās
ut initiū ⁊ finis circulariē referanē ad eū qui ē al
pha ⁊ o.⁊ qō dr aperies ponit temp⁹ ꝓ tēpore.i
aperi. Rursus petit sua labea aperiri:qm̄ pridez
in completorio nos deo cōmendauim⁹ ⁊ os ⁊ pe
ctus signo crucis munientes conclusim⁹:q̄re me
rito tūc eū precaē ut labia clauia aperiat ad lau
dandū. Chor⁹ vero ad notandū armoniā nō mu
tata psona respendēs dicit: Et os meuz annūcia
bit laudem tuā. Est.n. vera armonia ut sit credē
tium cor vnū ⁊ anima vna Act.iiij.⁊ in tali vni
tate deus laudaē. Quia vero dyabolus dei lau
dem abhorret: ꝓpē qō deū laudare volentē sa
tagit impedire.nā contēptus pharao.i.dyabolus
surgit in scandala:ideo eccesia ne succūbat statiz
impetrata loquendi licentia orat dicens alta vo
ca: Deus in adiutoriū meū intende. Chor⁹ respō
dens dicit Domine ad adiuuādum me festina ⁊c
¶ Sane ꝓmissis duob⁹ habitis vlz gratia p q̄: os aperiē.⁊ dyabolo p auxiliū dei repulsio nihil aliud restat nisi laudare. vnde statiz ecclesia lau dens subiucit Gloria patri ⁊c. de quo in ꝓhemio dictū est. Ueꝝ qr nō sufficit deū laudare nisi etiā ad laudandū alios inuitem⁹: ut qui audit dicat veni Apo.vlt.eē de sacra vnc.c.vnico:⁊ cortina cortinā trahat Exo.xx.iō segtur inuitatoriū ⁊ iui tatorius psalm⁹. Uenite exultem⁹: vbi multiplex causa reddit quare deo exultare ⁊ iubilare ōbe mus dū ibi dr: Quoniā de⁹ magn⁹ ⁊c.⁊ vltimo assignaē causa.s.ne ingrati simus sicut iudei qui propter suā ingratitudinē ⁊ maliciā terrā ꝓmissi onis nō intrauerūt. vnde dr ibi: Si introibūt in requiem meā: quasi nō dicat. Inuitatoriū autem alta voce dr: q̄si maē ecclesia p illud inuitet ho mines ad cōfitendū dño. Juxē illud: Uenite filij audite me: qō notat secūdus hsus Preoccupe mus ⁊c. Hinc ē q̄ in quibusdā ecclesus iacentes ad orationez ante matutinū ante singula altaria statim cū audeant cantari Uenite exultem⁹ cho rum intrant. Incipiēs enīz inuitatoriuz est quasi preco tanq̄ tuba exultans vocē suā. Premittē quaq; inuitatorio vox humilis. Sed cum venit ad psalmū inuitatoriū exaltaē qr ecclesia ꝓmo se creto quasi hostio clauso laudat deū propē se: sz postea manifeste ꝓpter alios ut ardor accendat proximos. Hic ergo ē q̄ ī hcipuis festiuitatib⁹ in uitatorium quasi voce valde demissa incboetur Sed cū veniē ad hsum: Hodie vocē el⁹ audieri tis nolite ⁊c.exaltaē ne quis corde forte obdura tus de voce nō audita causeē. Unde isaie quasi tuba exalta vocem tuā. Rursus voce demissa in cboatur:ad notandū q̄ in primitius ecclesia po pulus clam ad fidem ⁊ ad christū colendū inuita baē:sed postea vox exaltaē ut ostendaē q̄ hodie libere innuaē predicatur ⁊ adoratur. ¶ Item in uitatorium ipsuz ad aliquos hsus illi⁹ psalmi ve nite repetiē integre ⁊ ad alios impfecte:quia licz oēs per ipsum inuitatoriū ad laudes ⁊ gloriā dei inuitenē aliqui tñ pfecte ⁊ aliqui impfecte hanc inuitationē recipiūt. Dicē aūt sexies integre: qa illi integre inuitatoriū recipiūt qui pfecte laudes deo referūt qui nil quod nō sit laudi interponūt Quia ergo senarius est prim⁹ numer⁹ pfect⁹ qō patet quia constat ex suis ptibus aliquotis.s.vno duob⁹ ⁊ tribus:ideo sexies integre repetiē. Ter ho imperfecte repetiē ꝓpter illa tria hominū genera qui ad cenā inuitati inuitationē nō receperunt.s.auari superbi ⁊ luxuriosi:ut diceē in sexta pte sub secūda dominica post penthecosten: vel propter nostraz in tribus.s.in corde.in ore ⁊ ī o pere imperfectionez. ¶ Cetex epiphanie offitius inuitatorio caret: put ibi in sexta pte diceē:⁊ etiā mortuoꝝ officiū nisi funere presente: quia in illo officio christi exequias imitamur.nō.n. ī parasce phe dicē: Adhuc:quia nō sufficit deū ore lau dr nisi ⁊ mente laudeē:ideo post inuitatoriū subyci tur hymnus.i.laus dei. Item quia post inuitatio nem consequenter multi deuz cū letitia laudant Juxta illud Audiuit ⁊ letata est syon: ideo post inuitatoriū cantaē cōmuniter hymn⁹. Tertio dr hymn⁹ in signū: quia sicut in actibus apostoloꝝ gentes gauise sunt: qr ad fidez vocate sunt. Por ro quia ueꝝ nō sufficit laus oris et cordis nisi et opus sequatur: quia fides sine operibus nō pro dest immo mortua est: ideo post hymnū sequunē psalmi qui bonā operationez designant. Dicūtur etiā antiphone que significāt charitatē sine q̄ op⁹ non proficit: ⁊ versiculi de quibus in prohemio dictū est. Post versus ante lectiones per quas do ctrinam habemus dicē oratio dominica. Primo ad notandū q̄ qui eget sapientia ⁊ intellectu do ctrine postulet illam a deo qui scōm beatū Jaco bum dat effluenter omnib⁹ ⁊ nō improperat. Secūdo ut ipsi⁹ orationis auxilio ꝓficiat in nob hsus intentio. Tertio ut p illā dyaboli tēptatio nes pellāē. ille.n. sentiēs nos velle lectiōes legē ī qb⁹ scōꝝ victorie ō ipz habite legūē: satagit nos ari⁹ ipugnāe vñ nos illa oroe munim⁹. Dr aūt secrete p qō secretū regi ꝓsiliū iteē: ut ꝓposite

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

similitudinis psequamur exemplū: ⁊ vt diligentius captat: vel qz in ea logmur deo. Altia tam pars patent cōcludit: vt pateat ad qd oro ipa vi catur. s. ne lector p fantasiaz tēptationū efferat. ⁊ auditor a lectōis itellectu ⁊ pfectu fraudet. de hoc sub ti. de pma dicet. Per pces vo que dominicam orōnem aī lectōes sequunt: iplorat sanctorū itercessio ad obtinendū q in ipsa orone postulat. Oram enī dnm vt mittat oprios i messē suā: ⁊ aperiat cor nrm i lege sua ⁊ i pceptis suis ne semē vbū dei qd auditurī sum aut volucres comedāt: aut spine suffocēt: aut in petra vbi non hz humorē arescat: Cōsequēter lectiones q̄ sunt doctrina subyciūtur: ⁊ post lectiones rnsoria que bona opa significāt: de qbus i pbemio dictū est

Illud autē considerandū est q in dieb festiuis ⁊ dnicis tres dicimus nocturnos: in pfestis vnā: siquidē i triū nocturnoz officys tria tpa repsentam. s. tps ante legē: tps sub lege. ⁊ tps grē: quoz quolibet trib distinctionib variat. Tps aī legē has distinctōes habuit: pma fuit ab adaz vsq ad noe: secūda a noe vsq ad abrahā. tertia ab abrahā vsq ad moysen. Tpus sub lege has distinctiōes habuit. pma a moyse vsq ad dauid secūda a dauid vsq ad trāsmigrationez babylonis. tertia a transmigratione babylonis vsq ad xpm. Tps vo gratie has distinctōes habuit. prima distinctio fuit apostolice ⁊ euāgelice pdicationis. secūda tps ipugnationis p hereses emergentes. tertia tps pacis qn vz hereses eliminate sunt Recte aūt tres nocturni patres seu fideles vtri vsq tēporis significāt: q vigilātes p dei laudem ad eternā pueniēt laudē. vn apostol ad corin. i. Oēs stabim aī tribunal iudicis: ⁊ nos qui viuimus ⁊ q residui sum nō pueniem eos qui dormierunt. Quia ergo illi bonis īsistētes operibus bn vigilauerūt: merito ⁊ nos vt eoz meritis trinitati placere ⁊ nouē ordinib angelorum sociari possum. In nocturnali officio sub antiphonarū psalmoz vsuū lectionū rnsoriozz nouenario deo laudes canim antiphone ad dilectōem: psalmi ad actōem: vsus ad exercitatōez: lectōes ad dei cognitionē: respōsoriū ad gaudium ⁊ cantuz pti net angeloz. Nouenary vo antiphonaz psalmorum: lectionū ⁊ respōsoriozz p eodē accipiuntur quātū ad nram significatōem. de hoc etiā dicet in sexta pte sub festo natalis: ⁊ sub feria qnta cene dominī: ⁊ sub ti. de septē diebus post pascha: In qbusdā trī ecclesys quādo dr Te deū laudamus nonū respōsoriuz nō dicit. Premissas itaq trium tempoz nouē diuersitates seu distinctiones inuenim in nocturnis solēnitatū sanctoruz ⁊ dominicaz. in solēnitatibus enim sanctoz tres nocturnas celebrantes: imitamur excubias celestis hierusalem que edificat vt ciuitas: ⁊ conseruatur p angeloz excubias qui ter trinas distinguntur. s. dum ter tria trinitati cōcinunt: sic ⁊ nos q in illam credimus tres nocturnas celebramus. imitamur etiam si in hoc pmitiue ecclesie tres interpollatas excubias que ter in nocte surgebant ad confitendū domino: vt premissum est. Siquidem canim nouem lectiones: nouē psalmos: nouem antiphonas: ⁊ nouē respōsoria videlicet in vtraq nocturna tres siue tria ad notāduz omnes electos que fuerāt ante legez sub lege ⁊ sub gratia associatos esse in cognitione sancte trinitatis nouem ordinib angelorū: ⁊ in celis ipsi trinitati cōgaudere ⁊ vsq in finez sociabūtur. Sicut autē angeli priores electi fuerunt: ita ⁊ psalmi lectiones precedūt. In dominicis quoq dieb in quib aliud festum nō occurrit tres nocturnos celebram. Et dicūtur in primo nocturno duodecī psalmi ⁊ tres antiphone quaz quelibet respōdet quatuor psalmis. ⁊ in plerisqz locis vnū gloria patri quatuor psalmis respondet. Sane dominicā diē domin sua resurrectione glorificauit: ⁊ i ea angelorū cōsortia promeruim. Unde dominica vox dominicā resurrectionē nobis ad memoriam reducet. ⁊ etiā resurrectionem omniū fidelium qui ab initio mundi fuerūt: ⁊ vsqz ad finez seculi futuri sunt. quia in resurrectione domini omniū electorum resurrectio sanctificata est. Primum nocturnū recolit tempus ante legē scilicet tempus legis naturalis. Duodecim psalm illi recolit resurrectionem omniū sanctorū illi temporis presertim duodecim patriarcharū qui tūc maxime viguerunt ⁊ vigilauerūt a quibus ppli domini in duodecī tribus fuit propagat: qui fuit domino popul peculiaris: sicut in tēpore grē duodecim apostoli pre ceteris pfulserunt. Quaternarius psalmorū numerus quatuor principales seu cardines virtutes pretēdit videlicet prudentiā: iusticiam: fortitudinē: ⁊ temperantiā. q̄s credim sanctos patriarchas suo tempore p ceteris habuisse ⁊ alys exemplo mōstrasse. Tres antiphone fidem sancte trinitatis: siue dilectionem in ea ostendūt. Quaruz quelibet respōdet quatuor psalmis. nam quilibet tenēs fidem sancte trinitatis quatuor premissis virtutibus est quadratus. Ciuitas enim in quadro posita est: sicut habet apocali. c. penul. Ideo autez quatuor psalmi sub vna gloria dicunt nec separantur: quia q̄tuor premisse virtutes inseparabiles sunt: sed q habet vnam habet oēs: sicut probat Augustin Itē in eo q sub vno gloria patri siue glorificatōne trinitatis quatuor psalmi copulātur. Ostenditur dictos patriarchas in vna fide trinitatis dictas quatuor virtutes habuisse ceteris exemplo monstrasse. Verum quidem omnes psalmos prime nocturne sub vna antiphona cantant: ad notandum delectationem quam habent in cogniti one trinitatis. Quidam etiam ad quēlibet psalmum dicūt gloria patri. sed per tres antiphonas eos distingūt: quia quilibet tenetur ex suo dono reddere laudes trinitati ex hac delectatōe quaz habet in cognitōe trinitatis. Et attēde qz i pma

distinctiones tēporis ante legē vigilauerūt abel: enos: enoch: ⁊ lamech: qō in pmis ꝗtuor psalmis inuit. Beatus vir cantat abel qui tanq̃ lignum plantatū secus decursus aquarū dedit in tēpore suo fructum iustitie: dū pro iustitia suanda succubuit. Quare fremuerūt. cantat enos: qui dño in timore seruiuit dū nomen dñi inuocauit. Domie quid multiplicati sūt cantat enoch. quē dominus suscepit dum eū in paradisuz trāstulit. Dñe ne in furore cantat lamech quē domin⁹ exaudiuit: dū ei talē filiū dedit qui genus hūanuz a furore dei in archa saluauit: qz igit quatuor dūtaxat psalmi dicūt: ideo duo psalmi de matutinali officio subtrahunt: viz Cū inuocarē. ⁊ Verba mea. ⁊ iō illi potius quā alij: qz prim⁹ semp in completorio: et secundus in secūda feria ad laudes dicit. ¶ In secūda ꝯo distinctione primi tēporis vigilauerūt noe: sem: heber: ⁊ thare. Domine de⁹ deus me⁹ cantat noe: quē dñs in illa generatione iustuz inuenit: ⁊ ideo aquis pseqentib⁹ saluū fecit Domine dñs noster: cantat Sem: quē dñs gloria ⁊ honore coronauit: dū eum super fratres patris bñdictione sublimauit. Confitebor tibi. cantat heber: qui mirabilia dei narrauit cū ciuitatē gygantiuz dissipauit. In domino ꝯfido cantat thare: qui in vrbe caldeorū posit⁹ in dño ꝯfidit cui⁹ pars calicis ignis sulphur existit. ¶ In tertia distinctione primi tēporis vigilauerūt: Abraā: Isaac: Iacob: ⁊ Ioseph: qō sequētes psalmi declarāt. Saluuz me fac cantat abraā: quē deus saluū fecit: in cui⁹ tēpore sensus defecit: quia idolatrie seruiuit. Usquequo cāt ysaac quē domin⁹ in sacrificio respexit. Dixit insipiēs: cantat iacob qui spes dñi fuit vnde tibi dicit: Exultauit iacob ⁊ letabit israel. Domine quis habitabit: cantet ioseph: qui fuit sine macula dum adulterū recusauit. ¶ Secūdū ꝯo nocturnū dominicalē siue tres psalmi qui nūc dicunt cū tribus antiphonis ⁊ trib⁹ glorificationibus recolūt resurrectionē eorū qui sub lege mosayca iuerūt. Et licet tūc multi sancti luerūt: tamē tres ordines fuerūt. s. legislatorū cū suis imitatoribus. ⁊ psalmista cū suis: ⁊ ꝓphete. Fuerūt nanq̃ aliqua doctrina legis cōtenti. fuerūt etiā aliqui q̃ cum dauid uel admodū ipsi⁹ domino psalmos decantauerūt ante archā eius. fuerūt ⁊ prophete quibus datū fuit corrigere populū doctrina ⁊ sapientia sibi a deo data ⁊ p̄dicē eis futura. Propē hos tres ordines tres psalmos dicim⁹: ⁊ quia isti seruierūt trinitati cū dilectione spirituali: ideo ad singulos dicimus gloria patri cum antiphona. Qui autē omnes psalmos prime nocturne dicūt sub vna ātiphona. ⁊ omnes secūde nocturne sub tribus hoc attendūt: quia si illis qui fuerūt tēpore legis nature reuelata fuerit aliquantulū ꝛitas illis tamen qui fuerūt sub lege moysi magis: et inde maior est eis exultatio quod notat antiphonarum triplicatio. Preterea illis qui fuerunt sub lgee nature ꝓmissa fuit hereditas. sed his q̃ fuerunt sub lege moysi collata. ¶ Et nota q̃ in prima distinctione tēpore legis vigilauerunt sacerdotes: ut Aaron cū docuit quos exprimit psalmista: Conserua me quoꝝ domin⁹ pars fuit hereditatis ⁊ calicis: In secūda iudices: ut Gedeon: dū iudicauit quos exprimit psalmus: Exaudi domine iustitiā meā quoꝝ iudiciū prodyt de vultu oī potentis: In tertia reges: ut Salomon: dū populum rexit quos insinuat psalm⁹: Diligā te quos domin⁹ cōstituit super gentes. In tertio vero nocturno tres psalmos. dicim⁹ recolentes resurrectionem omniū illoꝝ qui tempore gratie siue in nouo testamēto in tribus mūdi partibus scilicet Asia: Affrica: ⁊ Europa viguerūt ⁊ vigebūt. Et quia tēpore gratie maxime facta est reuelatio ⁊ ꝛpletio veritatis: ideo psalmi illi cantant sepius cū antiphonis habentibus alleluia ad maius gaudium designandū: prout pleni⁹ in sexta ꝓte sub natali dicetur. Hinc etiā est q̃ in quibusdam ecclesiis semper in omni tertio nocturno siue domini cali siue festiuali lectiones ex nouo testamento subyciunt scilicz expositiōes euangeliorū: ⁊ dicit Te deum laudam⁹. ¶ Et attende quoniā in prima distinctione tēporis gratie vigilauerunt apostoli qui exprimūtur in psalmo: Celi enarrāt: qa in omnē terram exiuit son⁹ eorū. In secūdo martyres quos declarat psalmus: Exaudiat te qz dominus protexit eos in die tribulationis eorū. In tertia cōfessores quos innuit psalm⁹: Dñe in virtute qui nō sunt fraudati volūtate labiorū suorū. Illud ergo interest inter duodecim psalmos primi nocturni qui sine antiphonis dicunt: quia nō quilibet eorū habet antiphonā: ⁊ tres psalmos aliorū nocturnorū qui cū antiphonis dicunt: quod interest inter duodeciz patriarchas qui perigrini erant ⁊ sperabāt hereditatem quā posteri eorū possederūt: ⁊ eorū posteros qui terrā in partibus eorū promissam hereditauerūt. Inter illos quoq̃ tres psalmos ter si nocturni qui dicunt cū antiphonis habentibus alleluya: ⁊ illi secūdi nocturni qui dicunt cum antiphonis sine alleluya illō interest qō interest inter illos qui habuerunt testamētum imitandū: ⁊ eos qui habēt non imitādem maior nanq̃ est gloriatio noui quā veteris testamēti: ⁊ de preceptis quā de ꝓmissis. ¶ Premissi igit tres nocturni sunt illi tres anni ficulnie quā domin⁹ inutilem inuenit dicens de illa: Dimitte me ut succidaz: ⁊ responsum est ei. adhuc dimitte eam hoc anno ut circūfodiā eaz ⁊ mittā stercora. Cantamus enim in prima nocturna ut recolentes facta patrū qui sub lege nature fuerunt nō inutiles inueniamur. Cantam⁹ etiā in secūda ⁊ tertia: ⁊ recolētes facta patruz qui sub lege mosayca ⁊ qui etiam ante nos fuerūt sub lege gratie nō iutiles inueniamur: ⁊ si inutiles simus oportet q̃ pastor noster fodeat circa nos: dicens reducendo nobis ad memoriaz mortem illorūm quos vidimus paulo ante florere. Fili vide quā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fortis fuit ille q̃ nobilis q̃ diues q̃ potens: ⁊ ecce ad momẽtũ trãsiuit. oz etiã vt stercora ponat peccata vz añ oculos vestros ponẽdo: ⁊ si hoc ñ hz effectũ dicat: ĩ primo est q̃ dñs ad radicẽ arboris securim ponet: ⁊ si te iutilẽ iuenier ĩ ignem eternũ vbi ppetuo cõburieris pueiet. ¶ Dicto ō nocturnis festiuitatũ ⁊ dominicaꝝ. nũc ō nocturnis ferialib⁹ siue nõ solẽniũ diez pauca dicam⁹. Et qdem in illis dicum⁹ duodecim psalmos: vt nos deo debere fuire ĩ duodecim noctis horas ostẽdamus: cuilibet hore vnũ psalmũ attribuentes cũ nõ possum⁹ iugiter deo fuire: put in pbemio dcm̃ est. Olim qdem vary psalmi canebanť nã aly qnquaginta: aly plures: aly pauciores dicebãt: sed angelo reuelãte patres cõuenerũt: vt duodecĩ dicerenť: qui bini ⁊ bini dicunť ad notandũ q̃ sine charitate q̃ ad min⁹ iter duos constitit laudes nře vel opa nřa nihil psunt. In quibusdã tamẽ ecclesys ĩ diebus pfestis iter duos psalmos gloria při ⁊c. iterponit ad notãdum q̃ xp̃s est dei ⁊ hominuz mediator. In alys ꝯo ecclesys duo psalmi sub vna gloria terminanť: ad notãdũ q̃ laudes nře tũc deo accepte sũt si ĩ charitate maneam⁹: ⁊ sic iter duos psalmos nihil interponũť. qz iter deuz ⁊ primũ ĩ quoꝝ dilectõne charitas ppie cõsistit mediũ nõ habeť. ⁊ hz hoc in duodecĩ psalmis sexies tm̃ gloria při dř: sicut sex mũdi etates. Preterea sicut hominũ a natiuitate vsq̃ in finẽ vite sex etates naturaliter accidunt. ita ĩ quotidiano nocturno sexies dř gl'a patri: vt recolam⁹: qz vsq̃ ĩ finẽ ĩ dilectõem pseuerare debem⁹: ppter eãdẽ cãm tũc sex antiphone dicũtur q̃ quid significet ĩ pbemio dcm̃ est: vl' ppter sex opa misericordie q̃ si obseruauerim⁹ detenebris hui⁹ noctis vel mortis vel verã lucem ⁊ vitã pueniem⁹ eternã. Tres quoq̃ lectiões q̃ tũc dicũtur doctrinã electoꝝ triũ tempoꝝ significant cũ ipsis iterpollate tria respõsoria dicuntur ad notãdũ q̃ qcquid electi ĩ tribus tẽporib⁹ docuerũt: ⁊ quicqd in tribus etatib⁹ agim⁹ ad dñi trinitatẽ referrim⁹: ⁊ trinitatẽ ĩ fide spe ⁊ charitate glorificam⁹. Respõsoria enĩ a respõdendo dicunť. Ad hoc tres lectões dicũtur. qz dñs posuit tres vigilias dicẽs. Si ĩ pma si ĩ secũda si ĩ tertia vigilia venerit: ⁊ ita iuenerit beati sunt serui illi. Que tres vigilie tres etates designãt. s. pueritiã: iuuẽtutẽ: ⁊ senectutẽ: in qbus bñ vigilãdo deum laudare debemus. ¶ Et nota q̃ psalmodie triũ nocturnoꝝ dominicaliũ q̃ ferialiũ dicta vocať. Unde exo. c. iy. Uiã trium dierũ ibim⁹ ĩ solitudine. ¶ Sane gre. septim⁹ cõstituit vt in die resurrectionis vsq̃ in sabbatũ in albis: ⁊ ĩ die pẽtecbostes vsq̃ ad sabbatũ eiusdẽ tres psalmi tm̃ ad nocturnos tresq̃ lectiones dicanť. Quibus vero alys diebus p totuz annum si festiuitas est nouem lectiones leganť. Alys vero dieb⁹. s. ĩ feriis duodecim psalmi ⁊ tres lectiones. In dominicis vero diebus exceptis dominicis pasche ⁊ pentbecostes. decem ⁊ octo psalmi. ⁊. ix. lectões dicanť. Illi aũt q singulis diebus pter ebdomodas pasche ⁊ pentbecostes tres tantũ psalmos ⁊ tres lectões dicũt: nõ ex regula sanctoꝝ patrum sed ex fastidio hoc facere cõprobantur. Noctur nis finitis campane pulsanť. ⁊ Te deũ laudam⁹ alta voce cantať: ad notandũ q̃ manifeste ⁊ mirifice ecclesia tẽpore gr̃e laudat deũ: ⁊ ad signandũ q̃ si bonis operib⁹ doctrine sancte bñ respondẽrim⁹ ad celestẽ laudẽ cuz angelis pueniemus cantus quoq̃ tunc alta voce factus gaudiuz mulieris ō dragma pdita inuẽta significat. Quod ꝯo finis eiusdẽ cantici ibi p singulos dies ⁊c: ⁊ aly ꝯsus sequẽtes altius canunť: significat ꝯgratulationẽ vicinaꝝ quã mulieri ppť dragmam repertã fecerunt. Cõpulsatio vero campanarũ conuocationẽ vicinarum rep̃sentat. In quibusdam etiam ecclesys luminaria accẽdunť. nã ⁊ mulier ipsa lucerna acẽsa totam domũ euertit. Hoc etiã significat q̃ ecclesia catholica p christuz trahitur de inferno. Uel ipse hymnus futuruz gaudium ⁊ leticiam rep̃sentat: quã ecclesia requiescens a laboribus suis est in die iudicij consecutura. Et est sciẽdum q̃ cuz beatus ambrosi⁹ beatũ augustinum de manicheis cõuersuz baptizasset dixit. Te deum laudam⁹. Augustin⁹ ꝯo respõdit. Te dominũ cõfitemur: de illo dicẽte. Te eternũ patrem: illi rñdit. Tibi oẽs angeli ⁊c. ⁊ sic totũ illũ hymnum alternatim cõposuerunt. Post te deuz laudam⁹: vl' quãdo illud nõ dicit post oẽs lectõnes ⁊ respõsoria dicit versus a sacerdote p quẽ excitat audiẽtes vt in dei laude pmaneãt: Et dř voce magis dimissa ad notãduz q̃ non prodest clamor vocis nisi assit clamor cordis. Uerũ beatus bñdictus aliter officium noctis ordinauit nõ tamẽ dissentiẽs a pmissa ecclesie ordinatione vl' illi in aliquo cõtradicẽs: sed ordini suo quoddaz peculiare cõstituẽs. Ipse nãq̃ instituit semel dicĩ Deus in adiutoriũ meũ intẽde: ⁊ ter Dñe labia mea aperies: ppter reuerẽtiam vnitatis ⁊ trinitatis. Deinde psalmũ: Dñe quid multiplicati: eo q̃ a sumno surgẽs dicit in eo. Ego dormiui ⁊ sõnum cepi ⁊c. deinde in pmo nocturno sex psalmi ⁊ quatuor lectiones cũ totidẽ rñsorys cantari instituit: ⁊ totidẽ ĩ scõo p hoc vitã cõtemplatiuam innuẽs ⁊ actiuam. Senarius enĩ psalmorum numerus vitã designat actiuaz: in qua sex opa misicordie cõuenit exerceri: si quis ad cõtemplatiue vite pfectionẽ voluerit pueniré q̃ p quatuor euãgelia designatur: ⁊ p quatuor lectiones similiť figurať quaternarius quidẽ numerus apud monachos quadratã stabilitatẽ ⁊ euãgelicã ĩ sanctis exprimit: seu q̃druplicẽ sensuz scripturaꝝ ppť q̃ drigas aminadab. i. historialẽ: allegoricum: tropologicum: ⁊ anagogicũ. In tertio ꝯo nocturno tria cãtica cantari ĩstituit in laudem trinitatis a q̃ nobis vite perfectio dari cum charitate credim⁹ ⁊ spamus. Cãtatur aũt illa cantica cum alleluys

Te deum laudam⁹

quod est canticū celestis letitie: ut per hoc totam trinitatem esse dignā celesti laude ostendat: ⁊ ad quā plene laudādā nō sufficit laus hūana. Quatuor vero lectiones de euangelio q̄ sequnt̄ significant ꝙ laudatores dei per quatuor euāgelistarū doctrinā debent esse quatuor ꝗtutib⁹ insigniti p quatuor etiā responsoria laudantiū allacritas designat. Sed ne hoc bonū agentes illud ibi ascribant sed totū dei laude attribuant: ⁊ se illi⁹ ꝗuos ostendāt subiūgit: Te deū laudam⁹. postea legitur euangeliū qō significat denariū. i. vitā eternā qua digne deū laudantib⁹ in fine reddet: ad qō sequit̄ Amen. i. fiat nobis qō ex euangelio credimus ⁊ speramus. hymn⁹ ꝗo qui sequit̄. s. Te deceet laus ⁊c. gaudiū qō sancti post laborē habent de remuneratiōe denarij significat. Monachi q̄ūt nūq̄ nouem lectiones dicūt nisi in exequijs mortuorū. vnde ⁊ in triduo ante pascha. ix. dicuntur quasi exequias domini representantes. Ad laudes aūt instituit psalmū illū Deus misericordiatur no. primo absq̄ antiphona de cantari: tū q: tenebras fatiscentib⁹ diluculo matutine laudes cantātur: ideo in eo dr: Illuminet vultū suū sup nostum quia hoc officiū ad domini ptinet resurrectionem per qnā accipimus misericordiā ⁊ benedictionem. Rursus monachi dominicā orationem in voce dicūt ꝓpter simplices qui eā non intelligūt aut obliuiscunt̄: ⁊ propē ꝗsutos qui spinaz odij gerētes in corde fratrem odiūt: nolētes dicē Dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris. Hoc igit̄ dicere ꝓpellūtur in publico ut purgent̄ ab illo vicis tam ī fine noctis. i. matutinis laudib⁹ quam in fine diei. i. ī vespia ut noctem aut die nō pertrāseāt sine recōciliatione fratris. In alys autem horis nō dicūt in voce q: sepe ꝓtingit fratri fratrem irasci ⁊ q̄dam furoris impetu cōmoueri: qui licet statiz aīmū nō cohibeat expectandus tamē est ad veniā sufficit enim si sol nō oriat̄ sup iracundiā eius. Dicūt etiā quatuor solūmodo psalmos ad vesperas: ꝓut in sexta parte sub ti. de tēpore aduētus dicet̄. Nō vacat etiaz a mysterio ꝙ monachi se toto corpore ab oriente in occidētē gyrant̄ significātes deum vbiq̄ adorandū fedre q̄i vbiq̄ presentem. vel quia rationabili motu ab ortu nostre natiuitatis vsq̄ ad occasuz mortis cum seq̄ tenemur: sicut ⁊ firmamentū naturaliē ꝗtitur ab oriente in occidentem. hoc etiā quedā designāt ecclesie in quib⁹ dicētes: Gloria patri se inclināt ad orientē ⁊ subdentes sicut erat ⁊c. se ꝗtūt ī occidētem. deuotio ideo in diuinis officijs ē ꝗuanda. Quia ꝗo monachorū officiū ad nos nō ptinz ad presens de illo sufficiat ad hoc dixisse. Ultimo nota ꝙ monachorū ordo figura cherubin q̄ int er angelorū ordines eximior predicat̄ hr̄e probat̄. Nam sicut cherubin ita ⁊ monachi sex alis velant̄ dicente scriptura. Sex ale vni ⁊ sex ale alteri: due quidē ī capucio quo caput tegit̄ ōmō strant̄. illud ꝗo tunice quo brachijs extendit̄ siue dextra ⁊ leua. alias duas dicimus esse alas ⁊ ant ⁊ retro alas duas: ⁊ sic illud qno corpus tegitur sex alarū numerū implere asserit̄. Habitus quoq̄ corū habitū imitat̄ sanctorū. De helia nāq̄ legit̄ vir pilosus ⁊ çona pellicia accinctus renib⁹. ⁊ de ipso ⁊ de illis similibus dicit apostolus. Circuierunt in melotis ⁊ in pellibus caprinis. ⁊ de Joāne baptista inquit euangelista: Tona pellicea circa lūbos. Adhuc cuculla monachorū sumpta est a collobys apostolorū que ut dalmatica formabantur: ⁊ in eius forma crucis preferebat̄ q: illi se vicys ⁊ concupiscentys crucifigebāt: eius nigredo est mundi cōtēptus. lōgitudo pseuerātia ī bono

Sant nonnulli qui ordinem sequētes de quo in p̄ncipio baptis dictū est matutinas laudes a nocturnis diuidūt: illas fore per se officiū asserētes ⁊ mane aurora rutilante illas dicētes ꝓut in titulo ꝓimo dictū est. Tali nāq̄ hora xp̄s victor a mortuis resurrexit. Unde marcus surgēs ihesus mane prima sabbati: vel saltē eius resurrectio in matutino notificata est. Tali etiā hora super mare ambulauit: Merito ergo in hac hora laudandus est ut ipse qui nos p suā sanctā resurectionē saluauit supra mare hui⁹ seculi nos ire faciat sicco vestigio sicut petrū. Hac etiā hora mūdū ⁊ angelos creauit: qui statim post creationē suā cantico laudes creatori suo iubilauerūt. Laudes ergo matutinas rubescente aurora dicūt. s. in quarta vigilia quā lucifer totā illustrabat. Qui ⁊ matutinas dr̄ a mane qō ē lumē q: nobis lumen mane reducit ad coronā glorie obtinendā. Nō sit vob vanū mane surgere ante lucem: q: ꝓmisit dominus coronā vigilantib⁹. quid aūt significet tēpus matutine laudis dictū est iu principio p̄cedentis tractatus. Dicūtur autē laudes quia illud officiū laudem p̄cipue sonat diuinā quā ei facim⁹ ꝓ eo ꝙ a tenebris erroris nos ad lucē seu viam ꝗtitas reduxit ⁊ ad tēptationes dyaboli repellendas. Unde isa. xxv. Expgiscimini ⁊ laudate qui habitatis in puluere: q: ros lucis est. De hoc matutinali officio dixit propheta: Ad te de luce vigilo de⁹. Sane matutinū ⁊ vesptinū officiū iō canimus quasi dño iuge sacrificium offeram⁹. Offerebant. n. dño in ve. test. iuge sacrificiū. i. mane ⁊ vespere: ſz vesptinū dignius erat matutino: q: pingulus ut iudei dicūt ꝓut sub vespis dicetur: Nos aūt per matutinū officiū intelligim⁹ legem p vespertinū saluatoris passionē: qui in vespera mūdi. s. in sexta etate obtulit se deo patri ꝓ nob. Unde eleuatio manuū meaꝝ sacrificiū vesperti nū. Respōdet aūt hoc sacrificiū illi: q: ibi psalmi ponunt̄ sub quinq̄ distinctionib⁹ p gloria patri sicut ⁊ hic. Itē ibi ⁊ hic hymn⁹ cū lectione ⁊ versiculo. ibi etiā canticū marie ⁊ h canticū çacharie

⁊ hic canticū zacharie: Quia vero officiū vesper
tinū digni⁹ est ꝓpter rem dignior quā significat
oīa in maior⁹ solēnitatib⁹: ⁊ ī vesptino solēni⁹
cantam⁹ q̄ in matutino respōsoriū iterponentes
Isidorus dicit ī li. ethimologiar q̄ officiū matu
tinū est in lucis initio sic appellatū a stella lucife
ro que orit mane inchoante vt dm̄ est. Hoc of
ficium laudū plenū est laudib⁹: ꝓut dm̄ est ī ꝑn
cipio ꝓcedentis tituli: ad quas sacerdos p ꝗsum
quē ꝑmittit excitat auditores q̄ est quandoq̄ in
matutinis meditabor in te. quādoq̄ excelsus su
per oēs gentes domin⁹. vel ali⁹ deinde diuinus
implorat auxiliū dicens. Deus in adiutoriū meū
intende. postmodū chor⁹ ad idē festinās auxiliū
ī summa trinitate glorificat deū dicēs. Domine
ad adiuuandū me festina: gloria pr̄i. deinde an
tiphona īchoat. Circa q̄d notandū est q̄ quedam
ecclesie in dominicis q̄ sunt a ꝑma dnica p⁹ epi
phaniā vsq̄ ad septuagesimā ⁊ ab octaua penthe
costes vsq̄ ad aduētum dn̄i canūt ad laudes al
leluya loco antiphone ꝓ omnib⁹ psalmis: tum q̄
vt ꝑmissus est hoc officiū laudib⁹ est plenū alleluya
cui laus est angelica: tum q̄ vt dominici dies
resurrectionē dn̄i rep̄sentant. Sicut ergo in tpe
paschali q̄d est resurrectionis alleluya multiplica
tur sic merito ⁊ in eis debet multiplicari. Et ē
attēdendum q̄ in dnicis que sunt ab octaua epi
phanie vsq̄ ad septuagesimā cōcinunt alleluya:
iuxta cantū quarūdam antiphonar ad natiuitatē
dn̄i ꝑtinentium. in dominicis ꝗo que sunt ab oc
taua pentechostes vsq̄ ad aduentū cantant alle
luya iuxta cantum ferialem antiphonar que di
cunt ad benedictus: ⁊ de ipso sumunt. Quia igi
tur in singulis dnicis ꝓ varietate antiphonarum
ipsar etiā cantus in alleluya varian t. ideo iuxta
breuitatē vel ꝓlixitatē cuiuslibet antiphone iu
xta cuius cantus canit multiplicat vel minuitur
in singulis dominicis numer⁹ alleluya. Adhuc
ideo certus numerus in alleluya non prefinitur
quoniā deuote anime cert⁹ numerus: vel mod⁹
in laudando deū p̄figi non pōt. In alys vero
ecclesys passim in oīb⁹ dnicis ad ꝑmos tres psal
mos loco antiphone quasi ad intonandum psal
mos bis cōcinūt alleluya ad insinuādum q̄ ī dei
laudem ex charitatis fauore ꝓcedūt: nec cantant
iuxta illud alicui⁹ antiphone cantū ad notandum
q̄ iuxta apostolū charitas nō emulatur. Ad psal
mum ꝗo. Benedicite cantāt antiphonā tres pue
ri cui nec iubilus nec alleluya subicit ꝓpter rati
ones ifra scriptas. Ad psalmū vero. Laudate do
minū ter dicūt loco antiphone alleluya: nō iuxta
alicui⁹ antiphone cantū: sed dūtaxat ad inchoan
dū psalmū. Ter aūt dicit. ꝑmo q̄ respōdet trib⁹
psalmis sub ipso psalmo. Laudate contētis. scd̄o
ꝓpter triplicē ordinē iustor deū laudantiū. de q̄
infra dicet. Porro ī laudib⁹ matutinis quinq̄
psalmi dicūtur: vt gnq̄ sensuum reparatio notet
⁊ ꝓpter quinq̄ status ecclesie. Prim⁹ ps est. Do
minus regnauit. in quo laudat de⁹ qui firmauit
orbem terre. s. in fide ⁊ resurrectione. ideo hic ps
pertinet ad regnū christi. Secūdus est Iubilate
qui ꝑtinet ad cōfessores. vnde ibi dicit. Introite
portas eius in cōfessione: ⁊ recte incipit a iubilo:
qm̄ confessio valde placet deo. Tertius est De⁹
deus me⁹ ⁊c. q̄ significat statū martyrū q̄ sitiūt
ad dominū. vnde dicit ibi. Sitiuit aia mea. ⁊ q̄
niam tota nostra sitis. ⁊ intētio esse debet in tri
nitate ⁊ ad trinitatē. ideo sequit p̄s. Deus miseri
atur nostri. in quo tota trinitas notat dū ibi dici
tur. Benedicat nos de⁹ deus nr̄ ⁊c: Dicit enim
ter de⁹ ꝓpter p̄rem ⁊ filiū ⁊ spm̄ sanctū. Quart⁹
est canticū triū pueroꝝ. Bndicite quod est Dani
elis. c. ly. significans statū antichristi: vt iam dice
tur. ⁊ in fine bui⁹ ps. nō dicit gl'a patri. Primo
q̄ ꝓpter cōfessionē fidei ꝓiecti sunt tres pueri in
caminū ignis. ī quo scō maxie deo ⁊ trinitati de
rogatū ē. Secūdo q̄ vltim⁹ ꝗsus illi⁹ psalmi idē
dicit q̄d gloria patri: ⁊ in diuinis scripturis nihil
debet superuacuū eē. Tertio q̄ ī ipso psalmo di
sticte tota trinitas notificat ⁊ laudat de⁹ in crea
turis. Rursus dū psalm⁹ iste dicit nec sedere nec
genua flectere debem⁹: sicut dr̄ sub sabbato q̄
tuor temporum ꝑme ebdomade quadragesime.
Quit⁹ psalm⁹ est. Laudate dominū. ī q̄ stat⁹ ille
notat qm̄ post mortem antixp̄i cōuertent iudei vt
iā dicet: ⁊ ī fine eius dr̄ gloria patri. ad ostēden
dum q̄ per bonā operationē sociabimur angel'.
q̄ ĩcessanter deum laudant. Potest etiam dici
q̄ ī laudib⁹ octo psalmi dicunt: q̄ officius istud
mystice recolit statum ecclesie ab initio apostoli
ce stabilitatis vsq̄ ad ꝓfectionē elector q̄ in fine
mūdi futuri sunt. sub quo statu octo ordines ec
clesie siue elector ī eccl'a sancta ꝑ baptismum sal
uati reperiunt: sicut ī arcba noe octo anime illos
significātes ꝑ quā saluate sunt. Per diluuiū cui
baptism⁹. per archā vero eccl'a significat. Pri
mus ordo fuit eccl'e ꝑmitiue ī iudaico ppl'o con
uersantis que per xp̄i predicationē reformata ⁊
edificata est: sicut mōstrat ille ꝑmus psalm⁹. Do
minus regnauit. ī ꝑmo eius versu vbi de saluato
ris regno ⁊ ipsi⁹ agitur ptāte. In secūdo versu
agit de fundatione eccl'e que tunc cepit fieri sup
illud fundamentū q̄d est christus iuxta apostolum
de quo etiā fundamēto in ti. eiusdē ꝓtis su
pra hr̄. Cantat ergo hic psalm⁹ ī laudib⁹. q̄ con
tinet laudes xp̄i. Secūdus ordo fuit ꝑmitiue ec
clesie ītrantis ad gentes ꝑ ꝑdicationē dn̄i ⁊ apo
stolor monentiū oēm terram. i. omnē gentes ad
iubilandū deo. quod monstrat secūdus psalmus
Iubilate deo omnis terra. Tertius ordo fuit
credentis gentilitatis. quā tert⁹ psalmus. De⁹ de
us meus demōstrat offerre grās ⁊ beniuolentiā
apostolorū vocationi. Quart⁹ erit respicientis
iudaici populū per enoch ⁊ heliam conuersi quē
ille quartus psalmus. Deus miseriat nostri. mon
strat ad deum reuersum poscere misericordiam

o

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cius: ⁊ tũc gaudebũt se cognoscere viaꝫ dei quã
in gentib⁹ esse cognoscent. Quintus erit eoꝝ q
futuri sũt sub tempore antichristi cui⁹ figurã pre
cessit nabuchodonosor qui licet trigulauerit san
ctos vtriusq; populi nõ tamẽ desistent benedicẽ
dũ ad instar trium pueroꝝ quos deus liberauit
de camino ignis ardentis qui per illud quintum
canticũ Benedicite recolũtur. eo enim tẽpore iu-
sti purgabunt velud in camino ignis: nõ tñ vren
tur sed ibi acciperẽt formã auri. Unde Jaꝶ ī A
poca. Vidit pedes eius similes auricalco sicut in
camino ardenti. vnde rite sequit̃ ille psalm⁹: ⁊ p
pter tribulationem quã designet antiphona illius
sine alleluya ⁊ ipse sine gloria patri cantat̃. Hym
nus aũt ipse tres habet distinctiones. In prima ī
uitant̃ superiores creature ad laudẽ credit[or]. s.
que sunt supra celũ que in celo ⁊ que in aere. In
secũda inuitant̃ ad hoc creature terrene ⁊ q̃ mo
uent̃ in aquis. In tertia inuitant̃ oẽs spiritus et
anime: ut cũ omni creatura domino bñdicamus:
quia sicut tres pueri nabuchodonosor ⁊ caminũ
ignis: sic nos dyabolũ ⁊ inferni incẽdiũ euasim⁹
Cetery hoc canticũ bene conuenit dici dominico
⁊ cuilibet festiuo: quia ī p̃ma die domin⁹ vniuẽ
sa creauit: ⁊ per suã resurrectionẽ postmodũ ino
uauit: ideoq; in ea die ⁊ in festis que resurrectio
nem dominicã imitant̃ dicit̃. in quo dici creatu-
re ad creatoris laudem inuitent̃. Hinc etiã est q
eedem laudes sunt in dominicis ⁊ festiuitatibus
sanctoꝝ ⁊ in tẽpore paschali: quia rep̃sentãt gau-
dia resurrectionis christi ⁊ nostre. ¶ Sext⁹ septi
mus ⁊ octau⁹ erit eoꝝ qui vniuersaliter ex trib⁹
mũdi partibus. s. ex Asia Affrica ⁊ Europa eligẽ
di sunt: qui post antichristi pseculiones ⁊ ei⁹ mor
tem maiore pace fruent̃ vsq; in diem iudicij q̃
nũc habeat ecclesia. tũc. n. erit senectus in miseri
cordia vberi: in qua quiete triplex ordo iustoꝝ
scilicet coniugati: continentes ⁊ vgines: quos iob
noe ⁊ daniel exprimũt: ⁊ generalit̃ vniuersi san
cti quibus aureola debet̃: qui in tribus mũdi pti
bus de tribulatione euadẽs regnaturi cũ sponso
ecclesie celebrabũt laudes dei que cõtinent̃ ī illis
tribus psalmis. s. Laudate dominũ de celis. Can
tate domino canticũ nouũ. ⁊ Laudate dominuꝫ
in sanctis eius. Querit̃ aũt quare hi tres psalmi
sub vna antiphona ⁊ etiam sub vno gloria patri
dicunt̃. Respondet̃ ideo q̃ premissi sextus septi
mus ⁊ octau⁹ ordines electoꝝ qui ex dictis tri-
bus mũdi ptibus colligent̃ sine aliquo interual-
lo simul erunt ⁊ pariter glorificabunt̃. Continẽt
etiam ipsi tres psalmi triumphuꝫ de mũdo: car-
ne ⁊ dyabolo: ⁊ quoniã vnũ sine aliquo nõ habe
tur: ideo merito cõiũgimur. Querit̃ etiam qua
re premissi duo psalmi. s. De⁹ deus me⁹: ⁊ Deus
miserat̃ nostri cõbinant̃. ⁊ sub vno gloria patri:
⁊ sub vna antiphona dicunt̃. Ad q̃ q̃druplex ẽ
responsio. Primo quia psalm⁹ Deus deus me⁹
significat sitim ad deũ in psalmo Deus misericia
tur nostri trinitas notat̃: ut supra. Ad significan
dum igit̃ sitim ⁊ desiderium continuũ ad deum
hoc fit. Secũdo ad notandũ q̃ ante pseculiones
antichristi popul⁹ credentis gentilitatis qui reco
litur per psalmũ: Deus de⁹ meus: ⁊ iudaicus po
pulus resipiscens qui recolitur per psalmũ De⁹
miseriatur nostri vnũ erunt in fide. ⁊ postq̃ bi cõ
iuncti erunt veniet antichristi tribulatio ut p̃mis-
sum est. Tertio quia primus psalm⁹ illoꝝ significi
cat dilectionem dei. vnde ibi dicit̃ Sitiuit in te
anima mea ⁊c. secũdus vero dilectionẽ proximi
vnde ibi dicit̃: Ut cognoscam⁹ in oibus gentib⁹
salutare tuũ: que ita cõnexi sũt ut vna sine alte-
ra in christiana professione nõ habet̃. Quarto q̃
gratia quam ecclesia in primo psalmo sitire vide
tur. in secũdo collata esse mõstrat̃. vnde ad grati
arum actionẽ inuitat̃ cum dicit̃ ibi Confiteantur
tibi populi deus ⁊c. Rursus ideo in fine ipsi⁹ p-
salmi Deus deus me⁹: nõ dicitur gloria patri: q̃
in eo agitur de miseria humani generis: vnde ibi
dicit̃: Sitiuit anima mea. Nõ. n. omnes psalmi
de miseriis multis: quia alijs aduersitatib⁹ tra-
ctantes laudant illum pre illis quod tñ deberent
sed sequenti psalmo. s. deus miserat̃ nostri sub
ijcitur Gloria patri. quia in eo agitur de miseri-
cordia dei: per quã generi humano bona cõferũ
tur ⁊ mala remouent̃. Cetery predicti duo psalmi
⁊ psalmus: Laudate dominũ nũq̃ variãtur: ad
designãdum q̃ sine fide ⁊ desiderio trinitatis q̃
in premissis duobus psalmis vnitis exprimũtur
⁊ sine laude dei que per psalmũ Laudate desig̃t̃
nũq̃ christiani esse debem⁹. ¶ Queritur etiã q̃-
re ecclesia in psalmo illo Jubilate ad iubilandu
nos inuitat: ⁊ tamẽ ipse nõ iubilat. Ad quod dici
potest q̃ officium laudu domini resurrectionem
significat: que iam completa in capite. s. in christo
adhuc est in mẽbris implenda. Ad notandũ igit̃
q̃ iam in parte ipleta est nõ dicit̃ iubilus in fine
antiphonaꝝ: presertim illaꝝ que dicunt̃ sup psal-
mos in quibus fit mentio de resurrectione. est. n.
iubilus cantus spe glorie conceptus. Quia vero
resurrectio adhuc in mẽbris implenda est: ideo
in quibusdã antiphonis iubilus dicitur. Unde ī
tempore paschali in versiculis ⁊ responsoꝝ ⁊ ī
alleluia iubilamus ,ppter nostrã resurrectionem
quaꝫ speram⁹: quã quia nõ videmus nec adhuc
plene exprimere possum⁹: ideo per vocẽ non si-
gnificatiuam iubilam⁹. In antiphonis ergo non
fit iubilus ,ppter resurrectionem domini que im-
pleta est: nec etiam in antiphonis laudum. in q̃
psalmis mentio fit de resurrectione domini: ut in
trib⁹ primis psalmis: nec in fine antiphone quar
ti psalmi quia nabochodonosor videẽs tres pue-
ros in camino ignis positos vidit ⁊ quartũ cum
eis. s. christum eos consolantẽ. Qui. n. sunt in tri
bulatione hoc solum orant ne deficiãt. ⁊ positus
est tũc locus timendi quã sperãdi: ideoq; in fine
antiphone huius psalmi nõ dicit̃ iubilus: p̃sertiꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quia in tribulatione sanctorꝫ gloria dei nõ appet sed in fine antiphone que dicit̃ sup psalmum laudate dñm: dicit̃ iubilus: qꝛ in illo non fit mentio de resurrectione sed de spe glorie quaꝫ expectamus ex qua est iubilus. De hoc iubilo dcm̃ est ī ꝓbemio huius partis. ¶ Porro ꝑm⁹ ps. lauduꝫ ī dominicis. s. Dñs regnauit. qui est ps leticie. cõmutat̃ ī feryis in ps. Miserere mei deus. qui est ps. penitẽtialis. ¶ Circa qõ notãduꝫ est ꝙ dies dñici ⁊ festiui recolũt resurrectionẽ scõruꝫ q̃ fuerunt ab initio: ⁊ erũt vsqꝫ in finẽ seculi. Unde in dominicalib⁹ ⁊ festiuis laudib⁹ recolẽtes regnũ dñi. ⁊ post resurrectionẽ eius a morte corporis sine gloriã resurrectõis electorꝫ canim⁹ psalmum. Dñs regnauit: qui tm̃ dicit̃ in dñicis ad primam a septuagesima vsqꝫ ad pascha: ꝓut ibi dicetur Dies vero feriales recolũt peregrinationẽ ipsorꝫ sanctorꝫ ⁊ penitẽtiaꝫ: ⁊ ideo in ferialib⁹ laudibus dicim⁹ ꝑmũ ps. s. Miserere mei deus. recolẽtes nostrã resurrectionẽ a morte animarꝫ per penitentiam: siue electorꝫ peregrinationẽ ⁊ penitẽtiã ꝓuocemur per quã resurgere valeam⁹: de hoc etiã psalmo sub ꝑma dicet̃. ¶ Adhuc loco secũdi ps. s. Jubilate qui in dñicis ⁊ festiuis diebus dicit̃ sex ps. ī sex feryis dicũtur: qꝛ sicut ꝑmitiua eccl'a scõrũ predicatione hereditatẽ accepit. ⁊ post ad gẽtes intrauit: ⁊ sic gentilitas credidit: ⁊ sicut iudaic⁹ populus sanctorꝫ predicatione resipiscent in fi. ⁊ q̃ sub tpe antichristi futuri sunt ꝓsecutionẽ ⁊ tribulatõnem euadent: ⁊ populi post ei⁹ ꝑdicationẽ ex tribus mundi partib⁹ colligẽtur: vt ꝑmissum ẽ: ita ⁊ in loco psalmi. Jubilate qui scõrũ predicationẽ cõtinet: dicit̃ in secũda feria ps. Uerba mea. que est vox eccl'e ad hereditatẽ dñi vocate. In septuagesima vero ps. Cõfitemini: ꝓut ibi dicet̃. Et ī tertia feria ps. Judica me deus. qui recolit qñ ꝑmitiua eccl'a ītrauit ad gẽtes. Et in quarta feria ps. Te decet. q̃ cantat̃ in figura gentiũ q̃ ab idol' cõuerse sunt ad deũ. Et in quinta feria ps. Dñe refugiũ. qui sic intitulat̃. Oratio moysi hominis dei cõgruens recipiscentie iudeorꝫ. Et in sexta feria ps. Dñe exaudi orõnem meã. quẽ dauid cantauit quoniã fili⁹ suus eũ persequebat̃. persecutionem antichristi significãs. Et sabbato ps. Bonum est cõfiteri dño: qui sic intitulat̃ ps. Cantici ī die sabbati. i. in die quietis figurãs sanctos a tribus mundi partib⁹ collectos post antichristi ꝓsecutionẽ forte in quiete mãsuros ⁊ dño cõfiteri ⁊ psallere. Premissi ergo sex psalmi iõ ita ordinat̃ vt in eis notari possit ordo christiane ꝓuersionis Uex loco psalmi. Benedicite sex cantica in sex feryis dicunt̃. qꝛ sicut ps. ille continet gratiarꝫ actiones triũ puerorꝫ: ita ⁊ in canticis cõtinent̃ gratiarum actiones electorꝫ. Talis enī est differentia īter canticũ ⁊ psalmũ: qualis iter bonaꝫ operationem ⁊ gratiarũ actione. Moyses aũt legit̃ ꝑm⁹ istituisse cantica quãdo pharao submersus ē. deinde delbora nõ ignobilis femina in libro iudicũ postea viri ⁊ femine. Canticum est vox humana. psalm⁹ vero est qõ cantat̃ ad psalteriũ. Itẽ psalmus demõstrat opa electorꝫ illius ordinis quem significat acta post cõuersionẽ. canticũ vero ostẽdit laudẽ dei ꝑ eiusdẽ operib⁹. De canticis dicitur in sexta sub sabbato sancto. Rursus iõ ꝑ singulos dies feriales septimane. secũdus ⁊ quitus psalm⁹ mutant̃: qꝛ sex psalmi ⁊ sex cantica que ꝑ sex dies septimane cõmutãtur cõcordant in significationib⁹ octo psalmis q̃ canũtur ī matutino dominicali: sen octo ordinib⁹ electorꝫ de quibus ꝑmissus est. Nõ incõgrue igit̃ de die in die ordinati canũtur: quẽadmodũ ⁊ psalmi dominicalis matutini canunt̃: seu quẽadmoduꝫ ordines electoruꝫ quibus concordãt numerãtur vt ꝑ eos electorũ ordines in nouo testamẽto de tpe in tẽpus sic ordinatuꝫ fuisse ostendat̃. Psalmus xo. Deꝰ deus meus: ⁊ laudate nunq̃ cõmutant̃ nec pretermittunt̃: qꝛ nulluꝫ fuit tẽpus nec erit quo aĩe iustorꝫ non sitiãt ad deũ fontẽ viuum: ⁊ quo non laudent dominum in excelsis. ¶ Ut autem hec clarcus pateat notandũ est ꝙ quilibet dictorum sex psalmorꝫ habet in se hoc vocabulũ mane vel equipollens. Mane aũt in sex diuidit̃ scilicet in mane tẽporis in mane pectoris: in mane nostre redẽptionis: in mane bois: in mane eternitatis ⁊ in mane mundialis ꝓsperitatis. Mane tẽporis est initiũ ⁊ fundamentuꝫ fidei: de quo dictũ est. Et factuꝫ est vespere ⁊ mane dies vnus. Mane pectoris est initiũ gratie cuꝫ scilicet gratia incipit lucere in corde. Unde. Emitte lucẽ tuã: ⁊ mane exaudies vocem meaꝫ. Mane nostre redẽptionis est matutinũ tẽpus quo domin⁹ noster surrexit vel eius resurrectio innotuit. Unde. Exitus matutine ⁊ vespere delectabilis. Mane bois ē puericia eius vel adolescentia in qua viret ⁊ floret. Unde mane sicut herba transeat mane flor. ⁊ transe. vespere decidat induret ⁊ arescat. Sepe autem est ꝙ hõ mane puericie trãseat. i. moritur. Si vero contingat eum venire ad mane adolescentie in qno viret ⁊ floret sepe est ꝙ ⁊ tũc transit: ꝙ si forte eum contingat venire ad vesperaꝫ senectutis: tunc absq̃ dubio in mortem decidit: induratur vt cadauer ⁊ arescit ī puluere. Mane eternitatis est initium eterne glorie. Unde: Auditam fac mihi mane misericordiã tuam. i. vocẽ misericordie tue. s. venite bñdicti ⁊c. Mane mũdialis prosperitatis est ipsa prosperitas. Unde: Ad annũciandum mane misericordiã tuam ⁊c. Penitus ergo sollicitus de aĩa sua mane temporis surgat ad orationẽ vt possit dicere. Mane astabo tibi ⁊ videbo mane exaudies vocem meam. qõ habet̃ in ꝑmo psalmo. Uerba mea: Uerum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quia oratio eius nō habet effectū sine mane pectoris idest sine gratie initio: ideo dicit Emitte lucem tuā quod habet in secūdo psalmo: Judica me deus. Sed quia mane pectoris pēdet ex mane nostre redēptionis: ideo dicit exitus matutini quod est in tertio psalmo Te decet ꝛc. Et qz habitato mane pectoris quod est effect' mane redēptionis homo incipit sibi vilescere. sequit mane sicut herba transeat ꝛc. qō habet in quarto psalmo. s. Domine refugiū. Sed quia quanto sibi qs magis vilescit tanto magis mane eternitatis affectat: iccirco dicit Auditam fac mane misericordiam tuā: quod habet in quinto psalmo Domine exaudi orationē meam. Et quia nemo ad hoc peruenit nisi qui laudat deū in aduersitate ꝛ prosperitate: ideo adiūgit ad annūciandū mane misericordiam tuā ꝛc. quod habet in sexto psalmo Bonū est ꝛc. ¶ Rursus sex psalmi qui p singulas ferias mutent. ꝛ cantica que in illis dicūt inter se conueniunt ꝛ congrue possunt temporis gratie successibus coaptari. In secūda nāq; feria recolitur status primitiue ecclesie que sanctorum predicatione hereditatem accepit ut dictū est. vii in illo psalmo Verba mea orat ecclesia p eterna hereditate quā per christū percepit: quare in titulo eiusdem psalmi ita dicit ps. in fine pro eo quā consequit. in cantico vero gratias agit dicēs Cōfitebor tibi domine quoniā iratus es mihi. cōuersus est furor tu' ꝛ consolatus es me: quod ē isa. xy. c. Renera ira dei permansit vsq; ad passiōes saluatoris. sed tunc conversus est domin' a furore ꝛ consolatus est ecclesiam aperiens ei ianuam celestis regni: cum oēs prius ad inferos mitterētur. Item in psalmo sollicitudinem suā ostēdēs ecclesia dicit: Mane astabo tibi ꝛ videbo ꝛc. in cantico vero confidens dicit: Fortitudo mea et laus mea dominus idest ipse p quē sum fortis ꝛ quem laudare teneor. Ad totā igit pertinet ecclesiam quod dicitur Verba mea ꝛc. sed specialie ad primā cui per apostolos prima facta est promissio eterne hereditatis: ꝛ tunc vexillū crucis cepit in nationibus eleuari: ad quod ptinet canticum sicut ex his que precedūt canticū in Jsaia manifeste apparet. Dicit. n. in libro paulo superius. In die illa radix iesse qui stat in signū populorū ipm gentes deprecabunt: ꝛ erit sepulchrū eius gloriosum. Et paulo post: eleuauit signū in nationes ꝛ congregabit pfugos israel ꝛc. Saluator noster ē radix iesse: ꝛ ipse stat in signum populorū quia ad eum respiciūt gentes: ꝛ ipsum deprecant. eius sepulchrum fuit gloriosum: licet peccatis nostris exigentibus ad tempus sit ignominosum: ꝛ ipe per apostolos ꝛ alios primitiuos leuauit in nationes crucis lignū in quo est victoria: ut scāt oēs i quo dyabolus est victus. Sed ante hoc congregauit ipse profugos israel quando in die pentecosten erant viri religiosi in hierusalem ex omni pte ul' natiōe que sub celo est: ꝛ ex illis crediderūt vna die tria milia ꝛ alia die quinq; milia. Hiaz eis dicit Paulus in actibus apostolorū. Primū oportebit iudeis loqui verbū dei. In tertia feria illud tempus recolim' quādo ab impys ecclesia persecutionem patiebat: a iudeis primo: ꝛ postea a diuersis imperatoribus romanis: presertim a tēpore neronis vsq; ad tempora diocletiani ꝛ maximiniani imperatorū. Que autē tūc passa fuerit ecclesia iudicat psalmos Judica me deus ꝛ discerne causam meā de gente nō sancta: ꝛ ostendit tristitiam cuz dicit Quare tristis incedo dū affligit me inimicus. Sed quia ab hac persecutione liberata est cantat canticū Ego dixi: quod est Jsa. xxxviij. c. quod cantant eçechias post liberatiōz a sennacherib: ꝛ post infirmitatem quā incurrerat ne eleuaret cor eius in superbiā. Vel quia eleuatum erat propter inopenabilem triumphū de exercitu sennacharib. Sicut. n. ille liberat' reddidit gloriam deo: sic ꝛ ecclesia: plus tamē quasi desperans dicit: non aspiciā hominez vltra ꝛ habitatorem quietis. i. saluatorem meuz per quem mihi quies deberet esse: imo cum videbat suos passim interfici dicebat. Generatio mea ablata est. ꝛ itez: precisa est velut a texente vita mea cuz adhuc ordirer succedit me. Tamen sperās ecclesia dicens: Viuens supple nūc in protectiōe tua viuens. s. post in futura qūiete. ipse confitebitur tibi: sicut ꝛ hodie ego supple liberata ab hostib' ꝛ ego ita ago sicut pater bonus notaz facit filys veritatem suam. In quarta feria recolit illud tēpus quo ecclesia cepit exaltari super inimicos suos: reddita sibi pace per imperatorem cōstātinū. Unde cantat: Te decet hymn' de' in syon. Syon interpretat speculatio siue contēplatio: quia tempore quietis potuit ecclesia vacare contēplationi. Ad hoc enim pertinet titulus. s. ps. David Canticum hieremie et eçechielis de populo trās migrationis uel verba perigrinationis cū inciperet exire. Sicut enim populus ille de babilonia exire cepit recepta licentia a ciro: ita ꝛ ecclesia de babilonica persecutiōe per constantinū romanū imperatorem liberata quam patiebat sub diuersis imperatoribus habet spem proficiendi in melius quousq; perueniet in celestem hierusalem. Unde recolens preteritam persecutionē dicit Ba iniquorū preualuerūt super nos: ꝛ profectum suū ostendēs dicit Benedices corone anni benignitatis tue. Corona anni benignitatis tue est tēpus gratie quod per circulum diez vsq; in finez mundi decurrit: in quo campi idest illi qui sunt pleni tumore superbie carētes vbertate gratie repellentur: ppter hanc liberationē cantat ecclesia canticum anne matris samuelis quod cantauit liberata de persecutione sue emule fenenne scilicet: Exultauit cor meū in domino quod est primi Responsio. ij. c. Cum enim respublica cepit p angelicos viros ꝛ iperatores christianos ministrari potuit ecclesia dilatari os suum super inimicos

ſtios.ſ.iudeos: paganos ⁊ hereticos. Unde ſeq
tur dilatatum eſt cor meū ⁊c. ¶ Eadem quoq;
pace qua gaudent gentiles cōuerſi: gaudent ⁊ iu
dei conuerſi. Unde in pſona iudaici populi can
tamus in quinta feria. Domine refugium factus
es nobis. Quod autem iſte pſalmus ad iudeos
pertineat titulus oſtēdit ſcilicet. Oratio moyſi ho
minis dei. Ad idem etiā pertinet canticū moyſi
cantemus domino: quod eſt exodi.xv. capitulo
in prin. Sicut enī exultauerunt iudei iterempto
pharaone cum exercitu ſuo: ita exultant hodie
chriſtiani delectis diuerſis iperatoribus qui ec-
cleſiam pſequebanť in odium nominis chriſtiani
¶ In ſexta feria fit cōmemoratio paſſionis dñi
Unde cantať ille pſalmus. Domine exaudi ora-
tionem meam: cuius titulus eſt pſalmus dauid:
quādo perſequebať eū filius eius abſolon. Bīť
autez dauid habuit plures filios: ſed vnus illoꝝ
ſcilicet abſolon perſecut⁹ eſt eum: ita ⁊ domin⁹
noſter plures habet filios: de qnibus ipſe dicit.
Non poſſunt lugere filij ſponſi quouſq; cū illis
eſt ſponſus: ſed vnus illoꝝ ſcilicet iudas perſecu
tus eſt eum qui dicīť abſolon quaſi abaſſolez .i.
pax patris propter oſculuz quod dedit domino
qnod eſt ſignuz pacis. Ad idē pertinet canticum
Domine audiui audituz tuū ⁊c. qd eſt abacuc.
ly.capitulo.in ꝓncipio. In quo dicitur cornua in
manibus ei⁹ ibi abſcondita eſt fortitudo eius a.ſ.
e.i.mors. Per cornua regna intelligere conſueui
mus: ⁊ eſt ſenſus. cornua in manibus eius id eſt
regnū in poteſtate eius. Hanc autem poteſtatem
meruit ſibi dari: vel potius ſibi datam notifica
ri p paſſionem: de qua ipſe dicit. Data eſt mihi
omnis poteſtas ī celo ⁊ in terra. Per cornua enī
conuenienter ꝗz hoc intelligunť duo cornua cru
cis. Unde videť ꝗz hoc q̄ potius eſſet dicendu5
manus eius in cornib⁹ q̄ꝗ cornua in manib⁹ eius
Maluit tamē ſic dicere abacuc ꝓpheta vt oſtē
deret q̄ in poteſtate ⁊ in volūtate eius fuit eum
crucifigi: ſicut ipſe dixit. Nemo tollet a me ani-
mam meam: ſed ego habeo poteſtatez ponendi
animā meaz ⁊ iterum ſumēdi eam: ibi ſcilicet in
curte abſcōdita fuit ad tēpus fortitudo eius: qa
reputatus eſt tanq̄ꝗ percuſſus a deo ⁊ humiliat⁹
⁊ ante faciē eius ibit mors: quia mors per eius
mortē deſtructa eſt. ¶ Et nota q̄ hec dies eſt qn
ta a ſecunda feria in qua agiť de paſſione ſalua-
toris: ſicut ⁊ in dominicis nocturnis qnto loco
ponitur canticū in quo ponitur contēptus nabu
chodonoſor ⁊ victoria triū pueroruz in camino
ignis vbi aſpectus quarti erat ſimilis filio dei: vl
ſicut habet alia translatio filio hominis: quia in
paſſione ſaluatoris facta eſt deſtructio diaboli ⁊
victoria chriſtiani populi de tribus partibus or-
bis collecti per eū qui eſt verus filius dei ⁊ ver⁹
filius hominis. ¶ In ſabbato vero fit cōmemo
ratio victoria populi iudaici: qui erat cōiunctus
eccleſie dei in fine ſeculi: ⁊ cantabit cum eccleſia
pſalmum. Bonū eſt confiteri domino ad annun
ciandū mane ſcilicet proſperitatis miſericordiaz
tuā ⁊ veritatem tuā per noctem ſcilicet aduerſi-
tatis: qui pſalmus intitulatur laus cantici dauid
in die ſabbati: vnde conueniens eſt. vnde in die
ſabbati canteť pſalmus ille in quo agitur de per
ſecutione iude: qui perſecut⁹ eſt chriſtum in figu
ra abſolon qui perſecutus eſt patrē: ⁊ qui intitu
latur in die ſabbati. Quod autē pſalmus iſte pti
neat ad iudaicum populū cōuincīť ex illo verſu.
In decacordo pſalterio cū cantico. Pſalterium
decacordū dicitur lex ꝓpter decem mandate le
gis. ¶ Et nota q̄ hoc pſalterīū quidam portant:
ſed in eo non pſallunt: vt iudei perfidi qui nobis
ſunt in codici bus teſtes: in cordibus hoſtes. qui
dam portant ⁊ pſallere videnť non tamē pſalliť
vt falſi chriſtiani qui cū triſticia aliquando bona
opera operanť. Quidā portant ⁊ in eo pſallunt:
vt illi qui cū humilitate bonum operantur. Hoc
aūt erit in populo iudaico cū vnum erit cum ec-
cleſia. Qualiter canticuz moyſi: Audite celi: qd
eſt deutrono.xxxij. capitulo pertineat ad ſabba-
tum ⁊ ad populum iudaicū ex verbis Bede ha
beri poteſt: qui dicit ſuper Lucā q̄ in diebus ſab
bati iudei in ſynagogas confluebant ad meditā
da diuine legis mandata. poſtpoſitis mundi ne-
gocys: iuxta illud. Vacate ⁊ videte quoniaz ſua
uis eſt domin⁹. In memoriā ergo priſtine religi
onis canticum ipſuz deutrono. in ſabbato canta
tur: in quo ſtatus illius populi quē habuit offen
ſo vel ꝓpitio deo deſcribiť. ¶ Poſt antiphonam
ſequiť capitulū p quod fit exhortatio ne deficia
mus in via. Et dicitur quādoq; benedictio ⁊ cla
ritas apocalip.vij.capitulo. ⁊ quandoq;. Fuiſtis
aliquādo tenebre epbe.v. ⁊ quādoq;. Nox pre-
ceſſit ad romanos. xiij.capitulo. vbi hortamur ī
fide pſeuerare: miſericordie operibus intendere
opera tenebraruz abiicere: ⁊ arma lucis induere
⁊ conſolamur per ꝓmiſſionē glorie. Et poſt capi-
tulum ſequiť reſponſoriuz. In quibuſdam tam
eccleſijs non dicitur reſponſoriū. Videtur enim
hoc ſuperflue ꝓpter reſponſoria in nocturnis di
cta: quia hodie nocturne ⁊ laudes matutine vbi
que coniunctim canunť. Hec tam ratio ceſſat ſi
laudes matutine officiuz ſit per ſe. In omnibus
tam alijs horis poſt capitulū ſequitur reſponſori
um. Poſt capitulū ſeu reſponſoriū chorus exhor
tationi aſſentiens hymnū reſonat. Poſt hymnū
ſequitur verſus. Quia enī per canticuz zacharie
quod ſtatim ſubſequitur ꝓmiſſio notatur: ⁊ nos
tradi ſumus ad credendū ꝓmiſſionibus: ideo p
mittiť verſus alta voce: vt excitemur ad creden
dum dei ꝓmiſſa. Et dicīť in quibuſdaz eccleſijs
verſus. Repleti ſum⁹ mane miſericordia tua. in
quo recoliť tēpus quo iuſtis recōpenſabiť mer-
ces poſt huius ſeculi laborē. Unde dicit repleti ſu-
mus mane p̄teritū ponēs ꝓ futuro ꝓphetali cer
titudine: qz in mane eternitatis miſericordia dñi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

replebimur. Juxta illud: Satiabor cū apparuerit gloria tua. In alys vero ecclesys dicitur in maturinis: Domine meditabor in te. Consequēter chorus hsu excitatus subiycit canticū çacharie. s. Benedictus quod est Luce. i. c. quod semp dicit. Juxta qō ait apostolus: Seruiendum est deo in psalmis ⁊ hymnis ⁊ canticis. i. corde: ore. ⁊ opere Siquidem per hymnū exprimit letitio quaz de consecuta libertate habemus. Et quia christ⁹ hāc nobis letitiam acquisiuit: iccirco ne de huiusmōi beneficio ingrati esse videamur in laudem dei cā tando prumpimus antiphonā inchoantes. Et qz nos liberauit ei grates referim⁹ alta voce cantā do canticum ipsuz. ⁊ quare quia visitauit nos ex istentes in miseria ⁊ fecit redemptionē plebi sue. Quare etiaz hoc canticū alta voce dicat in sexta parte sub quinta feria cene domini dicet. Ut iō post psalmos ⁊ lectiones ⁊ versuz canticū ipsum dicit: ut recordemur q̄ finito tempore noui testa menti: quod per premissos matutinales psalmos significat. remuneratio abrae promissa nobis da bitur si doctrina christi imbuti quod p lectionez ⁊ ad dei seruitium vsitati quod per versuz signi ficat. sine timore in sanctitate ⁊ iustitia oibus die bus seruiemus deo. Rursus ideo psalm⁹ Be nedictus hoc loco dicit: quia in eo agit de pcur sore illius qui in sexta etate venit. ⁊ iste est sextus psalmus in laudib⁹. Et nota q̄. quia hoc canti cum ⁊ canticuz marie. s. Magnificat anima mea dominū ⁊c. euangelia sūt: ideo ea stantes canta mus. Cetex hec duo cantica nō cantant in eccle sia eo ordine quo edita sunt: quē ordinem ponit magister in historys vbi agit de ortu pcussoris. Nam canticū çacharie prius cantat: ⁊ tamē secū do editum est: quare eteni ibi legit. Et erexit cor nu salutis nobis quod est factū in resurrectione Et quia loquit ad puerum qui fuit aurora solis: ideo cantat in laudibus. Canticū autem virginis quia legit ibi: Respexit humilitatē ancille sue ecclesie scilicet ⁊ ipsius marie: quod quidem fac tū est in sexta etate: ⁊ agitur de incarnatione ibi Suscepit israel puex suū: ideo canit ad vesperas scilicet in sexto officio diurno. Tertio canticum symeonis quod sequit canitur in septimo officio scilicet in completorio: quia orat se dimitti i pace quod erat in septima quiescentium. Rursus in tribus horis tria dicim⁹ euangelia. s. in aurora be nedictus: quia ibi vera lux nūciatur. In vespera Magnificat: quia in fine mundi prout ibi dicit: deus superbos disperdet: ⁊ humiles exaltabit. In cōpletorio Nunc dimittis: quia post iudiciuz sancti in pace regnabūt. Finito cantico antipho na que dilectionem quā in laudando deū habe re debemus significat: repetitur. Dum aūt hsus ante ipsum canticum dicitur offertur incensuz: ut notetur deuotio ab igne charitatis egrediens q̄ i omni laudi esse debet. Thuribuluz enim est cor dominis. ignis charitas incensum oratio. fum⁹ in altuz tendens est deuotio que sursuz tendere de bet. Juxta illud: Dirigatur oratio mea ⁊c. de hoc in quarta parte in titulo de accessu pontificis ad altare dicum est ⁊ dicetur sub vesperis. Primo autem offertur incensum circa altare. naz ⁊ sacer dos legalis mane intrabat templū ut super alta re incensum offerret: ut dicetur sub titulo de ve speris: offertur itaq̄ incensum circa altare ut no tetur canticum toto cordis affectū esse proferen dum. Et ne nobis accidat quod contingit çacha rie cui dum incensum offerret apparuit angelus dicens q̄ ei nasceretur filius: quod quia ille non credidit obmutuit. Credamus igit promissionib⁹ dei ne a laude eius muti efficiamur. Alia etiam ratio sub vesperis dicetur. Post canticū sequi tur oratio per quam est impetranda promissio: ō qua dictum est in prohemio hui⁹ partis. De lau dibus maturinalis quas nonachi dicūt ī precedē ti titulo dictum est.

De prima. Rubrica.

Postquam de nocturnali p̄ premissum est of ficio conuenit aliqua dicere ō diurno Et primo de hora prima in qua deum laudare debemus: tum quia est initium dici ⁊ no bis dedit noctez cū salute ⁊ sine satbane impedi mento transire: put in cōpletorio rogaum⁹ ipm tum quia tali hora christus a iudeis pilato tradi tus est: ⁊ etiam angelus nunciauit mulierib⁹ ad monumentū orto iam soli veniētibus eū surrexis se. eadem etiaz hora visus est in hortore maris et discipulis piscātib⁹ dicens illis: pueri habetis ali quid pulmēti. Tum qz eadē hora domin⁹ cōue niebat in templo ⁊ populus manitabat. i. mane ex pectabat: uel ad eū mane festinabat. Tum etiam quia scriptura dicit: Primū querite regnum dei Merito ergo ecclesia in hac hora dominuz lau dat ⁊ eum inuocat dicens Deus in adiutorium meū intende cū glorificatione sequēti ⁊ inde pe tit liberari ⁊ a persecutione mūdi ⁊ a tentationi bus dyaboli: ut patet in hymno Jā lucis orto sī dere ⁊c. Est autez notādum q̄ in prima hora hymn⁹ ipse inuariabilis est: quoniā quolibet die premissa liberatione egem⁹: similiter ⁊ in cōple torio hymn⁹ Te lucis ⁊c. in quo petit ecclesia a fantasmatibus liberari: qua etiam liberatiōe sem per egemus: prout sub completorio dicet. Nue dam etiam ecclesie nūquaz variant antiphonam ad primā. Tum. n. deus sit inuariabilis qui est al pha ⁊ o. i. principium ⁊ finis: iccirco qz semp a no bis primicias ⁊ decimas exigit tanquam semper soluētes primicias diei nūquam variāt antipho nam sed semp dicūt illam de trinitate: nisi aliq̄ō festum accidat: quia tūc fit de ipso festo. Alie ta men ecclesie variant antiphonaz ⁊ hymnuz ⁊ in dominicis ⁊ in feriis ⁊ in festis dei ⁊ sanctorum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Post antiphonā sequūtur psalmi: ⁊ ex cōtinētia
pcedentis hymni euidenter apparet quasi dicat
pmus psalm⁹. Deus in noīe tuo ⁊c. in quo eccl'a
orat a periculis ⁊ ab inimicis liberari: deinde se
armat pmo contra hostes cingulo castitatis: cum
dicit: Beati imaculati in via ⁊c. Secūdo galea sa
lutis. s. spe cū. dicit: Retribue seruo tuo ⁊c. de q
bus dicet sub sexta. Tertio etiā scuto fidei cū di
cit. Quicūq; vult saluus esse ⁊c. in quo fides no
stra continet. vt iā dicetur que est sentuz ⁊ muni
men nostr ⁊ victoria contra carnē mundū ⁊ dy
abolū ⁊ eius oēs tentationes. vnde Petrus. Cui
resistite fortes in fide ⁊c. Quarto sumit gladiuz
spiritus quod est verbū dei: dū dicit capitulum
siue lectionē que pertinet ad doctrinā: qz oportz
vt precedant bona opera que per psalmos signi
ficantur: ⁊ tandē sequatur doctrina de spirituali
bus ⁊ secretioribus: Iuxta illud cepit Ihesus fa
cere ⁊ docere. Sunt ergo tres psalmi. s. Deus
in noīe tuo saluū me fac: Beati imaculati in via.
Retribue seruo tuo vt in tribus horis monumē
tum contra ipugnationes interiores ⁊ exteriores
habeamus: Et dicit sub tribus glorificationibus
eo q trinitas in nostris operibus glorificat. Se
cundus psalmus est. Beati imaculati in via vsq;
Retribue seruo tuo. Tertⁿ est: Retribue seruo
tuo vsq; Legē pone mihi dñe viā iustificationū
tuar. qui ex octonarys versuū constituūtur. Ha
bet enī vnusquisq; versuū sedecī versus: quorū
duodecim significāt duodecim pphetas. aly qua
tuor designāt maiores pphetas. s. Hieremiā Isa
iam Danielez ⁊ Ezechielem: siue duodecī apo
stolos ⁊ quatuor euāgelistas. Dicuntur ergo illi
duo psalmi ex sedecī versibus constituti vt ostē
dat q ea que duodecim pphete ⁊ quatuor ma
iores: siue duodecim apostoli ⁊ quatuor euange
liste dixerūt p posse obseruare debemus. De oc
tonarys dicet sub titulo de completorio. Sunt
etiam quodāmodo quinq; psalmi habito respe
ctu ac diuisionem octonariorz versuū cuiuslibet
ps. significantes q ecclesia petit ne mors ingredi
atur per fenestras quinq; sensuū nostrorum: seu
vt quinq; sensus nostri per diem diuinitus muni
antur. Primⁿ est. Deus in nomine tuo saluū me
fac. Secūdus. Beati immaculati in via. Tertⁿ.
In quo corrigit. Quartus. Retribue seruo tuo
Quintus. Adhesit. Et est sciendū q a psalmo
Beati imaculati in via vsq; ad psalmū. Ad do
minū cū tribularer clamaui: est vnⁿ psalmⁿ conti
nens duodecī capitula: qui fm Ambrosiū est pa
radysus pomorū ⁊ apotheca spiritⁿ sancti. ideo
ecclesia ruminat illū per horas velut species aro
maticas deo ⁊ mūdo. Sed querit quare psal
mus ille. Deⁿ in nomine tuo saluū me fac. datur
ad primā: quem David cecinit dū iudei eū saul
tradere volebant. Respondeo ideo quia per cy
pheos qui interpretant florentes intelligit dya
bolus qui caducam floriditatem suis ostendit.
Ipse enim siue per se siue p mēbra sua insidiat
nobis ⁊ nos aperte psequit vt nos eterne tradat
morti. Ad vitandū ergo eiⁿ caliditatem. iste psal
mus in pma hore siue in diluculo cantandⁿ est.
quē dauid cantabat vt ab inimicis saluaret. Pⁿ
illū dicit psalmⁿ. Beati imaculati in via: q plenⁿ
est morib⁹: qz oportet vt hi quos deus liberauit
de vinculis ⁊ carcere inimicorz. morib⁹ bonis ⁊ ī
omni deuotione assistant. In dieb⁹ vero dñicis
in quibus matutinali dicit: ⁊ historia mutat: di
cuntur ad primā qnq; psalmi q sunt in fine ipsⁿ
nocturni dñicalis. s. Deus deⁿ meus respice ⁊c:
qui psalmi quare in pma dicant sub cōpletorio
dicet. In quibusdā tamē ecclesys dicunt solum
in dñicis a septuagesima vsq; ad pascha quo eti
am tēpore dicit ad pmam psalmus. Dñs regna
uit: ppter rationē ibi scriptā. In premissis etiaz
dñicis dicitur ad primā psalmus. Cōfitemini do
mino: ne aliquid de psalterio ptermittat: qn totū
in septimana dicat: ⁊ qz ibi pserti in versu illo.
Hec est dies quā fecit dñs ⁊c. agit de resurrecti
one ad quā dies dñici pertinet. ⁊ fz hoc in domi
nicis dicūtur ad pmā. ix. ps. vt cū nouem ordini
bus angelorū in resurrectionis gaudio trinitatē
laudare possumⁿ. In pmis qnq;. s. Deus deⁿ me
us respice: ⁊ sequētibus de christi passione cāta
p psalmū. Confitemini. ⁊ tres quotidianos: innu
itur q in quatuor mūdi partib⁹ doctrinaz quatu
or euangelistarū laudare debemus. In psalmo.
Deⁿ in noīe tuo saluū me fac. petimⁿ erroris de
positionē in confitemini exhortamur ad laudes
confessionē in Beati imaculati ad laudis opera
tionē. in Retribue ad mādatorū retributionem.
Nec qz fides est fundamentū mādatorz ⁊ victo
ria que vincit mūdū: qz cetera sine fide frustrant
iō subdit symbolū fidei. Quicūq; vult q Atha
nasius alexandrinⁿ episcopⁿ rogatu Theodosy
īperatoris ad eradicandā inualescentē heretico
rū pfidiā ⁊ fidē catholicā diuulgandaz edidit: ⁊
singulis dieb⁹ dñicis ecclesia cōstituit cantari ad
pmā: qz populus tunc maxie ad ecclesiā couenit
vel qz fides pnciplū salutis existit. Quidā tamē
ex curositate illud omittūt in illis dieb⁹ quib⁹ in
missa. Credo in vnū deū dicūt. qdaz aūt dicūt q
dictⁿ Athanasius fugiens a facie Cōstantini īpe
ratoris in treueri illud cōposuit: quodq; nō dicit
in ecclesia ex pmaria ecclesie institutione. Et ad
uerte quia in hoc symbolo duo pncipaliter sunt
ptes. s. de trinitate ⁊ de incarnatione verbi: sed
de libero arbitrio pmittit. Postea sequit capi
tulū in quo pastor oues ⁊ paterfamilias operari
os ne in calore ⁊ labore deficiat cōsolator: de q
iā dicet: ⁊ dicit qñq; capitulum. Gratia vobis ⁊
pax a deo ad gal. i. ⁊ quādoq;: Pacē ⁊ veritatez
zacharie. viij. di. Post capitulū sequit respōso
riū. Christe fili dei viui ⁊c. vt ecclesia ostendat se
innuere ⁊ applaudere his que in illo dicta sunt.
nihiloninus tamē orat p se. Hñ postea subiicitur

versus Exurge christe. i. fac nos exurgere. Exurge autem a vicys: nihil aliud est quaz ad dominum redire. ¶ Sciēdum est autem ꝓ quedaz ecclesie omittunt responsoriuz illud Christe fili dei viui in aduentu ⁊ in septuagesima quia licet tam patres qui fuerunt ante legem quam qui fuerūt sub lege sperarent per christum a miserys liberari. tamen quia ipse in illo tempore nondum venerat: iccirco cum tempora illa recolunt̄ misericordia christe minime inuocatur. In festiuitatib⁹ tamen sanctorum que in illis temporibus occurrūt illud dicunt: quia in illis tempus gratie repreſentatur. Quedam tamen ecclesie nō dicunt capitulum nec etiam responsorium: sed solum versum Exurge volentes morez apostolorꝫ imitari: quos legimus post ascensionem ante aduentū spiritus sancti in orationibus ex bonis operibus perseuerasse sicut Lucas dicit ꝓ ipsi adorantes reuersi sunt in hierusalem cum gaudio magno: ⁊ erant semper benedicentes in templo ⁊ laudātes deū Nec legimus eos tunc fecisse sermonez ad populum. sed in die pentheco. dato eius spiritu sancto hora tertia ceperunt tanctꝫ confirmati ad populū loqui in quo instruimur ꝓ vsqꝫ ad horam tertiaz bonis operibus ⁊ orationibus vocare debemus ⁊ tunc tandem alios docere: quod notat ipsa lectio seu capituluz. Nam psalmos ad opera. lectio vero pertinet ad doctrinam. propter hoc ergo lectionem in prima subtrahunt: ⁊ per consequens responsorium quod ei respondere debet. ¶ Rursus per primam pastoris opera intelliguntur. Unde tunc dicitur. Respice domine in seruos tuos ⁊ in opera etcetera: qui pastor christi exemplo debet prius operari ut in alys horis alios ad operandum valeat exhortari: ideoqꝫ non dicunt capitulum quod est exhortatio seu consolatio post psalmos per quos opera significantur. sed post p̄mam dicitur lectio ut dictuz est in prohemio huius partis. ¶ Subsequenter dicuntur preces: q̄niam in concilio agatheñ. de consec. distinctione quinta. conuenit: statutum est ut preces siue capitula de p̄s. in singulis horis dicantur. Dicuntur autem propter tria. Primo ad resecādas superfluas cogitationes. Secundo ad impetrandam misericordiam propter oues orantes ⁊ operarios fatiscentes. Tertio ad postulandum auxilium contra temptationes ut possimus in dominica oratione patre securius inuocare. Et dicuntur hoc modo. Primo nanqꝫ dominica oratio dicitur in qua sunt. vij. petitiones propter septem dona spiritus sancti habenda: ut iam dicetur. Sed quia musce morientes perdunt suauitatem vnguenti precedat ipsum kyrieleison. Oportet cum tale quid precedere quod inanes cogitationes repellat a mente: ut dicendo ipsam orationem mens que inuisibili loquitur sola inuisibilia cogitet.

In diuinis siquidem officys ante ipsam orationem dicitur ter uel semel kyrieleison: ⁊ postea semel uel ter christeleysou: ⁊ iterum ter uel semel kyrieleyson. Dicitur ter kirieleysou: ad notandum tres status diuinitatis ⁊ diuine maiestatis: quos aliquo modo in ecclesia celebramus. Sed semel dicitur propter vnam substantiam. Primus status primus ante assumptam humanitatez quādo trinitas inuocabatur sine copulatione humane nature: ⁊ dicebatur dominus: quia dominus nomen illi. Secundus fuit post assumptam humanitatem scilicet quando christus videbatur ī terra: ⁊ nihilominus credebatur a suis deus ⁊ filius dei: propter assumptam enim humanitatem que vncta est oleo spirituali vocatur christus. Unde in medio statu dicimus christeleyson. Quando igitur ter dicimus christeleyson ostendim⁹ eū nunquā fuisse seperatū a substantia sancte trinitatis licet fierz homo. Sed quādo semel ostendimus eum fuisse solum inter homines: et neminem sibi per omnia similem habuisse. Tertius status fuit ex eo tempore quo voluit clarificari assumptaz humanitatem plusquā esset quādiu mortalis erat. Quia ergo in illa clarificatiōe ostensa est trinitas: ideo dicimus ter kirieleyson semel vero dicitur propter vnam substantiam. De horꝫ verborum efficatio dictum est in quarta parte sub titulo de kirieleyson. ¶ Et nota qō premissi status dicūtur propter nos non propter deum apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. ¶ Post kyrieleison sequitur dominica oratio in qua sunt septem petitiones propter habeda septez spiritus sancti dona per que merentes septem virtutes. ⁊ per istas a septem vicys liberari ad octo beatitudines pueniemus. Et dicitur voce demissa ⁊ secrete. Primo ut per hec verba humilitatis ⁊ orationis deuotio significet̄. Secundo ut quasi ad interiora reuersi ipsas res cū magna diligentia mente capiamus quas verbis pronunciamus. Tertio qa in ea deo loquimur qui nō tantū verba sz renes scrutatur ⁊ corda. Quarto ad notandum ꝓ oratio ipsa potius habet efficatiaz in deuotione cordis quā in clamore oris. Licet enizꝫ Moyses ad dominuz non clamaret: ore tamen dominus qui magis attendit clamorez cordis quā oris. inquit eis quid clamas ad me Exo. xiiij. c. ¶ Finis tam̄ ipsius orationis alte pronūciatur: ut ab omnibus confirmetur ⁊ ut auxilio precum astantiū respondentium Amen a tentatione liberemur: quia sic̄ ait Augustinus: Inpossibile est multitudinez nō exaudiri. Principiuz quoqꝫ eius publice pronūciatur: ut per hoc populi astantes ad orandū intuitentur. ¶ Sane dominica oratia dicitur ut vita spiritualis anime impetretur propter quod immediate illa dicta subuciet̄. Viuet aia mea ⁊ laudabit te ⁊c. deinde sequit̄ Erraui sic̄ ouis q̄ ⁊c. i quo fit cōfessio. Nō. n. pōt in deo viuere qui nō confitetur. Consequenter dicitur. Credo in deuz in quo fides nostra continet̄: sine qua impossibil

le est deo placere: ⁊ per quam contra omnia ad-
uersa armant: qui per dominicā orationem mun
dantur: Et dicit voce dimissa: finis vero alte ad
notandū q̃ corde creditur ad iusticiam. ore autem
confessio fit ad salutem: extra de sacra vnc. de q̃ i
quarte pte dictum est vbi de simbolo agitur. Po
stea sacerdos quasi suspirans dicit. Et ego ad te
domine clamaui ⁊c. iuxta illud Dauid. De profū
dis clamaui ad te domine. Quia vero nō est spe
ciosa laus in ore peccatoris: quia peccatori dixit
deus. Quare tu enarras iusticias meas ⁊ assu. te
stamen. meū per os tuū. iij. q. vij. ℣. q̃ instat. ideo
petit sibi grām confiteri. qua repletus possit digne
laudare dicens. repleat os meū laude. ¶ Sub
sequuntur etiā postea multe precesi: quibus eccle
sia obsecrat: orat: postulat ⁊ gratias agit iuxta do
ctrinā apostoli ad thimo. Obsecrat dū dicit. Do
mine auerte faciē tuam a me ⁊c. proprie autē ob
secratio est quādo cū adiuratione petitur: vt cum
dicitur per passionem tuam libera nos domine.
Orat dum bona sibi dare petit: vt ibi Cor mun-
dum crea in me deus: ⁊ spiritū rectum. Postulat
dum a se mala sibi cōtraria remoueri petit: vt ibi
Dignare domine die isto sine peccato nos custo-
dire. Gratias vero agit pro iam receptis: cum di
cit. Benedic anima mea domino: de hoc etiam
sub titulo de tertia dicet. ¶ Potest etiam ⁊ aliū
dici quoniam oratio dominica cum sequētibus
precibus ⁊ cum psalmo. Miserere mei deus se
cundū magna misericordiā tuam. ideo dicuntur
quoniā sunt intra ecclesiam nostram qui minima ⁊
qui maxia cōmittuntur. Pro minima cōmitten
tibus: ⁊ pro se ipso sacerdos orat quando kiriele
yson ⁊ orationem dominicam dicit: in qua nemo
se excusare potest nisi veraciter dicat. Dimitte
nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittim⁹ ⁊c.
Pro maiora cōmittentibus: ⁊ per penitentiam re
surgentibus dicitur psalm⁹. Miserere mei de⁹
secūdum magnā misericordiā tuā: qui ꝓprie perti
net ad penitentes: ꝓut dictū est sub titulo de lau
dibus matutinis: ⁊ viuet anima mea ⁊c. ga ani-
ma mortua fuit post mortale peccatum. Errorem
etiam suum exponit dicens. Erraui sicut ouis q̃
peryt ⁊c. Medicinam querit vbi dicit. Quere ser
uum tuum domine: quia mandata tua non sum
oblitus. idest paratus sum adimplere. Rursus ī
his precibus ecclesia orat pro peccatis: ⁊ presertim
pro quatuor orat scilicet pro immundicia re-
mouenda: ⁊ pro mundicia conferenda: pro tristi
cia que est ex morsu conscientie remouenda: ⁊ ꝓ
leticia conferenda: pro quibus dicit quatuor pti
culas illius psalmi. Miserere mei de⁹: secundum
magnā misericordiā tuā. Pro imundicia remo
uendi dicit. Auerte faciē tuam a peccatis meis: ⁊
oēs iniquitates meas dele. quasi dicat noli ea et
naliter punire: sed quia posset esse q̃ homo non
curaret ea deleri: exquo in presenti non puniren
tur: ideo addidit. Et oēs iniquitates meas dele:
pro mundicia vero cōferenda dicit. Cor mundū
crea in me deus: Sed quia etiam collata munidi
cia homo eā sibi collatam ignorat: ⁊ adhuc cōscie
tie morsu torquet. ideo addidit. Ne picias me a
facie tua: ⁊ spiritū sanctū tuū ne auferes a me. de
inde ꝓ leticia cōferenda dicit. Redde mihi leciti
am salutaris tui: ⁊ spiritū rectum ⁊c. Sed qui ad
huc restant inimici q̃ nos ad mala trahere nitun
tur q̃ sunt tres. s. caro mundus ⁊ diabolus. iccir
co contra inimicos ponit tres versiculos. s. Eripe
me dñe ab oī malo: ⁊ alios duos sequētes. Ini-
micis vero repulsis iā laudare potest. vnde dicit
sic. Psalmū dicā omnipotenti ⁊c. ⁊ quia oī tēpore
laudandus est adiungit. Et reddā vota mea ⁊c.
⁊ etiā in oī loco: ideo adiungit. Exaudi nos deus
salutaris noster. Adhuc quia per passionem redē
pti sumus: ⁊ per eam nostra oratio recipit effica
ciā. ideo reducim⁹ ad memoriam que in passione
dñi legimus ⁊ cantamus videlicet. Sanctus de
us sanctus fortis sanctus ⁊ imortalis. Inde hor
tamur animā nostrā ad benedicendum sibi ꝓpter
beneficia nobis collata sibi. Benedic ania mea
domino ⁊c. Consequenter vero vt pura sit oratō
cōem facit confessionem: per quam a venialibus
mundamur: sine quibus cōmunis vita facile nō
ducitur. Et quia hominis confessio nil valet nisi
interius conuertatur: ideo subiungit. Conuerte
nos deus salutaris noster: ⁊ auerte iram tuā a no
bis. Preterea quia in principio diei est orat a pec
cato per diem liberari dicens. Dignare dñe die
isto sine peccato nos custodire: sine quo vix pōt
esse ad momentum humanitatis fragilitas. Et ga
necesse est vt misericordia dei sequatur sicut pre
uenit. iccirco addit. Fiat misericordia tua dñe su
per nos ⁊c. demū orat pro diuersis gradibus ec
clesie: ⁊ tandē concludit per psalmum. Miserere
mei deus secūdū magnā misericordiam tuā. post
quem noster opilio solus orat pro oibus in colle
cta: Dū autē sacerdos orat seu preces huiusmo-
di dicit. in diebus profestis se ad terram ꝓsternit
vt maiorē in se ⁊ alys excitet deuotionē. sed fi-
nito psalmo. Miserere mei de⁹. surgit ceteris ꝓ
stratis manentib⁹ ⁊ stans orationē dicit: qm̄ vicē
gerit illius sacerdotis qui in celo est: ⁊ q̃ ꝓ nobis
quotidie interpellat. Primo ergo iacende cū ce-
teris orat: sicut ⁊ dominus cuius vicarius est pri
usquam resurgeret cum peccatoribus conuersa
tus: ⁊ in cruce prostratus est. postea stando orato
nem dicit: vt illius resurrectionem recolat cuius
vicem gerit. In quibusdam tamen ecclesys om
nes illo surgente surgunt in quo significant se
spem recepisse a peccatis resurgendi. ¶ Et no
ta q̃ sola ecclesie militans adorando in faciem
cadit: ¶ In profestis ergo diebus quandoque
prostrati oramus: in quo octo significantur.
Primum infirmitas corporalis: quia de puluere
sumpti sumus. ¶ Secundum infirmitas animi
qr ꝓ nos nō erigimur. ¶ Tertiū est erubescētia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quia nō audemus oculos in celū leuare: Quartum prudētia quia videmus vbi cadimus idest in terrenis affligimur. Quintū ut cordis cōtritionem significemus. Sextum quia christus adorātes eum ad terrā descendisse. ⁊ carnem de terra credimus induisse: ⁊ hoc etiam quidā figuant: q̄ volentes sibi signum crucis imprimere primo inclinanti terram manu tangūt. Septimū quia reducimus ad memoriā. licet in paradiso angelici creati fuerimus. corpora nostra ꝓpter lapsuz nostrum inter animalia bruta iacere ⁊ animā corporali mole grauari: Octauū ut ipso actu confiteamur nos esse peccatores ⁊ terrenis desideryis inherere: dum ventrē terre ⁊ animā pauimento infigimus: ⁊ hoc est introductum ab abraā qui cadens in terra dominū adorauit quem prophete imitati fuerunt. Unde origines in omelia illius euangelij. Erant ioseph ⁊ maria mirātes sup his ⁊c: ita dicit. sancti prophete quando angusti⁹ alī quid cōtemplabantur cadebant in facies suas ut peccata per ruinam corporis plenius purgarētur Quandoq̄ etiam in priuatis orationibus genua flectimus: ut salomon ⁊ apostolus dicens flecto genua mea ad pa. do. no. extra de immu. ecclesie decet: ut per hoc omne genu christoiflecti innuamus: sed tunc nō ꝓstrati sed facie erecti stamus quasi ipso actu dicentes trabe me post te. Quid dicere debemus dum genua flectimus in vl. pte sub ti. de pascha dicetur. Et quandoq̄ stam⁹ letātes q̄ in domū domini ibimus. In primo quidē modo exprimimus coditionem nostram. in secūdo desideriuz. in tertio spem. In diebus vero dominicis ⁊ in paschalibus genuflectio non fit: nec dicit per horas kyrieleison: nec oratio dominica: sed stantes oramus ꝓpter letitiam resurrectionis quā tunc recolimus: de quo in sequenti parte sub festo pasche dicetur: nec in diebus penthecos. quibus recolimus libertatem per aduētū spiritus sancti nobis datam: nec in alys festiuis diebus propter letitiaz ipsaꝝ festiuitatū: in quib⁹ recolimus sanctam societatē angelorꝝ ⁊ sanctorꝝ que iam est in letitia sempiterna: nisi pro presentia corporis ⁊ sanguinis christi. In his tamē diebus stantes capite inclinato orare debemus: sic ⁊ deuote mulieres ad monumentū fecerūt: ⁊ tūc etiam huiusmodi flebiles preces vite presentis dimittimus: ad notandū q̄ in futura resurrectione vbi erit vera libertas ⁊ vera societas nulla p̄catio exercebitur pro miseris. de hoc dicetur ī sexta parte sub ti. de sabbato post pēthecosten. In quibusdaz tamen ecclessis in oibus officys dicitur dominica oratio licet stando: nam illa est sal ⁊ condimentū sacrificij. Et sicut in veteri testam̄to nullum sacrificiuz sine sale fiebat: ita nulluz officium nostrū sine illa fieri debere videtur. de ꝗ etiam dictū est in prohemio huius partis. Sane preces huiusmodi mistice humilitatez significant: prout sub cōpletorio dicetur. versi autē ad orientem illas dicimus de quo dictū est in prohemio huius partis. Ultimo subiycitur oratio quaz salutatio. s. Dominus vobiscū precedit ⁊ etiā sequitur: qui sicut domin⁹ postq̄ resurrexit saluta uit apostolos dicens. Pax vobis: ⁊ postea locutus est eis. ⁊ post locutionem itez dixit Pax vobis: ita ⁊ presbyter eius vicarius postq̄ surrexit ab accubitu salutat fratres dicens Domin⁹ vobiscum: ⁊ pro eis orat: ⁊ post orationez itez dicit Dominus vobiscū: quasi dicat: Si gratiā dei impetrastis in illa perseuerate: ⁊ itez populus dicit Et cum spiritu tuo. Ac si dicat: Orasti pro nobis ⁊ nos pro te oramus. de hoc dictū est in quarta parte sub titulo de salutatione ad populum. Nouissime dicitur benedicamus. de quo dictum est in prohemio huius ptis. Postq̄ vero ecclesia direxit orationes ad dominū implorat orationes sanctorum dicens Preciosa in conspectu ⁊c. qō non est de prima: inde est q̄ quidam dicūt illud post matutinas laudes. Etiam quidā interponūt inter primaz ⁊ preciosam. primā de beata ꝗgine ⁊ quidam missaz animaꝝ. ⁊ quidam religiosi ꝗ ī capitulo dicūt. Aliqui tamen dicūt de prima: ꝗm ea que dicta sunt in ꝓhemio vbi agit de lectiōe continuantes illud cum prima. deinde sacerdos ad honorem trinitatis orat generaliter pro se et pro omnibus dicēs ter. Deus in adiutoriū ⁊c. ut dicitur ter ut petat auxiliuz contra insidias dyaboli carnis ⁊ mundi: uel in honorem trinitatis: ⁊ ideo subiycitur Gloria patri ⁊c nec post gloria patri sequit alleluya pro eo q̄ locus in quo hec dici cōsueuerunt: puta capitulū sacer nō est. Sicut enim sacer locus significat illam hierusalez in q̄ vox illa angelica scilicet Alleluya audit: ita loc⁹ ille non sacer: peregrinationē nostrā representat in qua peccamus. deinde quia dum in hac vita sumus peccamus: ideo subiūgim⁹ kyrieleison ⁊ pater noster. ⁊ postea respice domine in seruos tuos ⁊c. vbi dicit ⁊ dirige filios eoꝝ. Filij nostri sūt cogitationes que de mente nostre nascuntur q̄s ad opera domini implēda rogat dirigi. opera ꝗo manuū nostraꝝ sunt opera exteriora quo interi⁹ a cogitationibus procedūt. Sed quia omnia ad vnum tendunt: ideo postea dicit opus singularit cū dicit: Et opus manuū nostraꝝ dirige. Et iterū opilio siue pastor pro omnibus ouibus orat generaliter dicens: Dirigere dignare domine ⁊c. Oratione ꝗo seruitiū concluditur: ut diuina gratia que actiones nostras precedit etiā ipas subsequatur.

De tertia. Rubrica.

Hora tertia deo laudes exoluim⁹ quoniā in illa ꝗm Marcus Jhs liguis iudeorꝝ morti adiudicat⁹ ē: ⁊ a pilato ad colūnā ligat⁹ ē ⁊ flagellat⁹: merito ergo hora illa ora⁹: ut sic. s. s. ab adā p diaboli

suggestionē separatus est: ita p christi crucifixio nem vigneē eadē hora spirit⁹ sanctus in cordib⁹ nostris ifundi. In hac etiā hora repromissus spi ritus sanc⁹ datus est apostolis: ⁊ visibiliter dei magnalia loquebanē. vñ in actibus apostolorum Nō sūt isti ebrey cū sit hora tertia diei ppē qō dicit hymn⁹: Nunc sancte nobis spūs ⁊c. Dicit etiā psalm⁹: Legem pone. qr tunc lex nouā data est apostolis. Quia vero hō per legē dei a mor bo peccati sanat: iuxta illud sapiēte. Nec herba nec malagma sanabat eos: sed tuus sm̄o dñe ⁊c iō in gbusdā ecclesiis capitulū illud dicit: Sana me dñe ⁊c. Hiere. xvij. c. ⁊ responsorium: Sana aiam meā ⁊c. Et qñq illud dicit. Charitas dei diffusa est. roma. v. c. ⁊ quādoq illud: Obsecro vos fratres per misericordiaz dei. roma. xij. c. Rursus qr non potest sanari nisi cōseruet. ideo sequit versus. Adiutor me⁹ esto ⁊c. quasi dicat quāuis liber ⁊ sanus in via tua sim cōstitut⁹: tñ nō sufficio sine tuo adiutorio puenire ad illā me ridiem: de qua dicitur. Indica mihi vbi paschas vbi cubas in meridie. vnde dicit: Adiutor meus esto dñe: ⁊ subiungitur. Ne derelinquas me. id est inceptū meū ne intermittas: quia sine te nihil est conatus me⁹: neq despicias me. i. ne cōtēnas q ego mortalis te eternuz audeo querere: qa tu es de⁹ meus qui me creasti ⁊ recreasti: salutaris meus. i. q sanas plagā peccati mei. Deinde omēs ad orationē ꝓsternunt: ⁊ ꝓsequit sacerdos mo dum orōnis quē apostol⁹ docet dicens. Primo omniū fiāt obsecrationes orōnes postulatōes: ⁊ grātiarū actiones ꝓ oīb⁹: ⁊ ꝓ bis qui in sublimi tate sunt. Obsecratio fit cū adiuratione pro malo remouēdo. Oratio ꝓ bono ipetrando vel ꝓ ma lo superando. Postulatio ꝓ bono adipiscendo si ue cumulando. Grāraz actio ꝓ bono iam collato conseruādo: Obsecratio est ibi. Ego dixi dñe ⁊c vbi petit vulnera sanari ⁊ medicinā dari. Ora tio ibi: Fiat misericordia tua dñe. vel ibi: Osten de nobis dñe: Postulatio ibi: Conuertere dñe vs quequo: vbi postulam⁹ vt per dñi auxilium oīa nobis aduersa remoueāt. Gratiaz actio ibi. Sa cerdotes tui induant ⁊c ⁊ hoc ꝓ nobis oīb⁹. Itez orat ꝓ regibus: ⁊ ꝓ bis qui sunt in sublimitate di cens: Saluū fac regē: ⁊ orem⁹ ꝓ pontifice nr̄o: ⁊ ꝓ oībus viuis dicēs. Saluū fac populū tuū ⁊c. Et ꝓ defunctis dicēs. Oremus ꝓ fidelib⁹ defun ctis. Sequit etiā Miserere mei deus. ꝓ bis qui sunt in grauiorib⁹ peccatis: sicut pcess̄ t dñica ora tio: ꝓ bis q sunt in quotidianis. Post hoc surgit opilio siue sacerdos: ⁊ oībus ꝓstratis manentib⁹ orat ꝓ vniuersis: de quo dictuz est sub prima.

De sexta. Rubrica.

Hora sexta pro nobis crucifixus ⁊ clauis confixus est xp̄us quare tenebre super omnem terraz facte sunt vt sol in morte domini sui lugens se quasi nigris tegeret vestibus ne illum crucifigentibus lumē preberet. Hac etiam hora in die ascensionis cum discipulis discubuit. Merito ergo ecclesia illa hora deo laudes exhibet gratias ei agens: quia pro ipsa christus pati voluit: propter quod ipsum diligit vehementer: Vnde in canticis. Nunciate dilecto. quia amore langues: ⁊ ob hoc tunc dicit psalmus. Defecit in salutari tuo anima mea ⁊c. Dicitur etiam responsoriū. Benedicā dominuz in omni tēpore: semp laus eius in ore meo. supple quia dignatus est pati pro me. idest pro salu te anime mee. Hac etiam hora Adam de paradi so eiectus est. Recte ergo illa hora deū depreca re debem⁹: vt vnde ille propter superbiā eiectus est: illuc per humilitatē ⁊ bonaz operationē rede amus. Sane officiuz sexte statui temporis rñ det. sicut ⁊ officia aliaruz horarū. In prima nāq hora est incboatio. In tertia profectus. In sexta consummatio sm q sol in prima incipit lucere. In tertia magis calet. In sexta est in summo fer uore quod indicant verba hymnorū que in ipsis horis ⁊ etiam in nona premittunt. Incboationi respondent verba que dicunt ad primaz in psal mo. Deus in nomine tuo saluum me fac: ⁊ in vir tute tua libera me. i. sepera me a zyphcis. In ꝓn cipio nāq nostre conuersionis incipimus a ma lo separari. vnde ibi merito petim⁹ qui tandē lo co ⁊ premio separati sumus. Ad idē pertinet qō dicit secundus psalmus. Utinaz dirigantur vie mee: ⁊ quod dicit tertius psalmus. Retribue ser uo tuo. idest frequenter tribue. ⁊ vbi dicit vluist ca me ⁊c. supplendum est tamen qui premortu⁹ eram per peccatum. vnde petit per gratiam iusti ficari. Ad profectum pertinet quod dicit in prin cipio tertie. Legē pone mihi domine viā iustifica tionū tuarum: ⁊ exquirā eum semp. Sibi enim posito in via petit dari legē correctionis. Ad cō summationē pertinet quod dicitur in ꝓncipio se xte. Defecit in salutari tuo anima mea. idest aia mea posita in salutari tuo defecit terrenitate: vel defecit in salutari tuo. idest anima mea tendens in salutari tuo defecit in terrenitate: quāto enim quis magis tendit in dilectionem dei: tanto ma gis deficit a terrenis: ⁊ quasi pre nimio deside rio languet. iuxta illud. Fulcite me floribus sti pare me malis: quia amore lāgueo. Per flores quidem initia bonorum operum. per mala perfe ctio accipitur: que etiam alios accendens quod ammodo consolatur. non tamen hic plenam reci pit consolationem: sed potius affligitur ex dilecti one. Vnde sequitur. Defecerunt oculi mei in elo quium tuum: ⁊ in verbum tuum supersperaui. ⁊ in secunda parte. Quomodo dilexi legem tuam domine. Et in tertia. Oculi mei defecerunt in sa lutari tuo anima mea: quoniā exaudisti ⁊c. Ad hanc perfectionē pertinet respōsoriū: Benedica

donum. ⁊ versiculis Domin⁹ regit. Nam sicut habet alia translatio: Domin⁹ pascit me nihil mi hi deerit in loco pascue ibi me collocauit idest dominus est pastor meus in quo sum tut⁹ ⁊ suffi ciens. Unde sequit ⁊ nihil mihi deerit. Spiritu alem enim substantiam credit a deo sibi conseren dam: quia iam scit esse collocatū in loco pascue vbi fideles in fide plenius corroborant. Unde dicit ibi me collocauit. Quem eni domin⁹ pascit in aduentu spiritus sancti. eundē regit idest i bo nis operibus facit eum delectari. ⁊ per rectū iter ducit ad tutissimā ciuitatem hierusalem: tali ni hil deest: teste apostolo q dicit: Omnia in eo pos sum qui me confortat. Dicitur autē quādoq; ca pitulum illud: Alter alterius onera portate Ga latbes vi. Quādoq; illud: Nolite confirmari hu ic seculo romano: xy. a.

De nona. Rubrica.

Hora nona christ⁹ clamans emisit spiritum. Mori enim voluit pro homine illa hora in qua homo de paradyso expulsus est. Et in eadez hora per mulierez ⁊ lignū redemit: quos per mulie rem ⁊ lignū deceperat hostis. Ars ut artem falle leret ⁊ medelaz ferret in hostis vnde leserat. In eadem quoq; hora miles latus christi aperuit ex quo duo nostre saluationis sacramenta. s. aquaz baptismi ⁊ sanguinem nostre redemptionis no bis eduxit ⁊ velum templi scissuz est: ⁊ monumē ta aperta sunt. Eadem hora inferna penetrās in extricabiles tartari tenebras cōfringens seraq; eius cōminuens captiuitatem sanctoz secuz trās uexit ad celos: igneaq; rūphea submota: antiquū incolam in paradyso restituit. Eadem etiā hora cetus apostoloz ad orandū conuenire consuenit ⁊ Petrus ⁊ Joānes ascendebant in templū cau sa orationis. Petrus quoq; eadem hora ascēdit in cenaculum oraturus quādo raptus est in esta sim: ⁊ lintheū plenū reptilibus de celo ante se di mitti vidit audiens: Petre macta ⁊ manduca. Merito igitur propter has prerogatiuas hac ho ra deum ecclesia laudat dicens psalmū Mirabi lia ⁊c. ⁊ responsoriū: Redime me domine orans pro sua redemptione: ne oblita esse videat q ta li hora redempta est. Illud aūt considerandū est q in hora nona iam sol declinauit a centro: status ergo temporis innuit statum virtutū. inu it enim feruorē status in quo anim⁹ prius erat propter tentationes esse repefactum. Nam ut ait beatus gregorius: Uicia nos tentant. virtutes nos humiliant. Cum enim vir pfectus tentatur ab altitudine intimi gaudij descendit ad cōside randum suā fragilitatem: ⁊ ad videndū quā fa cilis sit casuz: ut patet in apostolo qui dicebat: ne magnitudo reuelationū extollat me ⁊c. Gaude bat enim paulus de reuelatione: dolebat de ten tatione. Unde ipse dicit propter quod ter domi num rogaui ⁊c. Nisi eniz sibi molesta esset tenta tio nō rogaret ut tollerē. Nō est tamen sublata quia per infirmitatē virtus cui gaudiū debetur perficitur. Has tribulationes ⁊ angustias notāt aliqui versus psalmoz none: ut in prima parte. Tribulatio ⁊ angustia ⁊c. ⁊ in secūda. Multi q persequūtur. ⁊ in tertia Erraui ⁊c. Ab eisdem pe timus liberari in responsorio. Redime me idest fac ut effectuz redemptionis tue que facta est in sanguine tuo sentiā in tribulationibus meis: hoc idem est in versu: Ab occultis meis munda me idest repelle a me malā cogitationez ⁊ compesce suasorem: scōm augustinuz. Et nota q respon soria dominicalia in tribus horis. s. tertia sexta ⁊ nona cōuenienter respondēt responsoryis feria libus. Nam in responsorio feriali ad tertiā scilicet Sana animā meam ⁊c. petitur sanitas vulneruz que preterita peccata fecerūt ⁊ in respōsorio do minicali Inclina cor meū ⁊c. ⁊ in versu: Auerte oculos ⁊c. petitur cautela de futuris quod fit im pletione diuinoz mandatoz. Item in feriali re sponsorio sexte: Benedicam dominū ⁊c. fit iugis diuine laudis promissio. In dominicali respon sorio Jo eternū domine ⁊c. fit promotionis im pletio: ibi eniz promittit se laudatuz: ⁊ hic laudat In responsorio vero feriali none Redime me domine ⁊c. petitur redēptionis effectus: quo fit ut res mentis idest amor sit directus ad deū. Et in responsorio dominicali Clamaui ⁊c. promittit effectus pedis idest amoris scilicet clamor ad de um: ex amore est enim clamor cordis. In pluri bus tamen ecclesijs sunt eadē tā in ferialib⁹ quā in dominicalibus. Et est notandū q versus q dicūtur in tertia in sexta ⁊ in nona. neumam ha bent ad desinandū q i nulla hora exprimere va lemus gaudium ⁊ brauium sempiternū. Capitu lum quandoq; dicitur: Omnia probate thessel. v. c. ⁊ quādoq; Sicut in vno corpore multa me bra habemus. roma. xy. a.

De vesperis. Rubrica.

In hora uespertina significat ecclesia primū aduentuz domini qui fuit Uergente mū di vespere in vltima etate. de quo psallens red dit gratias deo. Juxta illud apostoli: Nos sum⁹ in quos fines seculoz deuenerūt ō pe. di. iy. Si enim in fine. Preterea christus in vespere cruce depositus fuit: eadē quoq; hora in cena sacramē tum corporis ⁊ sanguinis instituit pedes discipu lorum lauit: discipulis euntibus in emaus in ha bitu peregrini in fractione panis se manifestauit. Merito ergo ecclesia catholica christo in hac ho ra gratias agit. Est tñ duplex mūdi vespera: put

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in sexta pte sub epiphanya dicet. ¶ Bane sicut
ait ricardus episcopus cremonēsis in mitrali of
ficiū dei sequētis incipit in vesperis: q; vesperti
na sinaxis.i.hora. pmum est officium secundum
esdre consuetudinem in quaternario numero:
prout dictum est in prohemio huius partis.
Unde vespertinū officiū a vespera stella nomia
tur que in pncipio noctis oriē. Preterea licet ab
initio mundi dies pcederet noctē: in nocte tam
vnice resurrectionis nox cepit pcedere diez: vt
dicē in sexta pte sub sabbato sancto i pncipio.
Dicit autē ecclesia in hac hora quinq; psalmos.
Primo ppter quinq; christi vulnera: q; p nobis
obtulit sacrificiū vespera mūdi. Secūdo ad cor
rectionē: vt videlicet defleam; ⁊ petam; ventaz
peccatorū: que in die p quinq; sensus corporis cō
mittunt: ⁊ ad nos itrant: iuxta illud hieremie.
Mors itrauit p fenestras nostras. Quis enī est
qui viū nō cōcipiat. Tertio p ipsos qnq; ps. mu
nit se eccla contra nocturnales tribulatōes. hec
enī hora insinuat fletū eoz quib; occidit sol iusti
cie: ⁊ ita sunt in vespere de quo dcm est. Ad ve
sperū demorabit fletus q durabit vsq; ad matu
tinū.i.quousq; sol fidelib; oriē: q occiderat pec
catorib; fm qō sequit. Et ad matutinū letitia: ⁊
ppter casdē etiā causas pectus qnq; digitis tun
dim;. ¶ Rursus seculares dicūt qnq; psalmos
religiosi ho quatuor: ppter rationē tangendā in
sexta pte sub titulo de aduentu. ¶ Et nota q; ve
spertinū matutinūq; officiū ceteris horis i nume
ro psalmoz pferunt: eo q; i senaria opez distinc
tione: vespere ⁊ mane solūmodo memorātur: ⁊
in veteri lege matutini ⁊ vespertini officij antiq
tas cōmendātur. Quicq; ergo psalmis i vesperti
nis ebdomade officijs dicūtur ⁊ cantant psalmi
fz materia diei: vt ecce i septia die. s. i sabbato p
ppter resurrectionē q sequit agim; de victoria: ⁊
laude dei q sequit victoriā. vñ in pmo psalmo. s.
Bndictus domin;. ad lram agit de victoria da
uid cōtra goliā quātuz vero ad spiritualē sensū
de victoria nostra qua dyabolū superam;. q; er
go post victoriā nil restat nisi laudare dnm p vi
ctoriā habem;. iō sequūtur quatuor psalmi q sūt
de laude. In pmo enī laudē pmittit ecclesia. Ex
altabo te dne. in secundo seipsam incitat. Lauda
aia mea dnm. in tertio alios iuitat. Laudate do
minū. in quarto cōgratulat celesti hierusalem di
cens. Lauda hierusalē dnm rē. ⁊ sic de alys feri
is ⁊ psalmis. ¶ In quibusdaz ecclesijs stati post
psalmos sequit hymn; ⁊ post hymnū lectio siue
capitulū. in qbusdā ecōuerso. ⁊ i qbusdā hymnū
nō cantant. Qui post psalmos imediate hymnuz
cantāt congruū ordinē seruare vident: qm pmo
est in corde dilectio q per antiphonā designatur
deinde sequit bona opatio quā psalmus desig-
nat: postea mētis exultatio que p hymnū notat.
Sed q; exultatio sepe negligētia parit: iccirco se
quit lectio seu capitulū q hominem ad cor reuo
cat. Qui ho lectōez hymno pponūt volunt hym
num locū responsoz obtineri. Uñ cū i festiuita
tibus responsoriū post lectionē cantāt hymnū p
termittunt. Ad maiorē tñ exultationē notanduz
in quibusdā ecclesijs vtrūq; cantat: ⁊ tūc respōso
rium precedit hymnū ad notandū q; tūc maxīe
respondere debemus exhortationi p pcedēs ca
pitulum facte. post quod statim sequit respōsori
um. Tamē generale est q; quādocūq; cantatur
respōsoriū. pcedere debet lectio cui rndere debz
Qui vero hymnū nō cantant illud attendere vi
dent q; canticū beate marie sequit qō excludit
rnsoriū cuius locus tenet hymnus. Nā si canti
cum zacharie in laudib; matutinis excludit rnso
rium: multo magis canticū beate marie virginis
excludere debere videt i vesperis. ⁊ nota q; ad
vesperas dicit capitulū. Bndictus deus ⁊ pater
y. ad corin. i. ⁊ illud. Domin; autē dirigat. y. ad
thessal. iy. ¶ Post hymnū sequit hsiculus vide
licet in sabbato. Uespertina oratio rē. in alys di
ebus. Dirigat domine: ⁊ vtercq; hsius vespertinū
temp; designat in quo cantat qō sonāt hba illa
que in psalmo sequunt. s. Eleuatio manuū meaz
sacrificiū vespertinū. Optat enī vt oratio dirigat
ad dominū qō veteri testamēto tractum est vbi
habet q; hora vespertina sacerdos intrabat san
ctum tabernaculum vl' templū vt offerret thimi
ama super altare incensi: sicut mane intrabat vt
offerret incensum. Hoc thimiama significat sua-
uitatem odoris. Hinc habet consuetudo: vt dum
dicitur versiculus. Sacerdos thurificet altare
ad implendū iuge sacrificium. Sic enim fiebat
in lege in qua duo agni offerebant: vnus mane
⁊ alter sero: ⁊ hic pinguior ad notandū q; chari
tas crescit: ideo ergo thurificat vt simus semper
bonus odor deo proficiēdo in scientia ⁊ doctri-
na. Etiam quia ppter promissiones dei debem;
tales esse: vt simus ei boni odoris. Uel ideo in
vesperis ⁊ matutinis post psalmus ⁊ lectionem
dum versus dicit incensatur ad notanduz q; ne
mo potest bonū odorem deo reddere vel bonuz
exemplum operādi alys dare: quod p incensum
significatur: nisi pus in dei seruicio operet. quod
per psalmos ⁊ alios doceat: quod p lectionem
notatur. Unde mos inoleuit q; in precipuis fe-
stiuitatibus antiphona ad Magnificat ⁊ Bene-
dictus ter dicit: siue totiens canendo protelatur
donec omnis populus qui interest incensi replea
tur odore. Et vltimo dicit cum neuma: voce q-
dem non significatiua put dictum est in prohe-
mio huius partis: Sacerdos autem qui maior ē
in ecclesia officio: vt qui vicē tenet Aaron. debz
incensum offerre vt sit thimiama sempiternū co
ram domino ⁊ suaue flagrans odor: iuxta illud.
Dirigatur domine oratio mea sicut incensum in
conspectu tuo. de hoc dictum est sub laudib; ma
tutinis. Dicit in vesperis hsiculus exhortationis
scilicet vt excitet pigros ad intelligendum pro-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

missa dei que continenť in cantico illo beate ma
rie Magnificat aia mea ⁊c. quod est Luce .i.c.
Prima promissio facta fuit noe. vnde Henes po
nam arcū meū in nubib⁹ celi ⁊ hec impleta ē. Se
cūda abrae ⁊ dauid: abrae dictū ē In semine tuo
benedicent oēs gentes. Dauid dictū est. de fru
ctu ventris tui ponā super sedem tuā: ⁊ hec iple
ta est in beata ꝯgine quod notat in cātico suo ibi
Recordat⁹ misericordie sue: ⁊ per hoc ergo cer
ti sumus ꝙ dabit nobis vltimā. s. paradysum: iō
autem canticū ipsuz quotidie dicit: ut frequētior
dominice incarnationis memorie animas fidelū
in opere dei in doctrina se exercentiū ad deuoti
onem operis incepti ascendat. Cum .n. in cantico
ipso notentur cogitationes sicut in psalmo opera
si diligenter beate marie actus ⁊ dicta sepe reco
limus. obseruātia castitatis ⁊ ꝯtus operationis
semp ad ipsius operationis imitationē pseuera
bunt in nobis. Nec etiam nos mouebit fauor hu
manus indebitus nō tēporalū īmoderatus ap
petitus nō temporalis afflictio: nō de impetrāda
cōmissoꝝ venia disperatio. Nēpe non nos moue
bit indebitus fauor human⁹: qz cū beata ꝯgo cō
mendaret a beata elizabet dicente. Unde ḃ mi
bi ut veniat mater domini ad me ⁊c. Non ipsa
mota fuit humano fauore: sed seruās humilita
tem clamauit. Magnificat anima mea dominuz
⁊ tandē adiecit. Quia respexit humilitatē ancil
le sue. Et nota ꝙ dicit respexit humilitatem ⁊ nō
dicit respexit virginitatem: inuens mentis humi
litatem preualere corporis integritati. Itez ideo
dixit humilitatē quia deus superbis resistit. cos
q̄ ad beatoꝝ sorte secernens per varia penaꝝ lo
ca pro peccatoꝝ impietatē dispergit. Nō nos mo
uebit īmoderatus tēporalū appetit⁹: qz sicut ipe
dixit iudex noster Diuites dimisit inanes ⁊ ōpo
suit potentes de sede. Nō tēporalis afflictio nos
mouebit quia deus exaltat humiles. In hoc enī
cantico exemplo humilitatis eius reformamur: ⁊
filij dei incarnatio per quā depo. po. de se. ⁊ exal
humi. ad memoriam reducit: ut fidei nostre ḋuo
tio excitetur. Non desperatio de cōmissoꝝ impe
tranda venia: quia misericordia eius a ꝓgenie ī
progenies timentibus eū. Beda dicit ꝙ inde ino
leuit consuetudo ut in officio vespertino canteť
canticū beate marie ꝯgintis ⁊ poti⁹ ī vesptino q̄ꝫ
in officys alys. Primo qz ī ipsa vespa mūdo suo
singulari assensu mūdo succurrit pdito. Secūdo
quia per hoc fit incarnationis in vespera mundi
facte iugis recordatio. Tertio quia ipsa est stella
maris: que in hui⁹ mūdi vespere nobis lucere ce
pit: sicut vespera stella de qua dicit vespertinuz
officiū in initio noctis lucere incipit. Quarto ut
mens nostra per diem varys fatigata cogitationi
bus īminente quietis scilicet noctis tempore re
colēdo dicta dei genetricis. quicquid superfluū
vel nociuū diurna cuagatio cōtraxerit. totuz hoc
precibus ⁊ lachrimis ea intercedente mundetur

Quinto quia ꝯgo portauit dominum in vespera
mundi. Rursus canit in sexta laude: quia domi
nus in sexta etate venit sicut ⁊ canticum symeo
nis in septima ꝓpter septimā etatem quiescentiū
prout tactum est sub laudibus matutinis. Cetez
hoc canticū est exultatio laborantiū quoꝝ spirit⁹
exultat in domino: quia fecit eis magna q potēs
est cuius misericordia est in secula. Ob hanc ex
ultationes represeutandā lampadas accēduntur
in vesperis: vel pro hoc cantico principalit accen
duntur eo ꝙ de euangelio est uel ut nos de nu
mero adolescentulaꝝ ⁊ quinq̄ꝫ prudentiū curra
mus cū lampadibus bonoꝝ opeꝝ in odorem vn
guentoꝝ beate virginis intrantes cum ea in gau
dium domini nostri. Et quia opera n ostra nō sūt
in lampadibus radiantia nisi fuerint charitate in
formata: ideo canticum claudit ab antiphona p
quam charitas designat. ¶ Recantata antipho
na in profestis diebus prosternit se in ecclesia in
orationem prolixius orās quā in alys officys: qz
specialiter orat pro his quibus occidit sol iustitie
licet ⁊ pro alys oret ⁊ faciet ea que dicta sunt su
perius sub ti. de tretia vbi de precibus agit. In
solēnibus vero diebus statim dicit collecta: ⁊ q̄
si stantes oramus. De quo ⁊ in quibus officium
vespertinū cū hora prima cōueniat ibi etiā dictuz
est. ¶ Mortuoꝝ officiū incipit a vesperis: nō ta
men habet secundas vesperas ad notandū ꝙ ḃ
officium finem habebit: quando aie saluandorū
ab omni pena liberate eterna beatitudine fruent
Sed sancti de quoꝝ glorificatione in anima iaz
certa est ecclesia. Primas ⁊ secundas vesperas
habent si in festo eoꝝ nouē lectiones dicant. Pri
mas enim habēt pro glorificatione anime iam p
cepta. Secūdas pro glorificatione corporis quaz
habebūt que nūq̄ꝫ finem habebit. Si vero habēt
tantum tres lectiones. primas vesperas habent
tantū non quia ⁊ ipsi duplicē stolam habituri nō
sint: cū hoc omnib⁹ electis cōueniat: sed ecclesia
ad ostendendū differentiam premioꝝ illis ⁊ istis
debitoꝝ magis solēnizat pro illis de quoꝝ maio
ribus meritis sibi per miracula uel per alia docu
menta constat quāuis ad plenū certo esse nō pos
sit. Naz ⁊ stella differt in claritate a stella. Unde
Augustinus ait in sermone de beato Stephano.
Cum preciosa sit mors sanctoꝝ si quid distare in
ter martyres potest precipu⁹ esse videt qui pri
mus est. Aliquādo tamē in vesperis precedenti
bus dicit solūmodo antiphona ⁊ collecta de fe
sto sequenti: prout dicetur sub vigilia natalis.
Postremo notandū est ꝙ religiosi ante cōpleto
rium premittūt collationez que a sanctis patrib⁹
originem traxit qui dictis vesperis cōuenire ⁊ ḋ
scripturis sacris conferre solebant ad instar ope
rarioꝝ ad recreationem ad inuicem cōfabulātiū
ideoq̄ꝫ tunc vitas vel collationes patrū ⁊ his si
milia q̄ poti⁹ sint ad recreationē ⁊ delectatione
legūt ⁊ eruditiores si dubiū occurrerit interrogant

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

De completorio. Rubrica.

In hora cōpletorij christus orauit patrē. Eadem quoq; hora sanguineas guttas sudauit: ⁊ etiā corpus ei⁹ in sepulchro positū fuit: ⁊ custodes deputati. Merito igit in hac hora eccl'a deo laudes ⁊ grās agit. Illā etiā in memoriā eterni gaudij celebrat. Naz cōpleto electoꝝ numero in illa hora complebit gaudiū sanctoꝝ ī vie generalis retributōis: ⁊ inde ē q̄ cōpletoriū significat gaudiū. Dr aūt cōpletoriū: qz in eo cōplet cōis vsus locutionis cibi ⁊ pot⁹ ⁊ alioꝝ q̄ necessario p̄ corporis sustentatōne sumunt. ⁊ ꝓm hoc etiā significat finē vite p̄ntis. ¶ Hanc hoc officiū icipit preter morē alioꝝ officioꝝ. Conuerte nos de⁹ ⁊c. gaeni q̄si tota die psalmodie ifistim⁹ ⁊ pene ipossibile est qn aliquē puluerē supbie cōtraxerim⁹: ⁊ qz sepe erram⁹: iuxta illud. Erraui sicut ouis que perit: inde est q̄ nos humiliātes dicim⁹. Cōuerte nos de⁹ ⁊c. Preterea qlibet quātūlibet pfectus ⁊ bon⁹ estimare se dz iperfectū siue insipiētez. iuxta illud. Just⁹ accusator sui est: iō dicit sacerdos Cōuerte nos ⁊c. In his ꝗbis iudicās se quersuz Bonaꝝ quippe mentiū est ibi culpa agnoscē vbi culpa nō est. v. d. ad ei⁹. de pen. di. y. si enī ī p̄n. Nā ⁊ si dixerim⁹ qz peccatū nō habem⁹ ipsi nos seducim⁹. Hinc est q̄ etiā ōnter inocam⁹ diuinū adiutoriū dicētes. De⁹ in adiutoriū meū itende vt cōuerte nos referat ad p̄terita mala tollēda: ⁊ de⁹ ī adiutoriū ad bona opa futura facīēda: qz sine dei adiutorio qcq̄ boni facere nō valeamus. Quia ꝗo totū ad laudē trinitatis facīēdū ē: ideo sequit. Gloria p̄ri. Rursus icipiētes p̄ Conuerte nos deus salutaris nr. oram⁹. Ut nos a malis cōuertat: ⁊ irā suā a nobis auertat: ⁊ qz merita nra nō sufficiūt ei⁹ adiutoriū postulam⁹ dicētes. Deus in adiutoriū ⁊c. ¶ Dicūtur aūt quatuor psalmi ad obtinendū remissionē peccatoꝝ: que committim⁹ dū sum⁹ in hoc corpore ex q̄tuor elemētis: ⁊ ex quatuor humorib⁹ vel cōplexionib⁹ compositō: extra de cele. mis. in q̄dā. seu qz corp⁹ ip̄z ex his cōpositū cōtra picula ⁊ fantasmata noctis munim⁹ ⁊ deo cōmēdam⁹. iōq̄ tūc dr. In man⁹ tuas dñe ⁊c. ⁊ Custodi nos ⁊c. Et incipit eccl'a a voce pfectōis dicēs. Cū inocarem exaudiuit me ⁊c: hoc enī pfectoꝝ est. Sed qz pfecti se debēt reputare iperfectos: iuxta illō Job. extra de purg. ca. accepim⁹. de pe. di. y. si enī ppe p̄n. Etiā si simplex fuero hoc ignorat aīa mea. iō segt ī eodem p̄s. Miserere mei. supple dñe ⁊ exaudi oōnem meā: qd̄ ē dicere iperfectoꝝ. Postea alys admonitis ad bonū facit ī eodē psalmo mētionem de pace eterna ibi. In pace inidipsum. i. q̄ est inuariabilis quā pacē semp ī memoria debem⁹ habere: ⁊ maxīe dū corp⁹ gescere dz in lecto: mens debz gescere ī deo: debet etiā gescere in spe. Vñ segt secūdus p̄s. In te dñe sperani ⁊c. Sed qz spes nō est sine timore. aliter enī p̄sumptio esset. ideo segt tertⁿ p̄s. de tentatione. s. Qui habitat in adiutorio altissimi ⁊c. in quo deus p̄mittit liebrare ecclesiam. Dyabolus enī est quasi fur de nocte ī cedens: ⁊ ideo nocte iminente dicit ecclesia illuz psalmum contra nocturnales tentationes. Dicit ergo ille psalmus vt a quatuor tentationib⁹ liberemur. scilicet a timore nocturno. A sagitta volante in die a negocio ambulante in tenebris ab incursu ⁊ demonio meridiano. idest ab incurrente demonio. Prima est leuis ⁊ occulta: Secūda est leuis ⁊ manifesta. Tertia grauis ⁊ occulta. Quarta grauis ⁊ manifesta. In quarto ꝗo psalmo scilicet. Ecce nunc benedicite dominum ⁊c. Benedicit ecclesia deum pro liberatione tentationum nocturnaliū ibi. In noctibus extollite manus vestras in sancta ⁊ benedicite domino: Dicit enim Augustinus super huuc psalmuz. Nox restrictis est. dies leta res est. Ergo per noctem intelligitur aduersitas. per diem prosperitas. In aduersitate benedicendus est dominus: sicut ⁊ p̄ speritate. exemplo Job. Qui amissis filys ⁊ rebus omnib⁹ dicebat. Domin⁹ dedit domin⁹ abstulit ⁊c. Sit nomen domini benedictum. Unde ⁊ hic dicitur. Benedicite dominum. ¶ Sed queritur quare dicitur tantūmodo sex versus illius psalmi. In te domine sperani non confundar in eternum. Respōdetur ideo: quia domin⁹ dicendo sextum versum. In man⁹ tuas domine comēdo spiritum meū. sexta etate mundi: sextoq̄ die carne obyt: vt iam dicetur. Recte ergo sex ꝗsos tantum eiusdemq̄ psalmos in cōpletorio cantamus: vt in hac sexta etate in qua per eum redempti sum⁹: sicut habet finis vltimi versus ibi. Redemisti me domine deus veritatis. conformēt dormitioni eius: vt scilicet membra quiescant ⁊ cor vigilet: Sicut caro eius in sepulchro quiesit ⁊ diuinitas vigilauit. ¶ Notandu3 autem est q̄ in quibusdam ecclesys statim post psalmus dicitur hymnus: ea forte ratione: quia per bonā operationem peuenitur ad exultationē absq̄ omnis purgationis medio ab his qui purgati transeunt ab hac vita. Alia etiā ratio iam dicetur. Et sic prius dicunt hymnum q̄ capitulum ad ostendēdū mistice q̄ illi in quibus cōpleta sunt significata precedentium laudum seu perfecti qui per completorium significant peruenium exhortationez per que capitulum significatur. Nec tamen capitulum p̄termittunt: quia hic semper vtilis est exhortatio ad perseuerandū in bono: qz nec nocet admisso subdere calcar equo. In alys aūt eccl'is iter p̄s ⁊ hymnū iterponūt ātiphonā vl' alleluya p̄ antiphonā sequētes ordinem beati ignacy. de quo in prohemio dictum est. In alys vero ecclesys statim post p̄s. ⁊ antiphonā vl' alleluya segt lectio: sine capitulum cum responsorio. In manus tuas dñe ⁊c. vel alio: quia vt dicunt in omni officio dici debet lectio. Postea adyciūt hymnū

Te lucis ꝛc. in quo optant ꝓtegi in nocturnis tribulationibus. Alij ꝯo nõ dicũt lectionẽ: ꝓut i ꝓ bemio huius ꝓtis dictũ est: sed statim post ꝑs. dicunt versiculũ: tũ quia temp⁹ illud dormitionis non aptũ est ad doctrinã: tum quia post cõpletorium nõ solũ cibi ꝛ potus ꝛez etiã doctrina que per lectionẽ significat referẽda nõ est. Hinc ẽ qõ statuit beat⁹ benedict⁹: ut post cõpletoriũ nemo loquat: dr autem capl'm: Tu aũt in nobis es domine. Hiere. xiiij. c. Religiosi in hoc officio ante omnia lectionẽ premittũt dicẽtes: Fratres sobij ꝛc. ne ordinem. Esdre excedere videant repsentantes in hoc etiam mariã magdalenã. de q̃ dñs dixit. Preuenit vngere corpus meũ in sepulcbro idest hoc fecit qõ factura erat mortuo si licuisset ita ꝛ hec lectio quasi vngit reddendo aĩas attentas ad vigilãdum ante cõmendationem dormitionis. Post hymnũ subicit ꝯsicul⁹: Custodi nos domine uel alius qui notat toti⁹ officij effectum. Postulat. n. domini custodia cõtra noctis pericula. Et dicit acuta voce ꝛ cũ neuma: ex quo excitat ꝛ memores facti ineffabiles gaudij quod erit merces laboris nostri: canimus canticum symeonis: Nũc dimittis ꝛc. qõ est Luce. ij. c. Prio ut illius exemplo pacem inuenientes mereamur videre lumen qõ est christus. Secundo iõ istud canticũ canim⁹: quia sicut symeon cupiẽs ex hac vita in alteram transire illud cecinit: sic ꝛ nos dũ dormire debeamus quasi moriturl: qꝛ somn⁹ est quasi mortis imago illum canimus per quẽ nos domino cõmendam⁹. Tertio ꝓpẽ causaz sub vesperis dictã. Quarto quia canticũ illud ẽ ꝯ vtroq̃ aduẽtu. vnde merito illud dicimus ut premissionibus alliciamur ꝛ a vicijs quiescam⁹. Considerandũ est autẽ ꝙ cũ septem sint ꝑtes ceterarũ horarũ. s. ꝯsus cũ gloria patri. hymn⁹. psalm⁹. lectio. cantus. preces. ꝛ oratio. in tribus tamẽ horis scilicet in matutinis. laudibus ꝛ vesperis. ꝛ in cõpletorio addit ꝛ octaua: vlz canticũ euangelicuz qm̃ he tres hore pertinẽt ad octauã. i. dñi resurrectionem: quia mane surrexit. In vespe se discipulis manifestauit. In cõpletorio discipulis ait: Pax vobis: ea ꝓpter in his tribus horis hymn⁹ qui est exemplũ letitie. ꝑs. sequit: ut cõtinet cuã gelio gratie. Euangelijũ gratie hui⁹ officij ẽ canticum symeonis. s. Nũc dimittis: in quo pacẽ rogamus eternam: ut sicut symeon trãsire cupiens postq̃ vidit christũ dimitti rogauit: sic ꝛ eos post lumen fidei pueniam⁹ ad splendorẽ spei vbi erit pax eterna. Consequent oratio dominica ad ꝑces dicũtur: quibus etiam cõtra noctis fantasmata nos munim⁹. Subicit etiam symbolũ in quo nostre fidei ꝓfessio continet: ut si forte nos mori contigerit in cõfessione fidei moriamur. Fit etiaz in quibusdã ecclesijs: sicut ꝛ in prima cõfessio generalis. Alterna. n. confessione inuicem nos mũdamus. Juxta illud: Confitemini alterutrũ pctã vestra ne demus requiez tẽporib⁹ nostris donec inueniamus locũ domino. Precibus ꝛ oracione cõpletur hoc officiũ. Juxta illud apostoli Orãtes pro inuicem ut saluemur. Rursus ꝑces mystice humilitatem significant que in fine debet esse qꝛ sicut in principio ipsa necessaria est ad qõ significandũ uoce humilima hoc seruitiũ incboat: ita in consumatione eadem humilitas monstrãda ẽ contra superbiã: in qua ceciderũt oẽs q opantur iniquitatem. Post preces opilio noster siue sacerdos cõmendãs domino gregẽ suã dicit collectam. Unde nõ est cõgrum ut post hoc officium aliquid aliud fiat: nisi quod ꝑtineat ad quietem Et attende quoniã ad primã ꝛ ad completorium apostolorũ symbolũ nõ dimittim⁹ quia cuncta opera nostra in eius nomen incipim⁹ ꝛ cõcludim⁹ in quez credim⁹. Similiter ad vtrũq̃ officiũ confessionẽ. ꝛ Miserere mei deus adycimus: ut qꝛquid in nocte peccauim⁹ aut in die relinquimus per cõfessionẽ ꝛ penitentiã diluam⁹ ad implẽtes illud. Confitemini alterutrũ pecca vestra. Respicientes etiã illud quod olim sacerdos farine assarium offerebat in die vtcis sue medietatẽ in mane ꝛ medietatẽ post meridiẽ. Sacrificiũ autẽ nostrum est spiritus humillatus. Ultimo notandum est ꝙ oĩa officio diurna quãtum ad ꝑs. inuariabilia sunt. nocturna ꝯo variabilia ꝑter istud per noctẽ enim intelligit mũdus iste qui variabilis est. per diem ꝯo ille eternus qui est inuariabilis de quo scriptum est. Ordinatione tua pseuerat dies. Et est verior littera pseuerat in singulari quam perseuerat in plurali: licet aliter q̃si communiter ꝓferat. Hoc etiam officiũ in quibusdã ecclesijs qnantũ ad hymnũ inuariabile est prout sub ti. de prima dictum est: ꝛ etiam quantum ad psalmos lectionẽ preces ꝛ collectã: ita ꝙ ꝓ nullius sancti solẽnitatẽ. Sicut nec officiũ prie variat pro eo quia in illa de pace: ꝛ specialiter ꝯ illa ad quam suspiramus agit que ut premisso est inuariabilis est: hoc dũtaxat excepto: quoniã i dominicis diebus dicũt ad primã illos quinq̃ psalmos scilicet: Deus de⁹ meus respice in me ꝛc. ꝛ sequẽtes psalmos Cõfitemini ꝓut ibi dictũ est. Ex quare illi quinq̃ psalmi in prima ꝛ ꝯsus In manus tuas dñe ꝛc. ꝛ in cõpletorio poti⁹ quã i alys horis ponũtur. Responsio christus cui in his horis canimus qui est principiuz ꝛ finis in cruce pẽdens legit incepisse psalmũ illũ Deus de⁹ meus ꝛ oẽs psalmos sequentes sereatim vsq̃ ad dcm̃ ꝯsuz dixisse ꝛ ibi finiuisse ꝛ spiritũ emisisse. Merito igitur ꝛ nos in passionibus hui⁹ seculi cõstituti ad ipsius imitationem in hora prima que ẽ in principio horarũ diei ꝛ nõ alibi dictos quinq̃ psalmos. Et in cõpletorio quod fm aliquã ꝛsideationem est finis siue vltima horarũ diei debemus dicere ꝯsum ipm. Quod ꝯo hoc officiũ ad vltimũ diei horam ꝑtineat hac cõsideratiõe apparet. Nam in prima dicis quatuor octenarios. ꝯsuz in psalmis. duos pro prima. ꝛ duos ꝓ secũda

horis: ⁊ in tertia sex. duos ꝑ tertia. duos ꝑ quarta: ⁊ duos ꝑ quita. Et i sexta sex. duos pro sexta duos ꝑ septia. ⁊ duos ꝑ octaua. Et in nona sex. duos ꝑ nona. duos ꝑ decima: ⁊ duos ꝑ vndecima. Restat vltia hora. s. duodecia ad quā ptinet cōpletoriū quod notat hymn⁹. Te lucis ante terminū. Premissos autē octonarios cōbinamus si duo charitatis precepta obseruam⁹ facim⁹ vnde cim cōbinationes vt ꝑ quauis hora diei in qua delinquim⁹ vnū dño legis ⁊ charitatis binariū offeram⁹: vt ꝑ ꝑma beati: ꝑ secunda retribue: ꝑ tertia leges pone: ꝑ quarta memor esto: ꝑ quita bonitatē: ꝑ sexta defecit: ꝑ septia dilexi: ꝑ octaua iniquos: ꝑ nona mirabilia: ꝑ decia clamaui: ꝑ vndecia pncipes. Fiunt ergo vndeci cōbinationes ac emendandū vndenariū nostre transgressiones: ⁊ in quolibet octonario aliqd de lege dñi memorat qr per eā vinia colit: ⁊ denarius eternitatis acquirit. Sunt ergo. xxij. octonarij qui per horas diei dicunt ꝑ ꝑter rationē sub titulo de prima dictā. Et dicunt bini ⁊ bini: ⁊ sic duplicati fiunt. xl. Vndenarius enī numerus significat transitionē: sicut denarius perfectionē. Dicūtur ergo per vndeci: vt per ea que in illis dicunt trāsitiones mandatorū suorū nobis relaxet.

Incipit sexta pars de officijs dominicarū specialiter. ⁊ quarundā feriarū ⁊ festiuitatū dñi: ⁊ ieiuniorū quatuor temporum.

In proxime pcedēti parte de diuinis officijs in genere dixim⁹ nunc autē de specialitatibus ⁊ diuersitatib⁹ eorundē p anni circulū ondamus viz de officijs dominicarū ⁊ quarundā feriarū ⁊ festiuitatum dñi: ⁊ de ieiunijs quatuor tēporū: ⁊ de conuenientia ipsorū officiorū tā nocturnaliū q̄ etiā misse: non vni⁹ dūtaxat ecclesie sed diuersarū officia ꝑsequentes. Ad quorum euidentiā est distinctio tēporū premittenda. Siquidē annus solaris quatuor tēporū vilabit scilicet hyemis in quo semina iaciunt veris: in q̄ seminata ꝑdeunt: ⁊ in spicas acuunt estatis in q̄ messes albescūt ⁊ falce succindunt: ⁊ autūni in q̄ per ventilationē grana a paleis separa i horreis reponunt. Sic ⁊ magnus vite p̄sentis annus durans ab initio seculi vsq̄ ad finē mūdi: quatuor tēporū varietate mensurat. Primū tp̄s fuit ꝺuiationis in genere humano videlicet ab Adam vsq̄ ad Moysen in quo declinauerūt homines a cultu dei: qui vera lux est facti idolatre ⁊ nil illuminationis doctrine habentes: ⁊ sil' iutiles fēi sunt: ⁊ nō fuit q̄ faceret bonū vsq̄ ad vnū. Tunc enī hō reliquit creatorē suū: ⁊ ꝺ lapide dixit. Tu es deus me⁹. Hoc tp̄s qr fuit ignorantie ⁊ cecitatis bene concordat hyemi: in quo obscuritas regnat. Secundus tēpus fuit reuocationis siue renouationis videlicet a Moyse vsq̄ ad natiuitatem Christi: quo edocti sunt homines per legē ⁊ ꝑphetas de aduentu christi: de curatione peccati ⁊ dilectione vni⁹ dei. Tūc domin⁹ dixit ad isrl' Audi israel: Dñm deū tuū adorabis: ⁊ illi soli seruies: ⁊ doctus est homo: quid sibi ipsi: quid deo qd ꝑimo facere tenet. Postmodū ob eandem cāz suscitauit ꝑphetas: vt. s. p̄dicatio hominē magis ab erroribⁿ reuocaret. Hoc tp̄s concordat cū vere: qō habet aliquid luminis: sed multū obscuritatis. Tertiū temp⁹ fuit regressionis siue reconcillationis ⁊ visitationis: videlicet a natiuitate christi vsq̄ ad ascensionē eiusdē p quā facta est gratia hoibus: ⁊ predicatio euangelij: de qua dicit. Ecce nunc tp̄s acceptabile: ecce nunc dies salutis: Hoc est tp̄s gratie: quia oriens nos visitauit ex alto. in quo tpe dominus qui est sol iustitie mundum sui pnsia visitauit ⁊ ꝑpria doctrina sufficienter illustrauit. Hoc tēpus concordat cuz estate in qua claritas regnat. Quartū ē pegrinationis: videlicet ab ascensione dñi vsq̄ ad diem iudicij: vbi erit consumatio seculi: qō tēpus est habēs multū luminis: qr dei misericordia reuelata sunt diuina mysteria: habet tñ aliquid obscuritatis nostra negligentia faciente: ⁊ sic cōcordat cū autūno: qui habet aliquid obscuritatis: sz ampli⁹ claritatis. in ꝑmo tēpore viro: fidei: flos spei: fruct⁹ charitatis: frigore infidelitatis exaruerunt. In secūdo vinea dñi aliquaten⁹ viruit ⁊ floruit. In tertio virens ⁊ florens fruct⁹ vberrimos attulit. In quarto cadentib⁹ folijs verborū decolocari cepit. Rursus tp̄s deuiationis dictum est tp̄s culpe ⁊ pene. Nā ꝑter ipsam deuiationē hō subiect⁹ est culpe: ⁊ ꝑter culpaz pene. vnde dicit dñs. Putas cū venerit fili⁹ hominis inueniet fidē super terrā. Temp⁹ reuocationis: dicit tp̄s doctrine ⁊ ꝑphetie ꝑter decalogū. p qō docuit deus genus humanū. Tēpus reconciliationis dicit tp̄s libertatis ⁊ gratie atq̄ leticie. Temp⁹ pegrinationis dicit tp̄s lucte ⁊ pene siue laboris ⁊ penitētie: qō nos facim⁹ declinationis ⁊ negligentie. Primū fuit desperationis. Secundū respirationis. Tertiū liberationis. Quartum exercitationis. Hec quatuor tpa rep̄sentat ecclesia singulis annis: siue stat⁹ ecclesie per hec quatuor tempora variat. Tēpus hyemis ⁊ deuiationis in quo mors regnauit repnitat ecclesia a. lxx. vsq̄ ad pascha recolens casum ⁊ penā ꝑmorum parentū ꝑter eorū culpā ⁊ ideo cantica leticie: excepto gloria patri subticent: put sub ti. ꝺ. lxx. dicet. Bilet enī gloria in excelsis deo. qō in tesli monijs pacis auditū est. qñ veritas de terra orta est: ⁊ iusticia de celo ꝑspexit. Temp⁹ veris ⁊ renouationis repnitat ecclesia in aduentu domini p quē omnia renouata sunt vsq̄ ad natale domini. Unde ad notandū q̄ pres illius temporis habuerūt aliquid luminis: sed mltū obscuritatis

p